МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0723-уфпс-д
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)
освітньої програми управління фінансами підприємницьких структур
спеціалізації_____
(код і назва спеціалізації)
Крутій К.М._____
(ініціали та прізвище)
Керівник професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
к.е.н., доц. Сіліна І.В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)
Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.е.н, доц. Оглобліна В.О.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)
Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)
Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри *д.е.н., проф.*
Клопов І.О.

«____» _____2025 року

З А В Д А Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Крутій Ксенія Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Удосконалення управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту
керівник роботи Сіліна І.В., *к.е.н.*
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «28» лютого 2024 року № 358-с
2. Строк подання студентом роботи _19.02.2025 р.__
3. Вихідні дані до роботи *Публічна інформація, що досліджується в роботі; статистичні макроекономічні дослідження*. *Фахові періодичні видання. Наукові роботи. Публічна інформація за темою. Відкриті джерела інформації*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)_____
Теоретична частина. Досліджено теоретичні та методичні основи управління фінансовим станом за технологією фінансового менеджменту.
Аналітична частина. Проаналізовано фінансовий стан підприємства в контексті фінансового управління.
Проєктна частина. Обгрунтовано заходи з удосконалення управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
Рис. 1.1. Фінансовий аналіз в загальносистемному економічному аналізі. Рис. 1.2. Змістовність об'єкту та предмету фінансового аналізу. Рис. 1.3. Фінансовий стан як система взаємопов'язаних елементів. Рис. 1.4. Загальна комплексна модель алгоритму фінансового аналізу. Рис. 1.5. Класифікаційні ознаки промислових

підприємств України. Рис. 1.6. Тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств, що функціонують в умовах війни. Рис. 1.7. Основні напрями забезпечення енергоефективності на вітчизняних підприємствах. Рис. 1.8. Заходи щодо підвищення рівня експортної орієнтованості промислових підприємств. Рис. 2.1. Загальний вигляд зварювального плавленого флюсу. Рис. 2.2. Обладнання з виробництва зварювальних флюсів методом подвійного рафінування розплаву. Рис. 2.3. Активи як економічні ресурси підприємства. Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.6. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.7. Динаміка структури капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.8. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.9. Динаміка структури капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.10. Динаміка основних фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 2.11. Динаміка тривалості фінансового циклу ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Рис. 3.1. Модель управління капіталом за технологією фінансового менеджменту. Рис. 3.2. Етапи управління дебіторською заборгованістю. Рис. 3.3. Механізм управління дебіторською заборгованістю.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		
2	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		
3	*Метеленко Н.Г., професор кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, д.е.н.*		

7. Дата видачі завдання 03.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Дослідження теоретичних основ управління фінансовим станом підприємством*		
2	*Огляд джерел інформації теоретичних засад щодо фінансового управління підприємством*		
3	*Збір даних та опрацювання публічної інформації щодо аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності*		
4	*Дослідження інструментарію оцінки фінансового стану*		
5	*Удосконалення управління фінансовим станом промислового підприємства за технологією фінансового менеджменту*		

Студент _____ Крутій К.М.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проєкту) _____ _____Сіліна І.В.____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____Оглобліна В.О._____
(підпис) (ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Крутій К.М. Кваліфікаційна робота магістра «Удосконалення управління фінансовим станом ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» за технологією фінансового менеджменту»: 125 стор., 22 рис., _21 табл., 66 джерел, 4 додатки.

Ключові слова: ФІНАНСОВИЙ СТАН, ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ, АКТИВИ, КАПІТАЛ

Обгрунтовано Теоретико-методичні основи управління фінансовим станом підприємства за технологією фінансового менеджменту. Виконано дослідження фінансового стану ПрАТ «Запоріжсклофлюс». Запропоновано вектори удосконалення фінансового стану промислового підприємства в умовах війни.

ABSTRACT

Kruty K.M. Qualification work of the Master of «Improvement of Management of Financial Status of PJSC «Zaporizhskloflus» on the technology of financial management»: 125 pages, 22 Fig., 21 Table, 56 sources.

Keywords: FINANCIAL CONDITION, RECEIVABLES, FINANCIAL MANAGEMENT, FINANCIAL RESULT, ASSETS, CAPITAL

The theoretical and methodological bases of management of financial condition of the enterprise according to the technology of financial management are substantiated. The study of the financial condition of PJSC «Zaporizhskloflus» was performed. Vectors of improvement of the financial condition of an industrial enterprise in war are offered.

ЗМІСТ

ВСТУП……... 6

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ..... 9

1.1. Фінансовий стан підприємства як індикатор його фінансової безпеки під час війни…… 9

1.2. Фінансовий менеджмент як технологія забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах війни…….. 21

1.3. Актуальні тенденції розвитку промислового сектору під час війни: виклики та перспективи 31

РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ …… 43

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс»…… 43

2.2. Дослідження активів, капіталу та фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» методами горизонтального та вертикального фінансового аналізу……. 48

2.3. Дослідження методом коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та рентабельності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»……. 77

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» В УМОВАХ ВІЙНИ…..…….…… 88

3.1. Обмеження та пріоритети розвитку галузей промисловості України в умовах війни та повоєнного відновлення …….. 88

3.2. Удосконалення методичного підходу до управління капіталом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту……. 96

3.3. Управління дебіторською заборгованістю в напрямку підвищення рівня ділової активності ПрАТ «Запоріжсклофлюс» та мінімізації ризиків війни …… 102

ВИСНОВКИ……. 110

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 116

ДОДАТКИ……. 125

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Основною умовою забезпечення підвищення ефективності діяльності та фінансової стабільності будь-якого підприємства є якісна та своєчасна діагностика його фінансового стану. Саме тому в сучасних умовах фінансовий аналіз являється одним з основних інструментів управління фінансовою діяльністю будь-якого підприємства. Безумовно, діяльність будь-якого підприємства в умовах війни повинна бути виваженою і враховувати численну кількість ризиків та непередбачуваних обставин. Фінансовий аналіз підприємства повинен будуватися на можливості формування «фінансових подушок безпеки», які дозволять швидко реагувати на непередбачувані ситуації, зокрема на можливу втрату майна, трудових та матеріальних ресурсів, на пошук альтернативних варіантів заробітку та можливість кооперацій з іншими учасниками ринку. Війна дозволила активувати абсолютно нові види діяльності, які дозволяють багатьом підприємствам не тільки вижити, але й закріпитися на ринку, а в майбутньому завоювати лідерські позиції. Саме тому ті підприємства, які в умовах війни постійно слідкують за зовнішніми викликами і відповідно до них налаштовують операційну діяльність, мають змогу вижити. Відповідно до цілей роботи підприємства будується і його фінансова система управління, що визначає актуальність нашого дослідження.

В умовах воєнного стану аналіз фінансового стану та фінансових результатів набуває значно більшої актуальності, оскільки наявність прибутку надає можливість підприємствам сплачувати податок на прибуток, який розглядається як одне із ключових надходжень до Держбюджету України. Але більш важливими є показники рентабельності, адже вони дозволяють визначати ефективність авансування коштів у підприємство та безпосередню раціональність їхнього використання. До цієї групи показників відносяться коефіцієнти рентабельності: активів, власного капіталу,

сукупного капіталу, продукції; валова, операційна та чиста рентабельність продажу та інші види рентабельності. Коефіцієнти рентабельності в складних умовах, з якими стикнулись підприємства у 2022 р., є одними з найголовніших показників на які є необхідність орієнтуватися при здійсненні діяльності за умови збереження співробітників та оптимального рівня платоспроможності. Також, допустимим є і праця на межі беззбитковості для підприємств, що витрачають свої прибутки на підтримку фронту.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – процеси удосконалення управління фінансовим станом за технологією фінансового менеджменту.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та практичних аспектів управління фінансовим станом за технологією фінансового менеджменту.

Мета магістерської роботи – розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовим станом в умовах війни.

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі ***вирішено наступні завдання***:

– досліджено теоретичні та методичні основи управління фінансовим станом підприємства під час війни;

– досліджено основи фінансового менеджменту як технології забезпечення фінансової стійкості підприємства;

– досліджено актуальні тенденції розвитку промислового сектору під час війни;

– виконано дослідження фінансового стану ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту з використанням інструментарію фінансового аналізу;

– проаналізовано обмеження та пріоритети розвитку галузей промисловості;

– запропоновано вектори удосконалення управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за складовими фінансового менеджменту (управління капіталом та дебіторською заборгованістю).

В магістерській роботі використано такі загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: діалектичний метод і метод спостережень, методи критичного та порівняльного аналізу і синтезу, системний підхід.

Наукова новизна одержаних результатів магістерського дослідження полягає у наступному:

– ***удосконалено*** теоретичний підхід до управління фінансовим станом в контексті врахування зовнішніх та внутрішніх чинників впливу війни, обмежень та пріоритетів розвитку галузей промисловості за умов державної підтримки бізнесу;

– ***набув подальшого розвитку*** науковий погляд на актуальність управління капіталом та дебіторською заборгованістю ПрАТ «Запоріжсклофлюс», який враховує ризики війни (втрата капіталу; втрата реальної вартості дебіторської заборгованості; втрата грошових коштів, інвестованих в дебіторську заборгованість).

Інформаційною базою магістерської роботи є методичні та наукові праці з теми дослідження, нормативні та законодавчі акти України, статистична інформація, фінансова звітність.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування концепції цифрової трансформації та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду» (м. Запоріжжя), 21 – 22 листопада 2024 р., тема тез доповіді «Оборонна реформа в Україні та розвиток оборонно-промислового комплексу».

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 125 стор. Робота містить 22 рисунків, 21 таблиць. Список використаних джерел включає 66 найменування.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1.1. Фінансовий стан підприємства як індикатор його фінансової безпеки під час війни

Питанням оцінки фінансового стану підприємства присвячені праці вітчизняних науковців Азаренкової Г.М., Білика М.Д., Болюха М.А., Борисова А.Б., Дем'яненка М.Я., Поддєрьогіна А.М., Савицької Г.В., Філімоненкова О.С., Черниша С.С. Важливе місце у розробці даної проблематики займають роботи західних вчених Брейлі Р., Брігхема Є.Ф., Ван Хорна Д., Голтрада Е., Мейєрса С., Фішера Л., Хогена Р.А. У розвиток теорії та практики аналізу фінансового стану значний внесок зробили науковці В.В.Ковальов, М.М. Крейніна, Р.С. Сайфулін, О.С. Стоянова, Г.С. Панова, Є.А.Уткіна, В.Є. Черкасова, А.Д. Шеремет. Фінансовий стан підприємства, відповідно його оцінка, залежать від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Оскільки на нього здійснюють вплив усі види і форми діяльності підприємства. Передовсім на фінансовий стан підприємств впливають безперебійний робота: випуск і реалізація продукції.

Основною умовою забезпечення підвищення ефективності діяльності та фінансової стабільності будь-якого підприємства є якісна та своєчасна діагностика його фінансового стану. Саме тому в сучасних умовахфінансовий аналіз являється одним з основних інструментів управління фінансовою діяльністю будь-якого підприємства.Безумовно, діяльність будь-якого підприємства в умовах війни повинна бути виваженою і враховувати численну кількість ризиків та непередбачуваних обставин. Фінансовий аналізпідприємства повинен будуватися на можливості

формування «фінансових подушок безпеки», які дозволять швидко реагувати на непередбачувані ситуації, зокрема на можливу втрату майна, трудових та матеріальних ресурсів, на пошук альтернативних варіантів заробітку та можливість кооперацій з іншими учасниками ринку. Війна дозволила активувати абсолютно нові види діяльності, які дозволяють багатьом підприємствам не тільки вижити, але й закріпитися на ринку, а в майбутньому завоювати лідерські позиції. Саме тому тіпідприємства, які в умовах війни постійно слідкують за зовнішніми викликами і відповідно до них налаштовують операційну діяльність, мають змогу вижити. Відповідно до цілей роботи підприємства будується і його фінансова система управління, що визначає актуальність нашого дослідження.

Аналіз фінансового стану підприємства являє собою комплексне дослідження всіх сторін його фінансової діяльності з використанням відповідних джерел інформації, вивчення та вимірювання впливу факторів, причин і резервів, оцінка роботи та порівняння її результатів з витратами, узагальнення результатів оцінювання і розробка необхідних заходів, спрямованих на подолання недоліків.На сьогодні за сучасних умов аналіз фінансового стану став одним з основних інструментів управління фінансовою діяльністю будь-якого підприємства.В процесі дослідження аналізу фінансового стану вважаємо за доцільне детальніше зупинитися на трактуванні самого терміну «фінансовий аналіз».Отже, фінансовий аналіз являється окремим компонентом аналізу господарської діяльності підприємства вцілому, що включає в себе два взаємопов’язаних розділи: фінансовий та управлінський аналізи. Такий розподіл є досить умовним і пов’язаний з поділом бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський (рис. 1.1).

Метою фінансового аналізу є отримання інформації, що дає об’єктивну й точну картину фінансового стану підприємства, його прибутку або збитку, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках із дебіторами і кредиторами

та формуванні його капіталу [10]. Фінансовий аналіз є основою для управління фінансами підприємства. В узагальненому вигляді він включає в себе три головні елементи: 1) оцінка фінансових потреб підприємства; 2) розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів та каналів їх одержання – кредити, пошук внутрішніх резервів, додатковий випуск акцій, облігацій; 3) забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображувала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства [3].

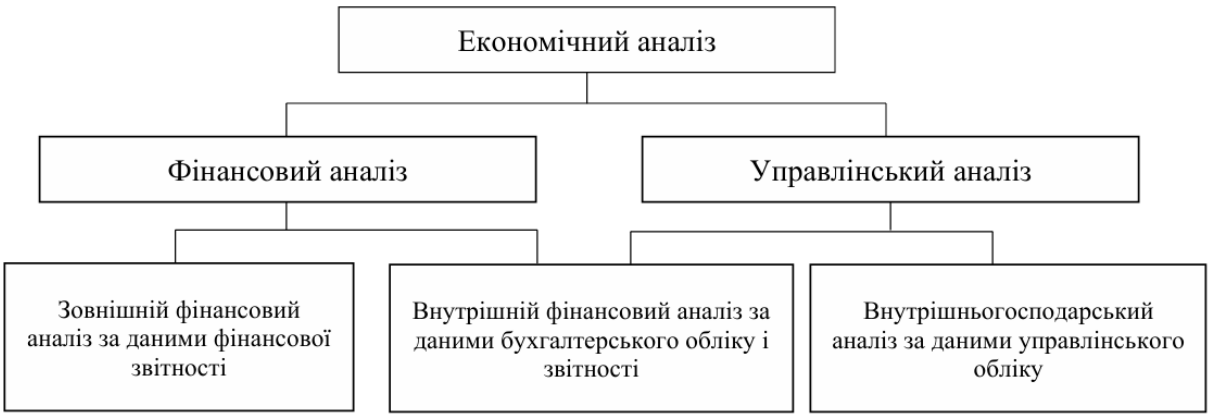

Рис. 1.1. Фінансовий аналіз в загальносистемному економічному аналізі [2]

Особливостями фінансового аналізу є [6]: – пріоритетність оцінок платоспроможності, фінансової стійкості і рентабельності, – інформаційне забезпечення тактичних і стратегічних рішень; – домінанта грошового виміру в системі критеріїв; – високий рівень достовірності і можливості верифікації результатів аналізу. Розглядаючи об'єкт та предмет фінансового аналізу, науковцями пропонується «вузьке» та «широке» їхнє визначення (рис. 1. 2).

Суб'єктами фінансового аналізу є аналітики, які зацікавлені в оцінці діяльності підприємства з будь-яких причин: власники та уповноважені ними органи; персонал та функціональні служби підприємства; зовнішні учасники, що забезпечують і спрямовують діяльність підприємства; спеціальні інформаційні служби [6]. Отже, сутність фінансового аналізу

характеризується такими комплексними складовими: – функція управління, завдяки якій оцінюється конкурентоспроможність суб'єктів господарювання (підприємств, організацій, банківських установ, страхових компаній та інших юридичних осіб); – інформаційна система, що виконує функції накопичення, опрацювання, трансформації та використання інформації фінансового характеру з метою забезпечення життєдіяльності суб'єкта господарювання в умовах ринкової конкуренції; – метод дослідження, а саме оцінювання і прогнозування фінансового стану, виявлення можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства за допомогою раціональної фінансової політики [14].

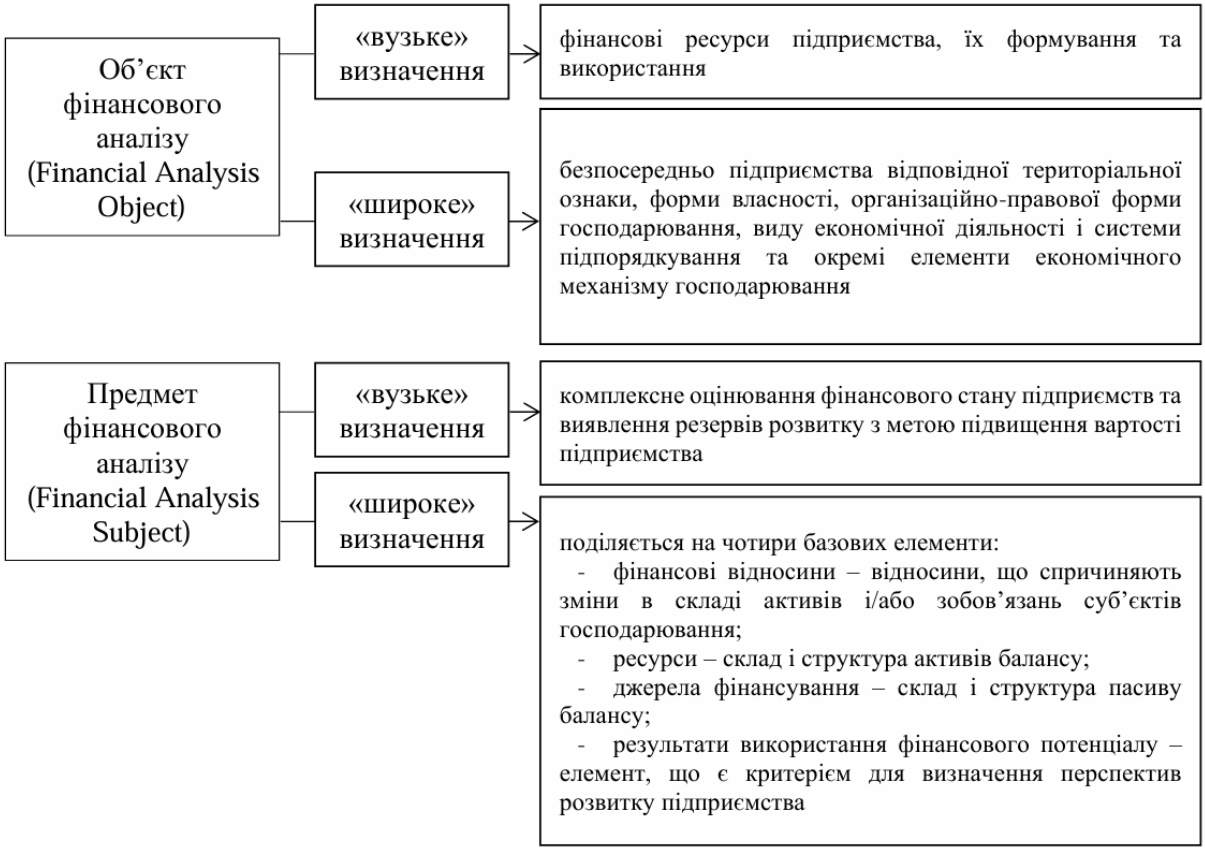

Рис. 1.2. Змістовність об'єкту та предмету фінансового аналізу

Джерело: сформовано на основі [9]

За допомогою фінансового аналізу можна забезпечити: – оцінку рівня ефективності діяльності господарюючих систем та виявлення факторів і причин досягнення існуючого стану; визначення тенденцій розвитку

підприємства за показниками його фінансового стану; розробку сценаріїв розвитку економічної діяльності суб'єктів господарювання: накопичення, трансформацію та ефективне використання інформаційної бази фінансового характеру; визначення рівня кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності; якісне планування, прогнозування, бюджетування; визначення потреби та ефективне розміщення фінансових ресурсів; ефективне формування і використання потоків грошових коштів; створення рейтингових систем оцінки фінансового стану господарюючих систем; своєчасне вживання заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості підприємств; визначення резервів поліпшення фінансового стану господарюючих систем; обґрунтування політики розподілу і використання прибутку для потреб господарюючих систем та їх власників; оцінку рівня підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатності до нарощування чистих активів, залучення інвестицій і прийняття управлінських рішень [15].

Змістом фінансового аналізу є оцінка і прогнозування фінансового стану суб'єкта господарювання за даними бухгалтерської звітності й обліку. Це зокрема: 1) розробка системи показників для оцінки фінансового стану підприємства та його структурних підрозділів та безпосередньо її об'єктивне проведення; 2) визначення впливу факторів та виявлення відхилення за показниками; 3) прогнозування фінансового стану підприємства; 4) виявлення резервів поліпшення фінансового стану підприємства; 5) обґрунтування і підготовка управлінських рішень щодо поліпшення фінансового стану підприємства [3].

До основних завдань аналізу фінансового стану підприємства можна віднести наступні: – оцінка формування та використання фінансових ресурсів підприємства, враховуючи найбільш повну інформацію про виробничу, маркетингову, комерційну сфери діяльності підприємства; – порівняльний аналіз планових і фактичних показників формування та використання

фінансових ресурсів підприємства; прогнозування фінансових показників підприємства; розробка комплексу рекомендацій щодо нарощування фінансових результатів та покращення фінансового стану підприємства [15].

Тобто фінансовий стан розглядається як система взаємопов'язаних елементів (рис. 1.3).

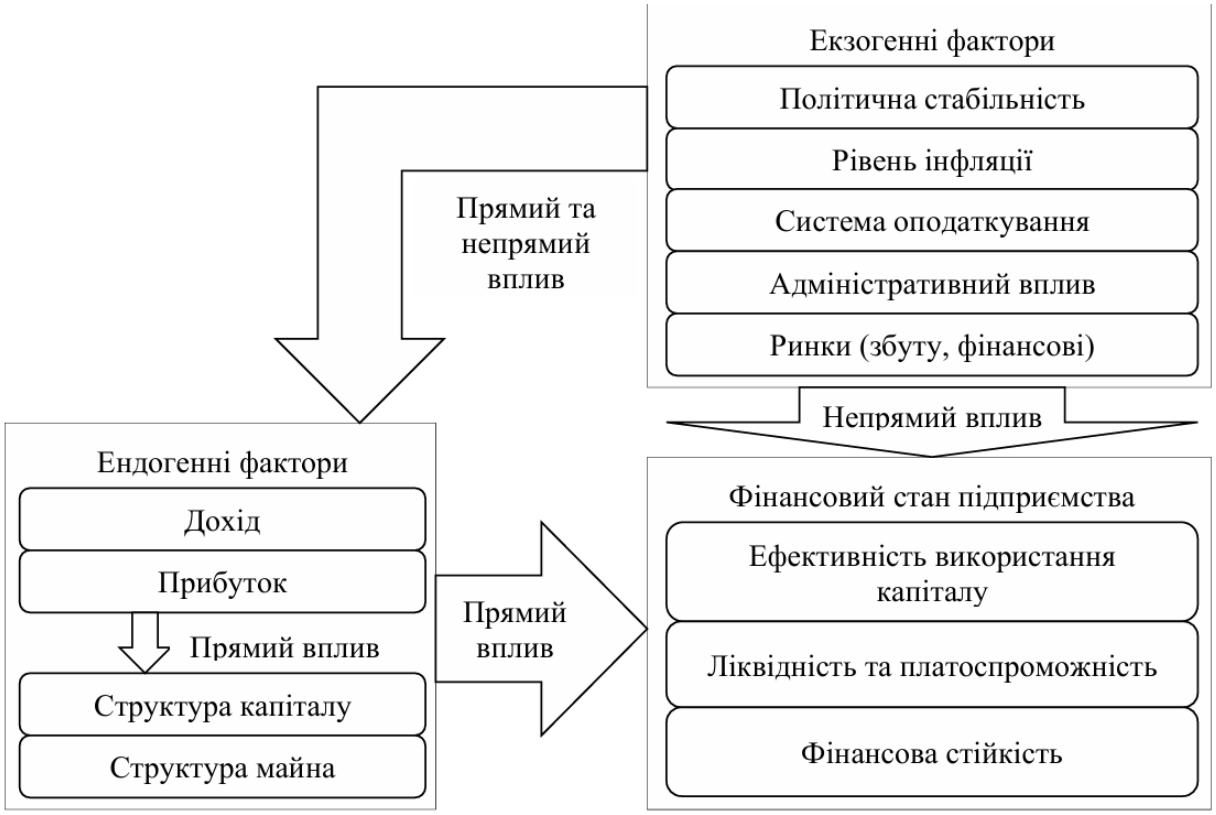

Рис. 1.3. Фінансовий стан як система взаємопов'язаних елементів

Аналіз фінансового стану підприємства показує, за якими конкретними напрямами потрібно проводити аналітичну роботу, дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабкіші позиції у фінансовому стані певного підприємства. Результати фінансового аналізу дають відповіді на запитання, які найважливіші засоби слід застосовувати для поліпшення фінансового стану конкретного підприємства в конкретний період його діяльності. На практиці використовують різні види аналізу й різний набір показників фінансових коефіцієнтів, вибір яких залежить від мети аналізу фінансової звітності та вимог зацікавлених у його результатах користувачів: 1) абсолютні показники, що дають змогу зробити висновки про джерела

залучення коштів, напрямки їх вкладення, джерела надходження грошових коштів, величину отриманого прибутку, систему розподілу дивідендів; 2) порівняльні процентні показники для читання фінансової звітності та виявлення відхилень за її важливими статтями; 3) аналіз горизонтальних процентних змін, що характеризують зміну окремих статей фінансової звітності за рік або ряд років (наприклад, чистих продажів, собівартості реалізованої продукції, валового прибутку, чистого прибутку, виробничих витрат тощо); 4) аналіз вертикальних процентних змін, що передбачає співвідношення показників різних статей до одної вибраної статті (наприклад, частка у відсотках від обсягу продажів: собівартості реалізованої продукції, валового прибутку, виробничих витрат, доходу від основної діяльності, чистого доходу); 5) аналіз тенденцій (трендовий аналіз), що характеризує зміну показників діяльності фірми протягом ряду років порівняно з базовим показником, який дорівнює 100. Метою аналізу є оцінка роботи фінансових менеджерів у минулому періоді та визначення перспектив їх поведінки; 6) порівняльний аналіз із метою зіставлення окремих показників діяльності своєї фірми з показниками фірм-конкурентів однієї галузі та приблизно однаковими доходами (з урахуванням різних методів ведення звітності). Цей аналіз дає змогу виявити стратегію конкурентів і перспективи їх розвитку; 7) порівняння зі середньогалузевими показниками, що відображають стійкість фірми на ринку. Його здійснюють із допомогою загальних змін стану господарської кон'юнктури у даній галузі й економіці країни в цілому, а саме рівня цін, динаміки процентної ставки, рівня забезпечення сировиною і матеріалами; 8) аналіз показників шляхом використання фінансових коефіцієнтів, розрахунок яких ґрунтований на відповідних співвідношеннях між окремими статтями звітності. Значення таких коефіцієнтів визначене можливістю зіставлення отриманих результатів із загальноприйнятими стандартними нормами – усередненими галузевими коефіцієнтами, а також прийнятими в країні або окремій фірмі показниками аналізу фінансової звітності [9].

Аналіз фінансового стану підприємства традиційно в умовах звичайної діяльності, відбувається за допомогою аналізу: 1) майнового стану; 2) фінансової стійкості; 3) ліквідності та платоспроможності; 4) ділової активності; 5) фінансових результатів та рентабельності [8]. Загальна модель фінансового аналізу підприємства має вигляд групи вузько спрямованих аналітичних завдань, які необхідно розв'язати для отримання необхідної аналітичної інформації (рис. 1. 4).

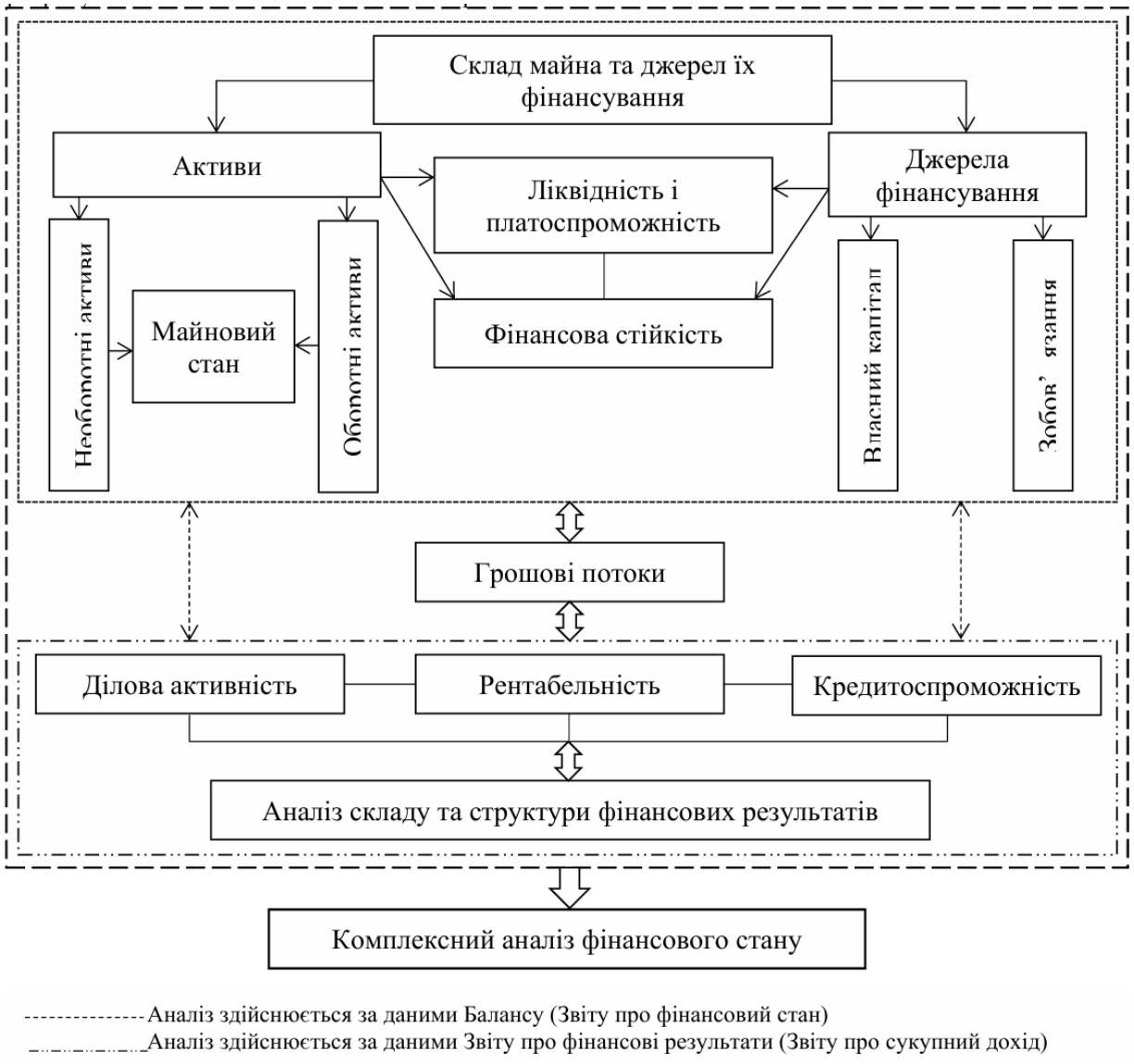

Рис. 1.4. Загальна комплексна модель алгоритму фінансового аналізу

В практиці оцінки фінансового стану підприємства серед вітчизняних науковців існує порозуміння щодо застосування методів та системи коефіцієнтів [17 – 24]. Вважаємо, що найбільш повним є набір коефіцієнтів

та показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, який відображений у документі [25], а також необхідно врахувати, що окрім форм фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал), у розрахунку показників бере участь форма «Примітки до річної фінансової звітності», в якій деталізується інформація попередніх форм фінансової звітності. Всі показники та алгоритм їх розрахунку наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Перелік показників та джерел інформації для здійснення комплексного аналізу за даними фінансової звітності

№	Найменування індикатора	Алгоритм розрахунку та джерело вхідної інформації
1	2	3
1	Частка основних засобів в активах підприємства, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. 1010 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}} \times 100$
2	Частка активної частини основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф. №5 (р. 130 гр. 14} + \text{р. 140 гр. 14)}}{\text{ф. №1 р. 1010 гр. 4}} \times 100$
3	Коефіцієнт зносу основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. 1012 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1011 гр. 4}} \times 100$
4	Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф. №5 (р. 130 гр. 15} + \text{р. 140 гр. 15)}}{\text{ф. №5 (р. 130 гр. 3} + \text{р. 140 гр. 3)}} \times 100$
5	Коефіцієнт оновлення, відсотків	$\frac{\text{ф. №5 р. 260 гр. 5}}{\text{ф. №1 р. 1011 гр. 3}} \times 100$
6	Коефіцієнт вибуття, відсотків	$\frac{\text{ф. №5 р. 260 гр. 8}}{\text{ф. №1 р. 1011 гр. 3}} \times 100$
7	Співвідношення суми основних засобів основної діяльності до суми основних засобів підприємства станом на кінець року, відсотків	$\frac{\text{ф. №11-ОЗ р. 140 гр. 7}}{\text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 7}} \times 100$

8	Ступінь придатності основних засобів у межах нормативного строку служби, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. 1012 гр. 4} - \text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 11}}{\text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 7} - \text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 11}} \times 100$
9	Питома вага повністю зношених основних засобів, відсотків	$\frac{\text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 11}}{\text{ф. №11-ОЗ р. 100 гр. 7}} \times 100$
10	Маневреність власних оборотних засобів	$\frac{\text{ф. №1 (р. 1495} - \text{р. 1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}}$
11	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	$\frac{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}}{\text{ф. №1 (р. 1595} + \text{р. 1695)гр. 4}}$
12	Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1695 гр. 4}}$
13	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{ф. №1 р. (1195-1100-1101-1102-1103-1104-1110-1170)гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1695 гр. 4}}$
14	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$\frac{\text{ф. №1 р. (1160} + 1165 + 1166 + 1167) \text{ гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1695 гр. 4}}$
15	Частка оборотних коштів в активах, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}} \times 100$
16	Частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 (р. 1495} - \text{р. 1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}} \times 100$
17	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 (р. 1495} - \text{р. 1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. (1100+1101+1102+1103+1104+1110) гр. 4}} \times 100$
18	Частка запасів у оборотних активах, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. (1100+1101+1102+1103+1104+1110) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}} \times 100$
19	Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{\text{ф. №1 р. (1495+1595+1695-1425-1430-1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. (1100+1101+1102+1103+1104+1110) гр. 4}}$
20	Коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}}$

21	Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{ф.№1\ р.1300\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
22	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1495\ гр.4 - ф.№1\ р.1095\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
23	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}{ф.№1\ р.1300\ гр.4}$
24	Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1095\ гр.4}$
25	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
26	Коефіцієнт структури позикового капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4}{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}$
27	Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	$\frac{ф.№1\ р.1595\ гр.4 + ф.№1\ р.1695\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
28	Показник фінансового левериджу	$\frac{ф.№1\ р.1300\ гр.4 - ф.№1\ р.1495\ гр.4}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
29	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	$\frac{ф.№1\ (р.1495+1520+1521+1525+1526+1530+1535+1540+1545+1665\text{-}р.1}{ф.№1\ р.1195\ гр.4}$
30	Продуктивність праці, тис. гривень / особу	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\text{-}ПВ(місячна)р.1040}$
31	Фондовіддача, гривень / гривень	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\ р.1010(\frac{гр.3 + гр.4}{2})}$
32	Оборотність коштів у розрахунках, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.4}{2})}$
33	Час обороту коштів у розрахунках, днів	$360/\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040+1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)гр.4}{2})}$
34	Оборотність запасів, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2050\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.4}{2})}$
35	Час обороту запасів, днів	$360/\frac{ф.№2\ р.2050\ гр.3}{(\frac{ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100+1101+1102+1103+1104+1110)гр.4}{2})}$

36	Час обороту кредиторської заборгованості, днів	$\frac{ф.№1\left(\ р.1595\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)+р.1695\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)\right)\times 360}{ф.№2\ р.2050\ р.3}$
37	Тривалість операційного циклу, днів	$\frac{360/}{\left(\frac{ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.4}{2}\right)}{ф.№2\ р.2000\ гр.3}+\frac{+360/}{\left(\frac{ф.№1\ р.(1100\cdot1101\cdot1102\cdot1103\cdot1104\cdot1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100\cdot1101\cdot1102\cdot1103\cdot1104\cdot1110)гр.4}{2}\right)}{ф.№2\ р.2050\ гр.3}$
38	Тривалість фінансового циклу, днів	$\frac{360/}{\left(\frac{ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.4}{2}\right)}{ф.№2\ р.2000\ гр.3}+\frac{+360/}{\left(\frac{ф.№1\ р.(1100\cdot1101\cdot1102\cdot1103\cdot1104\cdot1110)гр.3+ф.№1\ р.(1100\cdot1101\cdot1102\cdot1103\cdot1104\cdot1110)гр.4}{2}\right)}{ф.№2\ р.2050\ гр.3}-\frac{ф.№1\left(\ р.1595\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)+р.1695\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)\right)\times 360}{ф.№2\ р.2050\ р.3}$
39	Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	$\frac{\left(\frac{ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.3+ф.№1\ р.(1040\cdot1120\cdot1125\cdot1130\cdot1135\cdot1140\cdot1145\cdot1155)гр.4}{2}\right)}{ф.№2\ р.2000\ гр.3}$
40	Оборотність власного капіталу, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\ р.1495\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)}$
41	Оборотність сукупного капіталу, оборотів	$\frac{ф.№2\ р.2000\ гр.3}{ф.№1\ р.1300\left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)}$
42	Коефіцієнт стійкості економічного росту	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355)гр.3-ф.№4\ р.4200\ гр.7}{ф.№1\ р.1495\ гр.4}$
43	Поточна платоспроможність	ф.№1 р.(1030 +1035+1160+1165+1166+1167-1595-1695)гр.4
44	Коефіцієнт Бівера	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355)гр.3+ф.№2\ р.2515\ гр.3}{ф.№1\ р.(1595+1695)р.4}$
45	Рентабельність продукції, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2090\ або\ 2095)гр.3}{ф.№2\ р.2050\ р.3}\times 100$
46	Рентабельність діяльності, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355)гр.3}{ф.№2\ р.2000\ р.3}\times 100$
47	Рентабельність активів, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355)гр.3}{ф.№1\ р.1300\ \left(\frac{гр.3+гр.4}{2}\right)}\times 100$

48	Рентабельність сукупного капіталу, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355) гр.3}{ф.№1\ р.1900\ (\frac{гр.3+гр.4}{2})} \times 100$
49	Рентабельність власного капіталу, відсотків	$\frac{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355) гр.3}{ф.№1\ р.1495\ (\frac{гр.3+гр.4}{2})} \times 100$
50	Період окупності власного капіталу	$\frac{ф.№1\ р.1495\ (\frac{гр.3+гр.4}{2})}{ф.№2\ р.(2350\ або\ 2355) гр.3}$

В умовах воєнного стану аналіз фінансового стану та фінансових результатів набуває значно більшої актуальності, оскільки наявність прибутку надає можливість підприємствам сплачувати податок на прибуток, який розглядається як одне із ключових надходжень до Держбюджету України. Але більш важливими є показники рентабельності, адже вони дозволяють визначати ефективність авансування коштів у підприємство та безпосередню раціональність їхнього використання. До цієї групи показників відносяться коефіцієнти рентабельності: активів, власного капіталу, сукупного капіталу, продукції; валова, операційна та чиста рентабельність продажу та інші види рентабельності. Коефіцієнти рентабельності в складних умовах, з якими стикнулись підприємства у 2022 р., є одними з найголовніших показників на які є необхідність орієнтуватися при здійсненні діяльності за умови збереження співробітників та оптимального рівня платоспроможності. Також, допустимим є і праця на межі беззбитковості для підприємств, що витрачають свої прибутки на підтримку фронту.

1.2. Фінансовий менеджмент як технологія забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах війни

Сучасні умови господарювання характеризуються значними викликами, що зумовлюють особливості ведення бізнесу в Україні. Більшість суб’єктів господарювання вимушені зовсім по іншому

підходити до вирішення питань, пов'язаних з управлінням фінансами. Внаслідок дії комплексу негативних факторів знижується прибутковість господарської діяльності, тим самим загострюються проблеми фінансового забезпечення. Традиційно

саме в процесі фінансового менеджменту вирішуються завдання управління активами, капіталом, грошовими потоками, прибутком, інвестиціями тощо. Виникає потреба переформатування підходів до прийняття управлінських рішень фінансового характеру, оскільки фінансовий менеджмент у кризових умовах вимагає гнучкості, інноваційності та зосередженості на ефективних стратегіях розвитку. Це дозволить не допустити поглиблення кризи, підтримати стабільність, забезпечити стійкість фінансового стану підприємства та зберегти його конкурентоспроможність.

Вагомий внесок у висвітлення сутності і значення фінансового менеджменту, детального дослідження перспектив його розвитку зробили так вчені як Бланк І.А., Бєлозерцев В., Вахович І.М., Дрік І., Жорнова А.О., Жигалкевич Ж.М., Захарова Н., Кам'янська О.В., Максімова М.В., Морозова Г.С., Непочатенко О.О., Олійник О.В., Пташник С.А., Ужва А.М., Шелудько В.М. та ін. Не дивлячись на те, що теоретичні і практичні питання фінансового менеджменту досить поширені у фаховій науковій літературі, вважаємо за доцільне проаналізувати основні аспекти фінансового менеджменту підприємств в умовах війни та виокремити можливості його переорієнтації у зв'язку із викликами сьогодення.

З початку війни і впродовж 2022 р. кількість нових зареєстрованих підприємств скоротилася більш ніж на 50 %, що стало найнижчим показником кількості реєстрацій за останні 10років. Але, у подальші місяці відбулося відновлення позитивної динаміки. Це стало можливим завдяки адаптації бізнесу до умов воєнного стану, фінансової підтримки міжнародних партнерів, застосуванню державних програм підтримки, налагодженню логістичних маршрутів тощо. За даними Державної служби

статистики України на 01.07.2024 року кількість зареєстрованих юридичних осіб становила 1511133 од., з них у формі товариств з обмеженою відповідальністю функціонувало 798047 од., приватних підприємств –199787 од., фермерських господарств –50560 од. [28].

Зауважимо, що деяким підприємствам вдалося адаптуватися до нових умов, сформувати першочергові завдання, які потребують своєчасної реакції і вирішити їх, отримавши позитивний фінансовий результат, а інколи і наростивши його. Однак, більшість підприємств стикнулася з погіршенням фінансового стану, в тому числі зниженням ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості. Особливо критичним для багатьох стало питання щодо залучення фінансових ресурсів, оскільки власних для подальшої діяльності частіш за все недостатньо [29]. Тож актуальною є необхідність адаптації фінансового менеджменту підприємства до умов ризику та забезпечення швидкої реакції на їх зміну при прийнятті управлінських рішень. Зауважимо, що управління фінансовим станом є ключовою складовою фінансового менеджменту в сучасних умовах, оскільки фінансово-майновий стан підприємства визначає його економічну успішність в умовах невизначеності, ризиків і будь-яких складних економічних умов. Наразі обґрунтування ефективних рішень фінансового менеджменту підприємства вимагає актуальних досліджень щодо його адаптації до кризових умов функціонування бізнесу під час війни.

Керування фінансовим станом включає в себе процес ухвалення управлінських рішень, які забезпечують досягнення запланованих результатів і досягнення визначених показників. Це передбачає системний аналіз фінансово-економічних складових, що на нього впливають, таких як активи, ліквідність, рентабельність і т.д., та, прийняття рішень щодо управління окремими складовими і у їх взаємозв‘язку. При діагностиці фінансово стану важливим є оцінка його показників на предмет відповідності нормативним значенням. Зважаючина динамічність і постійну мінливість соціально-економічного середовища бізнесу,

обґрунтовані науковцями нормативні показники фінансового стану необхідно завжди адаптувати до реалій функціонування бізнесу [30]. В табл. 1.2 узагальнено нормативні значення основних показників фінансової стійкості, в тому числі з їх актуалізацією для підприємств, які функціонують в Україні в умовах війни.

Таблиця 1.2

Нормативні значення показників фінансової стійкості підприємства, що функціонує в умовах війни

№ з/п	Показник	Нормативне значення	Пропоноване актуальне нормативне значення за умов воєнного стану
1	Коефіцієнт покриття	1,5-2,5	>0,2
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	>1
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	>0,7

Одним із показників, на який аналітики роблять фокус під час дослідження фінансового стану бізнесу, є його фінансова стійкість. Тож, при формуванні стратегічних цілей і прийнятті управлінських рішень, менеджмент підприємства має керуватись зокрема тим, як те чи інше рішення вплине на цей показник. Проте, акцент на поліпшенні показників фінансової стійкості, особливо в умовах війни та невизначеності, може спричинити зменшення ділової активності внаслідок суттєвого скорочення обсягів позикового капіталу. Так, покращується показник фінансової незалежності, оскільки суттєво зменшується сума залучених коштів, проте й діяльність підприємства теж скорочується. Окрім того, низці підприємств України доводиться реалізовувати агресивну політику фінансування для забезпечення поточних витрат: очевидно, що при реалізації агресивної політики слід очікувати фінансову стійкість меншу, аніж при помірній чи консервативній політиках. Тому управління фінансовим станом вимагає комплексного підходу, який враховує не лише аспекти управління фінансами, а й питання виробничого менеджменту. Підхід до управління фінансовим станом шляхом вдосконалення операційної діяльності підприємства в цілому набував популярності і до

повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, що свідчить про актуальність такого підходу не лише під час криз.

Таким чином, прихильники комплексного підходу вважають, що фінансовий стан є відображенням ефективності господарської діяльності підприємства і не може бути покращений без внесення змін у інші аспекти його функціонування, такі як виробництво і збут. Це свідчить про те, що аналіз фінансового стану і подальше ним управління не може відбуватись у вакуумі. Недостатньо проаналізувати фінансову звітність підприємства та скласти план дій, виконання якого забезпечить приведення даних показників до нормативнихзначень у наступному звітному періоді. Для ефективного управління фінансовим станом підприємства потрібно ретельно дослідити вплив внутрішніх та зовнішніх факторів, що мають значення для конкретного підприємства. Використання SWAT-аналізу і особливо PEST-аналізу буде актуальним й доречним для досягнення цієї мети [36].

Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий стан є зрізом загальної картини фінансово-господарської діяльності певного бізнесу й відображає так звані «симптоми», які виникають на підприємстві. Тому, при управлінні важливо ставити перед собою завдання комплексного покращення функціонування підприємства, замість окремих «штучних»змін в показниках, з урахуванням зовнішньоекономічних факторів. В умовах війни фінансовий менеджмент зазнав певних трансформацій, які можна узагальнити наступним чином (табл. 1.3).

В умовах війни держава намагається забезпечити функціонування економіки шляхом створення певних додаткових фінансових можливостей для бізнесу. Така підтримка має сприяти організації роботи переміщених підприємств, відновленню втрачених активів, збереженню робочих місць, активізації експортної діяльності, забезпеченню ліквідності підприємств, стимулюванню економічної активності та інновацій, діяльності ключових галузей та регіональному розвитку.

Ключовими трендами 2024 р., які сприяли зміцненню стійкості підприємництва в умовах війни, були наступні [33]:

1. *Сприяння у сфері фінансування*. Уряд удосконалив фінансову підтримку українського бізнесу через інструмент портфельних гарантій. КМУ прийняв постанову щодо вдосконалення фінансової підтримки українського бізнесу, якою внесено зміни для підвищення ефективності державних гарантій на портфельній основі. Зміни передбачають, що термін дії державних гарантій буде продовжено до 10 років для кредитів, які залучаються з метою відбудови основних засобів, зруйнованих частково або повністю внаслідок воєнної агресії, та до п’яти років для всіх інших категорій кредитів (це збільшує строк дії договорів для сільськогосподарських товаровиробників за попередньо наданими гарантіями). Нововведення є відчутною підтримкою для МСП – резидентів України в умовах воєнного стану та можуть вплинути на реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів і забезпечити потребу в оборотному капіталі.

Таблиця 1.3

Особливості фінансового менеджменту під час війни [27]

№ з/п	Зміст
1	Фінансове забезпечення реорганізації бізнес-процесів з метою адаптації підприємства до нових реалій на основі змін попиту з боку населення, демографічних процесів та врахування специфічних умов діяльності під час війни.
2	Першочергове врахування підвищеного рівня ризику при прийнятті управлінських рішень в процесі здійсненні господарської діяльності. Стосовно окремих операцій - це проведення детальної оцінки на основі методів, що дозволяють адекватно проаналізувати ситуацію, формування висновку щодо доцільності їх здійснення та обґрунтовування механізмів управління ризиком.
3	Перегляд і обґрунтування нової фінансової стратегії підприємства з метою пошуку ефективного підходу щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів в умовах невизначеності.
4	Забезпечення можливості корегування оперативних планів у відповідності із умовами, що швидко змінюються, забезпечення гнучкості цих планів, багатоваріантності.
5	Пошук нестандартних рішень щодо залучення фінансових ресурсів через програми державної підтримки, міжнародну фінансову допомогу тощо.
6	Використання пільгових умов щодо оподаткування і страхування бізнесу.
7	Підтримка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, на рівні, що дозволяє забезпечити достатній рівень його фінансової рівноваги та фінансової безпеки.
8	Переформатування системи управління витратами підприємства шляхом вилучення «зайвих», «невиправданих» витрат з одного боку, і збільшення витрат на безпеку персоналу, захист майна тощо.
9	Підвищення якості управління заборгованістю шляхом формування стратегії ліквідації заборгованості, яка включатиме зв'язок із боржниками щодо причин непогашення, напрями і форми роботи щодо своєчасної ліквідації заборгованості, узгодження платіжних графіків, контроль платежів.
10	Концентрування уваги на забезпеченні оптимізації грошових потоків підприємства задля підтримки його постійної платоспроможності.
11	Управління запасами підприємства на основі адаптації їх розмірів до реальних умов функціонування підприємства, побудови нових логістичних зв’язків, оцінки ефективності і доцільності їх формування.

2. *Сприяння у сфері інвестування*. КМУ 30 квітня 2024 р. ухвалив рішення про підвищення ефективності використання фінансового ресурсу держави, переорієнтувавши програму «Доступні кредити 5–7–9 %» на кредитування на інвестиційні цілі. Внесено зміни до програми «Доступні кредити 5–7–9 %», якими максимальну суму кредиту на цілі фінансування оборотного капіталу зменшено до 5 млн грн. Також обмежено розмір маржі банків, які працюють з позичальниками за цією програмою, що дасть змогу вивільнити 3 млрд грн і спрямувати ці кошти безпосередньо на кредитування бізнесу.

Крім того, Верховна Рада ухвалила закон, який відкриває можливість для підприємств ОПК мати доступ до програми дешевих кредитів «5–7–9 %», згідно з чим для виробників зброї розмір відсотків становитиме: на інвестиційні цілі – 7 %,на поповнення обігових коштів – 9 %. Максимальна сума кредиту – 500 млн грн. ПрАТ «*ЕКА*» України запускає страхування інвестицій від воєнних та політичних ризиків, що сприятиме створенню об'єктів та інфраструктури, потрібних для розвитку переробної промисловості та експорту товарів, зроблених в Україні. Потенційним споживачам пропонуватимуть два продукти:

1) страхування прямих інвестицій: максимальна сума –200 млн грн; страховий тариф – визначається індивідуально за кожним договором; мінімальна та максимальна ставки страхового тарифу – 0,49 % і 8,05 %.

2) страхування інвестиційних кредитів: максимальна сума – 200 млн грн; страховий тариф – визначається індивідуально за кожним договором; мінімальна й максимальна ставки страхового тарифу – 0,95 % і 4,05 %.

3. *Підтримка в напрямі валютної лібералізації*. З метою поліпшення умов ведення бізнесу в Україні та виходу на нові ринки, а також підтримки відновлення економіки та сприяння припливу нових інвестицій у країну НБУ впроваджує найбільший пакет пом'якшення валютних обмежень з початку повномасштабної війни. Згідно з постановою Правління НБУ від 3 травня 2024 р. № 56 «Про внесення змін до постанови Правління

Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18» внесено зміни в кількох напрямах: Скасовано всі валютні обмеження для імпорту робіт та послуг. Бізнес отримує можливість купувати та переказувати іноземну валюту за кордон для проведення операцій з імпорту робіт і послуг. У зв'язку з цим НБУ звернеться до уряду України щодо скасування постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 153 «Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту».

До того ж НБУ окремо надав можливість бізнесу купувати валюту та переказувати кошти за кордон для оплати аеропортових та портових зборів, штрафів, а також членських внесків. Для стимулювання припливу нових інвестицій в Україну, мінімізації ризиків згортання діяльності підприємств з іноземним капіталом та підтримки економіки бізнесу забезпечено можливість репатріювати за кордон «нові» дивіденди за корпоративними правами чи акціями, нараховані за результатами діяльності за період, що розпочинається з 1 січня 2024 р. Ліміт для репатріації «нових» дивідендів – на рівні 1 млн євро в еквіваленті. Контроль здійснюватимуть за допомогою системи НБУ «*Е-ліміти*».

З метою залучення в Україну потрібне обладнання для ведення бізнес-діяльності юридичним особам та фізичним особам-підприємцям надано можливість переказувати кошти за кордон за лізингом/орендою без додаткових обмежень щодо предмета лізингу/оренди й дати укладення договору.Пом'якшено умови для купівлі валюти резидентами з метою обслуговування і повернення «нових» зовнішніх кредитів, кошти за якими надійшли в іноземній валюті з-за кордону після 20 червня 2023 р. на рахунки позичальників в українських банках. З трьох до одногороку зменшується мінімальний строк користування «новим» кредитом, за досягнення якого дозволено купувати іноземну валюту для погашення такого кредиту. Відповідно заборону купувати валюту для погашення «нових» кредитів застосовуватимуть винятково для погашення короткострокових кредитів строком до одного року, а для сплати процентів –незалежно від строку

користування кредитом.Надано можливість погашати проценти за «старими» зовнішніми кредитами, які відповідно до умов кредитного договору підлягають сплаті в період із 24 лютого 2022 р. У межах одного договору для прострочених (на 1 травня 2024 р.) процентних платежів надано можливість переказувати не більше 1 млн євро в еквіваленті за один календарний квартал. Водночас це обмеження не застосовуватимуть до майбутніх планових процентних платежів.

З метою дальшого розвитку безготівкових розрахунків в Україні пом'якшено обмеження щодо переказу іноземної валюти від представництв міжнародних карткових платіжних систем та іноземних авіакомпаній за кордон на рахунок нерезидента – юридичної особи, чиї інтереси ці представництва представляють в Україні. Щомісячний ліміт для проведення таких операцій (одним представництвом однієї компанії) встановлено на рівні 5 млн євро в еквіваленті. Переважна більшість положень документа набрали чинності з 4 травня 2024 р., лише в частині репатріації «нових» дивідендів – з 13 травня 2024 р. Пріоритетом державної політики є підтримка українського підприємництва через удосконалення кредитно-фінансових механізмів та впровадження широкої валютної лібералізації (цього досягають шляхом: скасування валютних обмежень для імпорту робіт та послуг; надання можливості репатріації «нових» дивідендів; залучення потрібного обладнання через лізинг/оренду; пом'якшення умов купівлі валюти резидентами для обслуговування зовнішніх кредитів; полегшення безготівкових розрахунків). Крім того, держава докладає зусиль для створення сприятливих умов для інвестування в економіку України завдяки реалізації інструментів страхування прямих інвестицій та страхування інвестиційних кредитів.

Під час військових дій та певних обмежень, що вони створюють, великого значення набуває необхідність цифрової трансформації бізнес-процесів. Запровадження діджиталізації у фінансовий менеджмент підприємства передбачає використання цифрових технологій та інструментів

для оптимізації фінансових процесів, підвищення ефективності управлінських рішень фінансового характеру. Слід виділити наступні напрями розвитку діджиталізації у фінансовому управлінні підприємством (табл. 1.4). Цифровізація процесів, пов'язаних з організацією фінансового менеджменту є необхідним кроком для сучасних підприємств у забезпеченні ефективного управління фінансами в нестабільних умовах господарювання, підвищенні прибутковості діяльності та досягненні конкурентних переваг.

Таблиця 1.4

Напрями розвитку діджиталізації та їх значення у фінансовому управлінні підприємством [27]

№ з/п	Напрямок	Значення
1	Хмарні технології	Використання хмарних сервісів для зберігання та обробки даних дозволяє забезпечити доступ до фінансової інформації з будь-якого пристрою, території та покращити її збереження.
2	Автоматизовані системи управління ризиками	Використання цифрових інструментів для аналізу та прогнозування ризиків допомагає знизити ймовірність негативних наслідків фінансових ризиків та розробити альтернативні варіанти досягнення результату.
3	Електронний документообіг	Сприяє прискоренню обробки бази даних, що забезпечує можливість точної оцінки діяльності та оптимізації інформаційних потоків на підприємстві.
4	Спеціалізовані програми для обліку та звітності	Застосування дозволяє автоматизувати процеси збору, обробки та аналізу бухгалтерської і фінансової інформації. Електронний облік дозволяє швидше та точніше підготовляти звіти та уникати зайвих помилок.
5	Фінансовий аналітичний інструментарій	Використання аналітичних програм та інструментів дозволяє більш детально аналізувати фінансові показники, виявляти тенденції та знаходити можливості для оптимізації фінансових процесів.
6	Електронний банкінг та електронні платежі	Застосування електронних платіжних систем дозволяє здійснювати фінансові операції швидко, зручно і надійно. Електронний банкінг дозволяє оперативно управляти банківськими рахунками, що сприяє підвищенню ліквідності і платоспроможності підприємства.
7	Кібербезпека	Застосування захисту даних та кібербезпекових заходів допомагає уникнути можливої віртуальної небезпеки та втрати конфіденційної фінансової інформації.

Фінансовий менеджмент в умовах викликів сьогодення має здебільшого антикризовий характер. Серед особливостей можна відзначити наявність серйозних слабопрогнозованих й неконтрольованих зовнішніх ризиків та появу нових можливостей, пов'язаних зі зміною структури попиту, демографії, грантових програм від міжнародних організацій та уряду України та рішень ЄС, що покращують можливості збуту продукції. Вихідною позицією є ідентифікація головних фінансових викликів та ризиків, з якими

стикається підприємство, його адаптація до нових реалій ринку. З боку фінансового менеджменту важливим вбачається розробка підходів до оцінки фінансового стану, в тому числі експрес-аналіз через ключові показники і більш детальний підхід у розрізі окремих груп фінансових показників: майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, ділової
активності. Це є основою вчасного реагування на можливі загрози фінансовому положенню підприємства, важливим підґрунтями формування його кредитоспроможності. При цьому основним завданням фінансового менеджменту є опрацювання можливостей залучення фінансових ресурсів, включаючи програми державної підтримки і міжнародних партнерів, та забезпечення їх ефективного використання. Фінансовий менеджмент за таких умов повинен враховувати ризики та нові можливості, бути гнучким й оперативно реагувати на ситуацію, що постійно змінюється, маючи заздалегідь пророблені варіанти для можливих альтернативних ліній її розвитку.

1.3. Актуальні тенденції розвитку промислового сектору під час війни: виклики та перспективи

Розвиток сучасних промислових підприємств відбувається у турбулентному середовищі, яке зу мовлює постійні зміни та трансформаційні перебудови в їх діяльності. Промисловість в Україні визначається як основа для забезпечення економічного зростання, соціально економічного покращення та науково технічного прогресу країни та суспільства в цілому. Промисловий сектор не лише виробляє матеріальні блага, а й відіграє стратегічну місію у розвитку та формуванні національної економічної самостійності. Важливість промисловості проявляється у створенні робочих місць, забезпеченні виробництва та наданні продукції для внутрішнього споживання та експорту. Промисловий сектор є необхідною складовою для

формування інноваційного середовища та забезпечення технологічного прогресу в усіх сферах економіки. Таким чином, промисловий сектор є стратегічним вектором у досягненні комплексного розвитку країни. Виявлення актуальних тенденцій в розвитку вітчизняних промислових підприємств надасть можливість оцінити та спрогнозувати можливі кризові ситуації, визначити шляхи їх запобігання в практиці господарювання.

У сучасному науковому просторі питання розвитку вітчизняних промислових підприємств є достатньо актуальним. Його досліджували такі науковці, як Бобиль В. В. та Дехтяр С. С. [38], Грозний І. С. [39], Коваленко Н. В. [40], Кривов'язюк, І. В. [41], Мариненко Н. Ю. [42], Мельник Л. М. [43], Прохорова В. В., Ус Ю. В., Обидєннова Т. С. [44], Райко Д. В. та Цейтлін Л. М. [45], Соколюк, Г. О. [46], Чобіток В. І. [47] та інші.

Розвиток промисловості в Україні є важливим напрямком для економічного зростання країни. Україна має розвинену промисловість, яка охоплює різні сектори економіки і поєднує підприємства, які взаємовпливають одне на одне. Вітчизняні промислові підприємства виробляють товари та надають послуги, що задовольняють потреби внутрішнього та зовнішніх ринків. Промислові підприємства створюють значну кількість робочих місць, що сприяє зниженню рівня безробіття в країні. Також промислові сектори є одними з основних каталізаторів економічного зростання економіки країни. Вони створюють умови для залучення інвестицій, які сприяють розвитку інноваційно-креативних технологій, підвищенню рівня продуктивності праці, використання прогресивних техноло гій та розширенню виробничих потужностей.

Вітчизняні промислові підприємства є «двигунами» інновацій та науково-технологічного прогресу. Основними галузями промисловості України є:

– металургійна промисловість (виробництво чорних та кольорових металів):

– хімічна та нафтохімічна промисло вість (виробництво хімічних продуктів, рафінування нафти та виробництво нафтопродуктів тощо);

– машинобудування та металообробка (виробництво транспортних засобів, маши нобудування, виробництво обладнання то що);

– енергетика (виробництво електро енергії, експлуатація та розвиток електростанцій тощо;

– легка промисловість (виробництво текстилю та одягу);

– харчова промисловість (виробниц тво продуктів харчування, напоїв, кондитер ських виробів тощо);

– IT та програмне забезпечення (розвиток інформаційних технологій, програмного забезпечення, аутсорсинг);

– лісова та деревообробна промисло вість (деревообробка, виробництво меблів та ін.);

– фармацевтична промисловість (виробництво лікарських препаратів та медичних виробів тощо);

– агропромисловий комплекс (виробництво сільськогосподарської продукції тощо). Також, існує достатня кількість ознак, що дозволяють класифікували промислові підприємства з метою визначення їх місця в структурі промислового комплексу України (рис. 1.5).

Галузі промисловості впливають на ефективність використання ресурсів, таких як сировина, енергія та праця. Збалансоване та раціональне використання цих ресурсів може позитивно впливати на прибутковість підприємств. Галузі промисловості мають також соціальний вплив на суспільство, на даючи підтримку місцевим громадам та розвитку соціально-економічних ініціатив. Загальний вплив галузей промисловості на національну економіку визначається економічними, технологічними, соціальними та екологічними аспектами, і успіх одного підприємства часто пов’язаний з успіхом галузі в цілому.

Сьогодні, досліджуючи тенденції розвитку вітчизняних промислових підпри ємств, можна відзначити кілька напрямків, які впливають на їхній розвиток (рис.1.6). Промислові підприємства активно впроваджують передові технології виробництва, такі як автоматизація, роботизація, системи Інтернету речей та використання штучного інтелекту. Це дозволяє оптимізувати виробничі процеси, підвищити ефективність виробництва та знизити витрати.

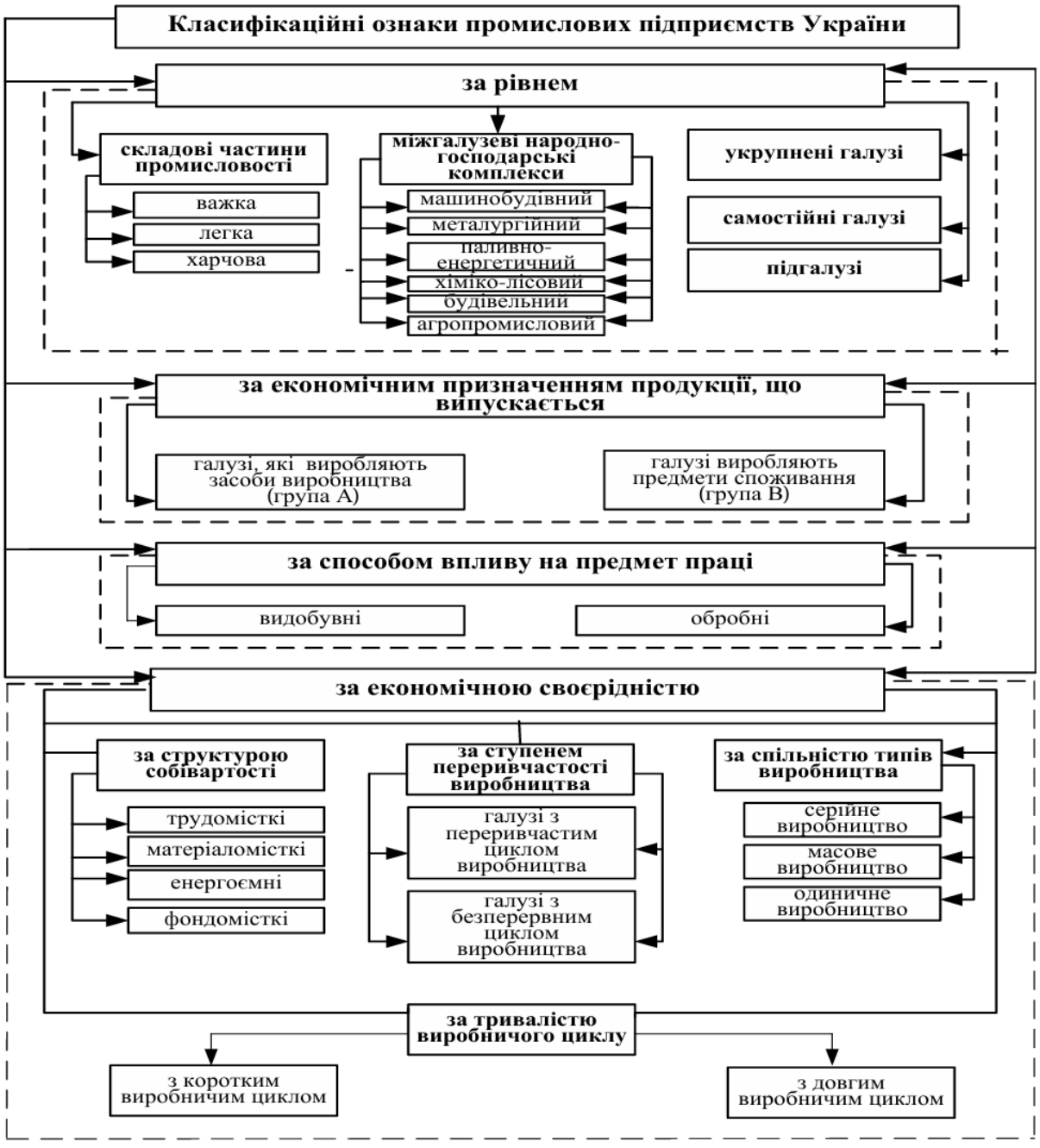

Рис. 1.5. Класифікаційні ознаки промислових підприємств України [48]

Збільшується обсяг інвестицій у науково-дослідницьку роботу для створення нових продуктів, матеріалів та технологій. Розвиток власних інновацій є стратегічно важливим для забезпечення конкурентоспроможності на внутрішніх та зовнішніх ринках. Одним з актуальних напрямів розвитку вітчизняних промислових підприємств є створення сприятливого середовища для творчого мислення та інновацій, що може включати в себе внутрішні програми мотивації, конкурси інновацій, партнерства з науковими установами та державою.

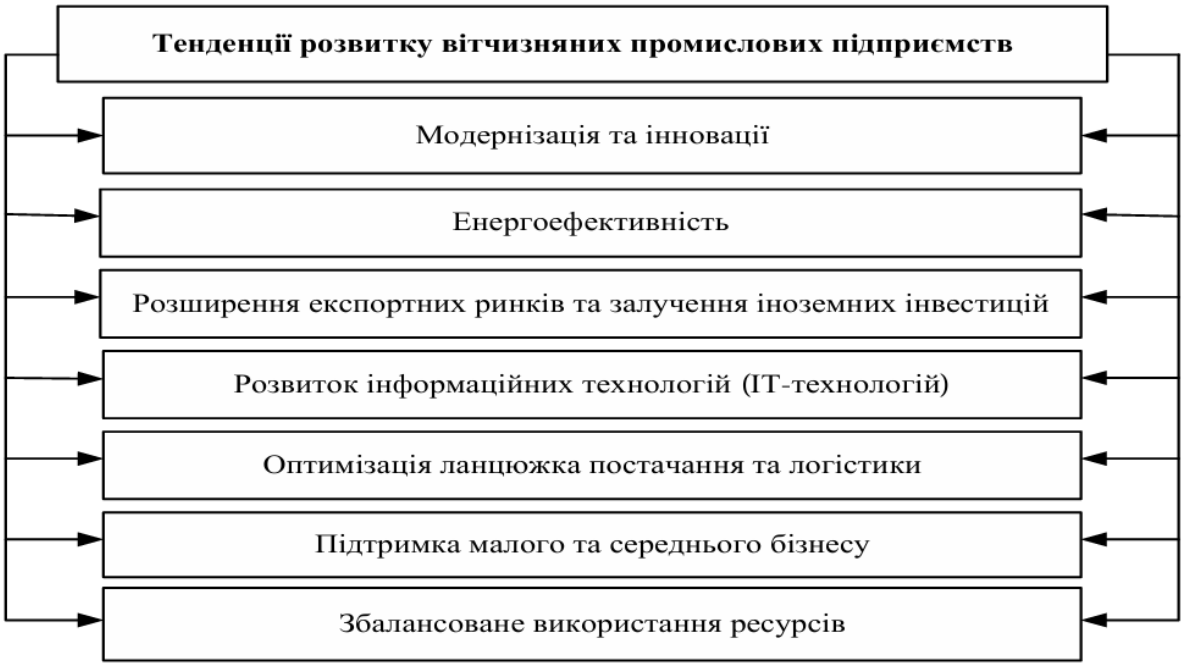

Рис. 1.6. Тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств, що функціонують в умовах війни [48]

В останні роки відмічається активне зростання використання цифрових технологій у виробничих процесах, таких як цифрове моделювання, аналітика даних, обробка великих обсягів інформації, що сприяє швидкому та точному прийняттю рішень. Не останнім є встановлення партнерств зі створення стартапів, які займаються інноваційними технологіями, для впровадження нових ідей та продуктів. Актуальним завжди є процес навчання та розвиток персоналу для продукування та впровадження інноваційно-креативних технологій, що сприяє розвитку навичок самих працівників.

В цілому, модернізація та впровадження інновації у вітчизняній промисловості направлені на забезпечення стійкого розвитку, адаптацію до глобальних тенденцій та підвищення ефективності виробництва. У останні роки зростання уваги до питань енергоефективності та впровадження зелених технологій набирає обертів. Енергоефективність є важливою складовою для підвищення стійкості та конкурентоспроможності промислових підприємств.

Основні напрями забезпечення енерго ефективності на вітчизняних підприємствах наведено на рис. 1.7.

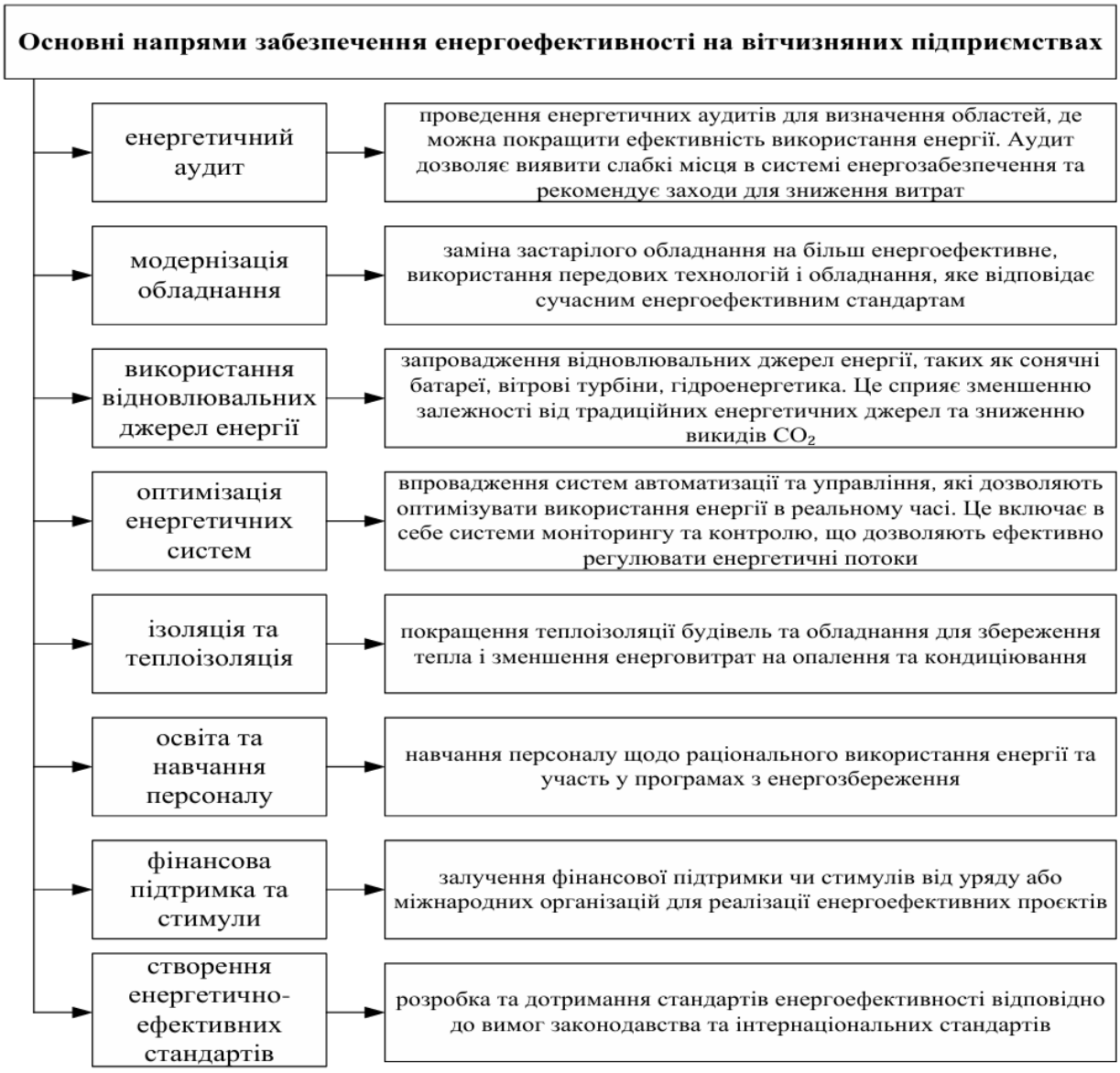

Рис. 1.7. Основні напрями забезпечення енергоефективності на вітчизняних підприємствах [48]

Енергоефективність сприяє зменшен ню енерговитрат, економіці коштів та зниженню впливу виробництва на довкілля. Це також робить підприємства менш залежними від коливань цін на енергію та підвищує їх конкурентоспроможність. Експортна орієнтованість є стратегічним напря передбачає активну участь українських компаній у світових ринкових відносинах та максимізацію експортного потенціалу. Це можливо, завдяки реалізації таких заходів, які представлені на рис. 1.8. Експортна орієнтованість дозволяє підприємствам розширювати географію свого бізнесу, знаходити нові ринки збуту та забезпечувати стале фінансове зростання. Ланцюг постачання та логістика відіграють важливу роль у розвитку промислових підприємств, забезпечуючи ефективний рух матеріалів та продукції від постачальників до кінцевих споживачів.

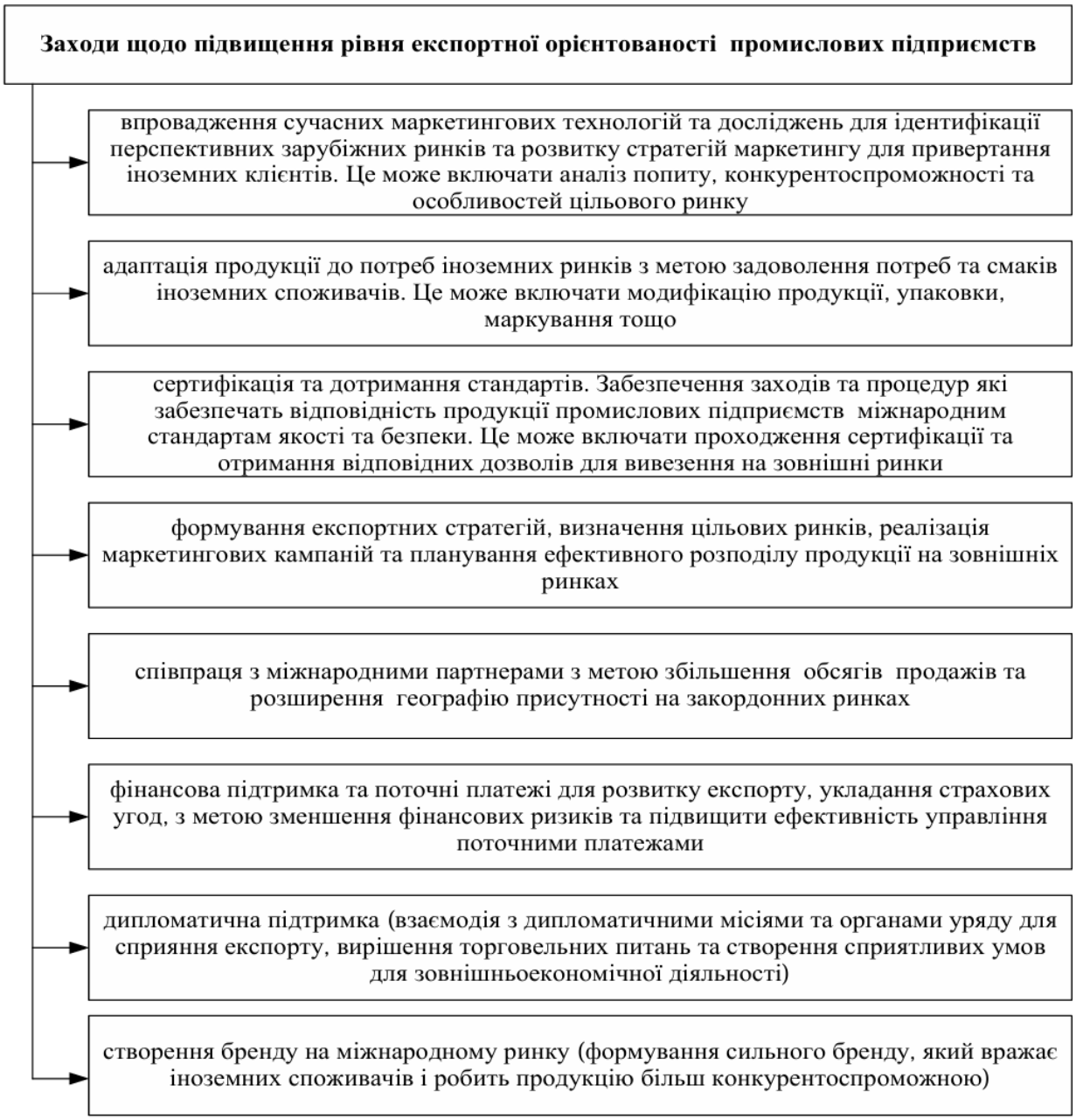

Рис. 1.8. Заходи щодо підвищення рівня експортної орієнтованості промислових підприємств [48]

Ланцюги постачання та логістику на вітчизняних підприємствах необхідно оптимізовувати за допомогою сучасних технологій та розробки стратегій управління, які дозволяють підприємствам забезпечити швидку, ефективну та економічну поставку товарів на ринок, що є ключовим для успішного функціонування у глобальному бізнес середовищі. Збалансоване використання ресурсів у контексті промисловості вказує на стратегії та практики, спрямовані на збереження навколишнього середовища,

раціональне використання ресурсів та зменшення негативного впливу виробництва на екосистеми, основними напрямами яких є:

- зменшення викидів та забруднення (впровадження енергоефективних технологій та процесів для зменшення викидів CO_2 та споживання енергії, заміна токсичних матеріалів на менш шкідливі для навколишнього середовища або їх повторне використання);
- управління водними ресурсами (змен шення обсягів водоспоживання через впро вадження технологій збереження та пере робки води, використання систем очищення стічних вод перед їхнім випуском у приро ду);
- використання відновлюваних ресурсів (заміна традиційних джерел енергії на від новлювані, такі як сонячна, вітрова чи гід роенергія;
- приведення до мінімуму використання необоротних матеріалів та сприяння розвитку циркулярної економіки);
- відповідальне використання ґрунтів (запобігання виробництву на екологічно важливих територіях та впровадження захо дів для збереження біорізноманіття, вико ристання органічного сільського господар ства та інших екологічно стійких методів обробітку ґрунту);
- впровадження «зелених» технологій (використання та впровадження «зелених» технологій та стандартів у виробничих про цесах та продукції, розробка та впровадження інноваційних технологій, спрямованих на зменшення негативного впливу на навко лишнє середовище): екологічна сертифікація (отримання екологічних сертифікатів та стандартів для підтвердження дотримання екологічних норм та стандартів у виробництві); залучення стейкхолдерів (взаємодія та співпраця з громадськістю, включаючи спо живачів, неприбуткові організації та гро мадські організації для забезпечення транс парентності та взаєморозуміння); оцінка екологічного впливу (прове дення Lifeline – аналізу оцінок життєвого циклу продукції для

визначення екологічно го впливу від початку до кінця життєвого циклу).

Збалансоване використання ресурсів на промислових підприємствах допоможе зменшити екологічний вплив виробництва, сприятиме сталому використанню ресурсів та допоможе підприємствам адаптуватися до викликів сьогодення, пов’язаних із змінами клімату та іншими факторами.

Отже, тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств, свідчать про значне перетворення процесів в сучасному бізнес-середовищі. Модернізація та інновації стають домінуючими факторами, спрямованими на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Зростає увага до енергоефективності, експортної орієнтованості та розвитку IT-технологій. Підвищується значущість управління ланцюгами постачання та логістикою для оптимізації виробництва. Забезпечення балансу між цими напрямками сприятиме створенню стійкого та інноваційного промислового сектору, здатного впоратися з викликами сучасності та забезпечити сталість економіки.

Висновки до розділу 1

В умовах воєнного стану аналіз фінансового стану та фінансових результатів набуває значно більшої актуальності, оскільки наявність прибутку надає можливість підприємствам сплачувати податок на прибуток, який розглядається як одне із ключових надходжень до Держбюджету України. Але більш важливими є показники рентабельності, адже вони дозволяють визначати ефективність авансування коштів у підприємство та безпосередню раціональність їхнього використання. До цієї групи показників відносяться коефіцієнти рентабельності: активів, власного капіталу, сукупного капіталу, продукції; валова, операційна та чиста рентабельність продажу та інші види рентабельності. Коефіцієнти рентабельності в складних умовах, з якими стикнулись підприємства у 2022 р., є одними з

найголовніших показників на які є необхідність орієнтуватися при здійсненні діяльності за умови збереження співробітників та оптимального рівня платоспроможності. Також, допустимим є і праця на межі беззбитковості для підприємств, що витрачають свої прибутки на підтримку фронту.

Основною умовою забезпечення підвищення ефективності діяльності та фінансової стабільності будь-якого підприємства є якісна та своєчасна діагностика його фінансового стану. Саме тому в сучасних умовахфінансовий аналіз являється одним з основних інструментів управління фінансовою діяльністю будь-якого підприємства.Безумовно, діяльність будь-якого підприємства в умовах війни повинна бути виваженою і враховувати численну кількість ризиків та непередбачуваних обставин. Фінансовий аналізпідприємства повинен будуватися на можливості формування «фінансових подушок безпеки», які дозволять швидко реагувати на непередбачувані ситуації, зокрема на можливу втрату майна, трудових та матеріальних ресурсів, на пошук альтернативних варіантів заробітку та можливість кооперацій з іншими учасниками ринку. Війна дозволила активувати абсолютно нові види діяльності, які дозволяють багатьом підприємствам не тільки вижити, але й закріпитися на ринку, а в майбутньому завоювати лідерські позиції. Саме тому тіпідприємства, які в умовах війни постійно слідкують за зовнішніми викликами і відповідно до них налаштовують операційну діяльність, мають змогу вижити. Відповідно до цілей роботи підприємства будується і його фінансова система, що визначає актуальність нашого дослідження.

Фінансовий менеджмент в умовах викликів сьогодення має здебільшого антикризовий характер. Серед особливостей можна відзначити наявність серйозних слабопрогнозованих й неконтрольованих зовнішніх ризиків та появу нових можливостей, пов'язаних зі зміною структури попиту, демографії, грантових програм від міжнародних організацій та уряду України та рішень ЄС, що покращують можливості збуту продукції. Вихідною позицією є ідентифікація головних фінансових викликів та ризиків, з якими

стикається підприємство, його адаптація до нових реалій ринку. З боку фінансового менеджменту важливим вбачається розробка підходів до оцінки фінансового стану, в тому числі експрес-аналіз через ключові показники і більш детальний підхід у розрізі окремих груп фінансових показників: майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, ділової активності. Це є основою вчасного реагування на можливі загрози фінансовому положенню підприємства, важливим підґрунтями формування його кредитоспроможності. При цьому основним завданням фінансового менеджменту є опрацювання можливостей залучення фінансових ресурсів, включаючи програми державної підтримки і міжнародних партнерів, та забезпечення їх ефективного використання. Фінансовий менеджмент за таких умов повинен враховувати ризики та нові можливості, бути гнучким й оперативно реагувати на ситуацію, що постійно змінюється, маючи заздалегідь пророблені варіанти для можливих альтернативних ліній її розвитку.

Збалансоване використання ресурсів на промислових підприємствах допоможе зменшити екологічний вплив виробництва, сприятиме сталому використанню ресурсів та допоможе підприємствам адаптуватися до викликів сьогодення, пов’язаних із змінами клімату та іншими факторами. Отже, тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств, свідчать про значне перетворення процесів в сучасному бізнес-середовищі. Модернізація та інновації стають домінуючими факторами, спрямованими на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Зростає увага до енергоефективності, експортної орієнтованості та розвитку IT-технологій. Підвищується значущість управління ланцюгами постачання та логістикою для оптимізації виробництва. Забезпечення балансу між цими напрямками сприятиме створенню стійкого та інноваційного промислового сектору, здатного впоратися з викликами сучасності та забезпечити сталість економіки.

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла. З силікату натрію власного виробництва підприємство виробляє і реалізує рідке скло, як наливом, так і фасоване. Підприємство веде свою історію з 1947 року. Завод розташований на лівому березі річки Дніпро близько до річкового порту, вантажної залізничної станції і автомагістралі м. Запоріжжя [49].

У 1944 р. Постановою народних комісарів УРСР та ЦК КПБУ від 11.11.1944 р. №1207 у м. Запоріжжі розпочали будівництво скляного заводу, завданням якого було забезпечувати листовим склом зруйноване війною народне господарство. 5 серпня1947 р. Запорізький скляний завод було введено в експлуатацію. З 1949 р. було організовано виробництво силікату натрію. У 1951 р. введено в дію цех виробництва зварювальних флюсів загального призначення. З 1955 р. підприємство переорієнтується з випуску листового скла на виробництво скляних розсіювачів для машинобудування та біологічних чашок «Петрі». У 1976 році здійснено масштабну реконструкцію підприємства, яка дозволила збільшити асортимент та поліпшити якість флюсів зварювальних плавлених. З 1992 р. запущено виробництво скляного посуду, організовано виробництво силікату натрію розчинного; з 2014 р. організовано виробництво скла натрієвого рідкого. З 2016 р. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» відновлює виробництво виробів з пресованого

безбарвного скла, але, на жаль, під час війни в останній час його виробництво призупинено і продаються тільки складські залишки.

У 2022 р. попри війну в Україні, яку розв'язала рф, на підприємстві освоєно промислове виробництво спеціальних плавлених продуктів-шлаків для використання в шихті при виробництві керамічних флюсів, порошкового дроту та інших зварювальних матеріалів.

Основний вид продукції підприємства – зварювальний флюс – це гранульований порошок з розміром зерен від 0,2 до 4 мм, призначений для здійснення зварювальних процесів. У процесі зварювання гранули плавляться і виділяють газ, а потім при охолодженні утворюють кірку з шлаку. Зварювальні флюси класифікуються за технологією виробництва, хімічним складом, призначенням і іншим характеристикам. Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» виробляє плавлені зварювальні флюси, виготовлені методом подвійного рафінування розплаву і використання мінеральних відходів зварювального виробництва. Новий спосіб варіння флюсів дозволив поліпшити зварювально-технологічні властивості флюсів, знизити потребу в природній сировині, а також вирішує проблему навколишнього середовища.

Рис. 2.1. Загальний вигляд зварювального плавленого флюсу

На підприємстві діють два основні цехи: флюсоваренний, що складається з відділення з випуску флюсу і відділення по випуску силікату натрію, і цех світлотехнічного скла. Допоміжні цехи - цех природоохоронних об'єктів, транспортний, ремонтно-механічний.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів, використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

Завод має унікальне обладнання для виробництва зварювальних флюсів новим способом – методом подвійного рафінування розплаву. Цей найбільш прогресивний спосіб варіння флюсів, захищений патентами, істотно поліпшив зварювально-технологічні властивості флюсів при збереженні сприятливого співвідношення якості до ціни.

Останні роки підприємство стабільно нарощує обсяги виробництва, скорочує енергоємність продукції, постійно проводиться модернізація виробництва, розробляються і впроваджуються нові технологічні процеси і види продукції (рис. 2.2). На газополум'яній флюсовареній печі щорічно виплавляється до 12 тисяч тонн зварювальних флюсів високої якості більше 20-ти найменувань. Електропіч, що працює в парі з газополум'яною піччю (за методом дуплекс-процесу), призначена для виробництва нових марок флюсів та підвищення якості випущених раніше (флюси з низьким вмістом фосфору і сірки). Зварювальні флюси виробництва ПрАТ «Запоріжсклофлюс» стабільно користуються великим попитом як на ринку України, так і за її межами. У цеху працює дві печі з виробництва силікату натрію. Це дає

можливість одночасно випускати продукцію двох різних модулів від 1,8 до 3,5, що дуже зручно для споживачів. У 2001 році освоєно випуск силікату натрію з модулем 2.0, якого раніше на Україні не виробляли. На нього розроблені і затверджені нові технічні умови. Виробництво силікату натрію в 2001 році в порівнянні з 2000 роком зросло в 2 рази. Після проведення реконструкції вузла грануляції силікату в 2002 році, продуктивність збільшилася ще на 20%. Скло рідке натрієве виробляється з 2014 року. Модуль 1,5-3,6 щільність від 1,30 до 1,50.

Рис. 2.2. Обладнання з виробництва зварювальних флюсів методом подвійного рафінування розплаву

В останні кілька років на підприємстві освоєно близько 30 видів нової продукції, які випускаються за технологіями, що базуються на нових розробках, заявлених на патент та мають «ноу-хау», які перевершують найкращі вітчизняні та деякі зарубіжні аналоги, впроваджені нові ресурсозберігаючі та енергозберігаючі технології, постійно ведеться робота

над поліпшенням якості і вдосконаленням технології виробництва продукції, яка вже випускається, що значно підвищило її конкурентоспроможність.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» приділяє належну увагу охороні навколишнього середовища. На підприємстві проводяться оновлення основних засобів, виконуються ремонти газоочисних споруд та технологічного обладнання, виконуються природоохоронні заходи що дозволяє створювати сприятливу обстановку на території підприємства та його санітарно-захисній зоні - знизити кількість викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів стічних вод у каналізаційну мережу, забезпечити належне поводження з відходами. Щорічно на підприємстві проводяться заходи з озеленення території підприємства та його санітарно-захисної зони.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на підприємстві, як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов’язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї

продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були зварювальні флюси. В останні роки, завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» застосовує різні схеми поставок продукції: зі складу заводу; на кордон України до пунктів, погоджених з клієнтом; безпосередньо на ринок кінцевого споживача.

2.2. Дослідження активів, капіталу та фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» методами горизонтального та вертикального фінансового аналізу

Актив – це економічний ресурс, яким володіє або який контролює, наприклад, компанія. Економічний ресурс – це те, що може бути дефіцитним і має здатність приносити економічну вигоду, генеруючи надходження грошових коштів або зменшуючи відтік грошових коштів [50].

Рис. 2.3. Активи як економічні ресурси підприємства [50]

Капітал є головним елементом та базою для ведення господарської діяльності підприємства, тому його ретельний та професіональний аналіз

дозволяє отримати обгрунтовану та важливу інформацію щодо фінансового стану об'єкта і розробити відповідне управлінське рішення, яке дозволить підприємству досягти поставлених задач [51].

У сучасних умовах ведення господарської діяльності капітал відіграє значну роль у розвитку підприємства, забезпеченні інтересів його власників та є важливим елементом в управлінні фінансовим станом підприємства. Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів та являє собою один з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства. Серед таких елементів: власний капітал (статутний капітал, додатково вкладений капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток), забезпечення наступних витрат та платежів, довгострокові та поточні зобов’язання [52].

З економічної сутності активів та капіталу випливає важливість систематичного дослідження складу, структури, руху активів та капіталу з метою встановлення тенденцій їх змін, з’ясування причин змін та прийняття управлінських рішень з оптимізації їх складу, структури та динаміки.

Для здійснення горизонтального та вертикального аналізу активів складемо аналітичні таблиці 2.1 – 2.4. Аналіз змін в активах ПрАТ «Запоріжсклофлюс» впродовж 2019 р. (табл. 2.1) має такі тенденції: обсяг нематеріальних активів практично не змінився і складає у структурі активів до 1%; наявність НМА свідчить про інноваційний вектор розвитку підприємства; залишки незавершених капітальних інвестицій зросли на 1073 тис.грн. та на кінець року склали 6334 тис.грн., тобто підприємство інвестує в об’єкти основних засобів і розвиває свій виробничий потенціал; первинна вартість основних засобів зросла на 8491 тис.грн., тобто підприємство продовжує інвестувати у виробничий потенціал; питома вага остаточної вартості основних засобів у структурі активів складає впродовж року 26,3%; також у складі необоротних активів присутня довгострокова дебіторська заборгованість в обсязі 517 тис.грн. на початок року і 466 тис.грн. на кінець року; це порушення фінансової дисципліни підприємства і може привести до прямих збитків.

Таблиця 2.1

Аналіз складу, структури та динаміки активів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2019 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1000	1 447	0,8	1 467	0,7	20	0,0	101,4
первісна вартість	1001	1 448	0,8	1 469	0,7	21	0,0	101,5
накопичена амортизація	1002	1	0,0	2	0,0	1	0,0	200,0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5 261	2,8	6 334	3,2	1 073	0,4	120,4
Основні засоби:	1010	49 926	26,3	51 681	26,3	1 755	0,0	103,5
первісна вартість	1011	82 429	43,5	90 920	46,3	8 491	2,8	110,3
знос	1012	32 503	17,1	39 239	20,0	6 736	2,8	120,7
Інвестиційна нерухомість:	1015	228	0,1	223	0,1	-5	0,0	97,8
первісна вартість	1016	266	0,1	266	0,1	0	0,0	100,0
знос	1017	38	0,0	43	0,0	5	0,0	113,2
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	517	0,3	466	0,2	-51	0,0	90,1
Відстрочені податкові активи	1045	194	0,1	995	0,5	801	0,4	512,9
Усього за розділом I	1095	57 573	30,4	61 166	31,1	3 593	0,8	106,2
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	67 218	35,5	83 600	42,5	16 382	7,1	124,4
Виробничі запаси	1101	38 129	20,1	40 164	20,4	2 035	0,3	105,3
Незавершене виробництво	1102	2 635	1,4	7 630	3,9	4 995	2,5	289,6

Готова продукція	1103	26 454	14,0	35 806	18,2	9 352	4,3	135,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	24 810	13,1	16 840	8,6	-7 970	-4,5	67,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	1130	9 593	5,1	6 746	3,4	-2 847	-1,6	70,3
з бюджетом	1135	7 647	4,0	6 975	3,6	-672	-0,5	91,2
у тому числі з податку на прибуток	1136	53	0,0	0	0,0	-53	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 280	1,7	4 654	2,4	1 374	0,6	141,9
Гроші та їх еквіваленти	1165	18 209	9,6	15 477	7,9	-2 732	-1,7	85,0
Інші оборотні активи	1190	1 254	0,7	1 020	0,5	-234	-0,1	81,3
Усього за розділом II	1195	132 011	69,6	135 312	68,9	3 301	-0,8	102,5
Баланс	1300	189 584	100,0	196 478	100,0	6 894	0,0	103,6

Всього у структурі активів необоротні активи на початок року становлять 30,4%, а на кінець року 31,1%; темп росту вартості необоротних активів складає 106,2%. Обсяг запасів на початок року складає 67218 тис.грн., на кінець року 83600 тис.грн., темп росту 124,4%, що свідчить про зростання обсягу матеріальних оборотних активів і може свідчити про зростання обсягу господарського обороту; у складі запасів практично у три рази зросли залишки незавершеного виробництва, що може свідчити про недостатність грошових коштів для закупівлі матеріалів для забезпечення виробництва; на 9 352 тис.грн. зросли залишки готової продукції на складах підприємства; темп росту залишків готової продукції становить 135,4%; позитивною динамікою є зниження обсягу дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги з 24810 тис.грн. до 16840 тис.грн., тобто на 7970 тис.грн., темп росту становить 67,9%; загальний вартісний обсяг оборотних активів за період 2019 р. зріс на 3301 тис.грн. Загальна вартість майна ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за період 2019 р. зросла на 6 894 тис.грн., темп росту становить 103,6%.

У складі та структурі капіталу підприємства (табл. 2.2) впродовж 2019 р. відбулись наступні зміни: зростає вартість нерозподіленого прибутку у складі власного капіталу з 168938 тис.грн. на початок 2019 р. до 175637 тис.грн. на кінець року, тобто на 6 699 тис.грн.; це фінансовий потенціал підприємства, джерела фінансування інвестиційних потреб підприємства; критерій фінансової стійкості та стабільності з точки зору інвесторів, кредиторів, партнерів та інших зацікавлених осіб; так само це джерело фінансування соціальних програм. Питома вага власного капіталу у складі сукупного капіталу підприємства становить на початок року 89,5%, а на кінець року 89,8%, тобто за критерієм фінансової стійкості це абсолютно стійке підприємство; за довгостроковими зобов’язаннями у підприємства на початок року є пенсійні зобов’язання в обсязі 5 649 тис.грн., а на кінець року вони знизились до 5 195 тис.грн.

Таблиця 2.2

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2019 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	109	0,1	109	0,1	0	0,0	100,0
Резервний капітал	1415	594	0,3	594	0,3	0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	168 938	89,1	175 637	89,4	6 699	0,3	104,0
Усього за розділом I	**1495**	**169 641**	**89,5**	**176 340**	**89,8**	**6 699**	**0,3**	**103,9**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Пенсійні зобов'язання	1505	5 649	3,0	5 195	2,6	-454	-0,3	92,0
Усього за розділом II	**1595**	**5 649**	**3,0**	**5 195**	**2,6**	**-454**	**-0,3**	**92,0**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість:								
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 258	0,7	1 380	0,7	122	0,0	109,7
за товари, роботи, послуги	1615	3 615	1,9	3 821	1,9	206	0,0	105,7
за розрахунками з бюджетом	1620	2 091	1,1	1 605	0,8	-486	-0,3	76,8
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1 431	0,8	856	0,4	-575	-0,3	59,8
за розрахунками зі страхування	1625	642	0,3	732	0,4	90	0,0	114,0
за розрахунками з оплати праці	1630	2 251	1,2	2 748	1,4	497	0,2	122,1
за одержаними авансами	1635	1 393	0,7	732	0,4	-661	-0,4	52,5
за розрахунками з учасниками	1640	873	0,5	1 043	0,5	170	0,1	119,5
Поточні забезпечення	1660	2 107	1,1	2 798	1,4	691	0,3	132,8
Інші поточні зобов'язання	1690	64	0,0	84	0,0	20	0,0	131,3
Усього за розділом III	**1695**	**14 294**	**7,5**	**14 943**	**7,6**	**649**	**0,1**	**104,5**
Баланс	**1900**	**189 584**	**100,0**	**196 478**	**100,0**	**6 894**	**0,0**	**103,6**

Звісно є і поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, яка на початок року становить 1258 тис.грн., а на кінець року – 1380 тис.грн.; загальний обсяг поточних зобов'язань на початок року становить 14294 тис.грн., на кінець року – 14 943 тис.грн., тобто питома вага поточних зобов'язань коливається в обсязі 7,5 – 7,6%.

Таким чином, результати горизонтального та вертикального аналізу активів і капіталу представлені на рис. 2.4. Отже, впродовж 2019 р. склад та структура активів є стійкою і характеризує стабільність виробничо-господарської діяльності.

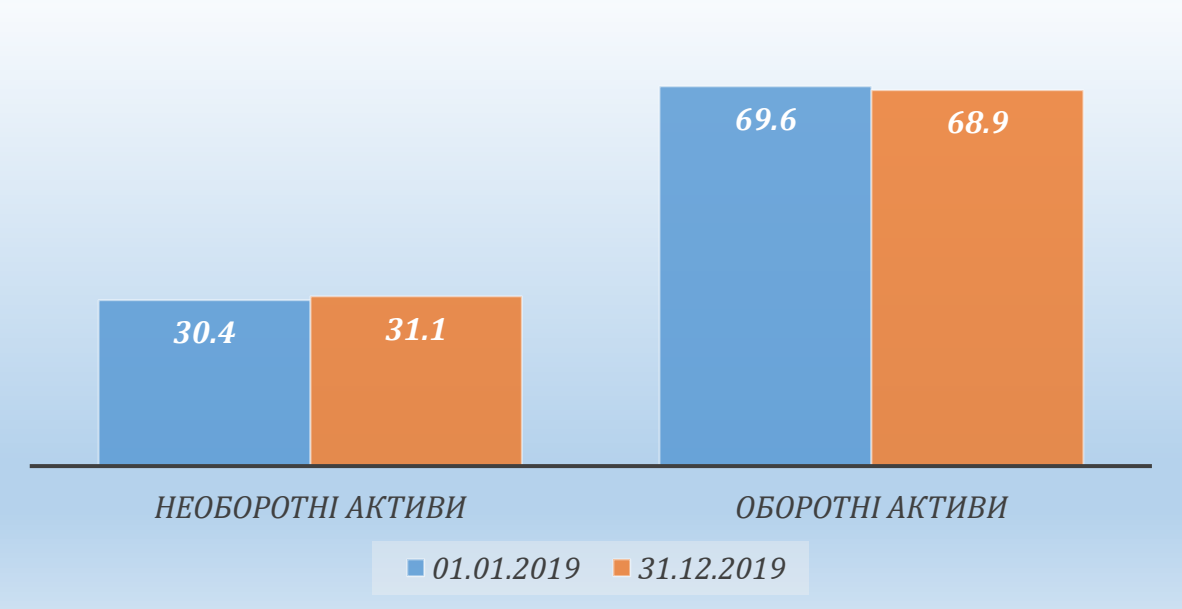

Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Аналіз складу, структури та динаміки активів і капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2020 р. представлено в табл. 2.3 – 2.4.

У складі, структурі та динаміці активів впродовж 2020 р. відбулись такі зміни: продовжує зростати первинна вартість основних засобів з 90 920 тис.грн. на початок року до 103255 тис.грн. на кінець року, тобто на 123 535 тис.грн.; темп росту становить 113,6%; питома вага необоротних активів на початок року становить 31,1%, а на кінець року – 28,3%; позитивним

зрушенням є зниження обсягу залишків незавершеного виробництва на 2479 тис.грн., що свідчить про прискорення оборотності коштів, інвестованих в оборотні активи; також спостерігається прискорення оборотності залишків готової продукції на складах підприємства, вони скоротились на 13328 тис.грн.. При цьому зросла дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги більше як у два рази, а саме з 16840 тис.грн. на початок року до 34837 тис.грн. на кінець року; така ситуація свідчить про зниження платоспроможності покупців продукції, що змушує підприємство відвантажувати продукцію замовникам з відтермінуванням платежів за неї; така ситуація може негативно вплинути на платоспроможність підприємства у майбутніх періодах. В цілому оборотні активи зросли на 30176 тис.грн. або на 22,7% за рахунок зростання обсягу грошових коштів та дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; питома вага оборотних активів зросла з 68,9% на початок року до 71,7% на кінець року.

У складі капіталу впродовж 2020 року відбулись такі зміни, що відображені в табл. 2.4: вартісний обсяг нерозподіленого прибутку зріс на 30035 тис.грн., що свідчить про фінансову стабільність та стійкість підприємства як на товарному, так і на фінансовому ринках; темп росту становить 117,1%; підприємство продовжує накопичувати чистий прибуток для подальшого інвестування на розвиток виробництва, соціальну сферу; залишаються зобов’язання довгострокового характеру, які пов’язані з пенсійним забезпеченням; суттєво зросла кредиторська заборгованість з податку на прибуток, а саме з 856 тис.грн. до 1564 тис.грн. на кінець року; за розрахунками з бюджетом також зросла кредиторська заборгованість на 925 тис.грн., темп росту становить 157,6%; кредиторська заборгованість за одержаними авансами впродовж 2020 року зросла на 1734 тис.грн.; загальний приріст поточних зобов’язань становить 3825 тис.грн., в результаті чого питома вага короткострокових зобов’язань на кінець року склала 8,1% проти 7,6% на початок року.

Таблиця 2.3

Аналіз складу, структури та динаміки активів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2020 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1000	1 467	0,7	1 464	0,6	-3	-0,1	99,8
первісна вартість	1001	1 469	0,7	1 469	0,6	0	-0,1	100,0
накопичена амортизація	1002	2	0,0	5	0,0	3	0,0	250,0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6 334	3,2	5 862	2,5	-472	-0,7	92,5
Основні засоби:	1010	51 689	26,3	56 365	24,3	4 676	-2,0	109,0
первісна вартість	1011	90 920	46,3	103 255	44,6	12 335	-1,7	113,6
знос	1012	39 231	20,0	46 890	20,2	7 659	0,3	119,5
Інвестиційна нерухомість:	1015	223	0,1	219	0,1	-4	0,0	98,2
первісна вартість	1016	266	0,1	266	0,1	0	0,0	100,0
знос	1017	43	0,0	47	0,0	4	0,0	109,3
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	466	0,2	394	0,2	-72	-0,1	84,5
Відстрочені податкові активи	1045	995	0,5	1 225	0,5	230	0,0	123,1
Усього за розділом I	**1095**	**61 174**	**31,1**	**65 529**	**28,3**	**4 355**	**-2,8**	**107,1**
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	83 600	42,5	70 835	30,6	-12 765	-12,0	84,7
Виробничі запаси	1101	40 164	20,4	43 206	18,7	3 042	-1,8	107,6
Незавершене виробництво	1102	7 630	3,9	5 151	2,2	-2 479	-1,7	67,5

Готова продукція	1103	35 806	18,2	22 478	9,7	-13 328	-8,5	62,8
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	16 840	8,6	34 837	15,0	17 997	6,5	206,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	1130	6 746	3,4	1 243	0,5	-5 503	-2,9	18,4
з бюджетом	1135	6 975	3,5	7 797	3,4	822	-0,2	111,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 654	2,4	4 762	2,1	108	-0,3	102,3
Гроші та їх еквіваленти	1165	15 477	7,9	45 387	19,6	29 910	11,7	293,3
Інші оборотні активи	1190	1 020	0,5	1 167	0,5	147	0,0	114,4
Усього за розділом II	**1195**	**135 312**	**68,9**	**166 028**	**71,7**	**30 716**	**2,8**	**122,7**
Баланс	**1300**	**196 486**	**100,0**	**231 557**	**100,0**	**35 071**	**0,0**	**117,8**

Таблиця 2.4

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2020 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	109	0,1	109	0,0	0	0,0	100,0
Резервний капітал	1415	594	0,3	594	0,3	0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	175 645	89,4	205 680	88,8	30 035	-0,6	117,1
Усього за розділом I	**1495**	**176 348**	**89,8**	**206 383**	**89,1**	**30 035**	**-0,6**	**117,0**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Пенсійні зобов'язання	1505	5 195	2,6	6 406	2,8	1 211	0,1	123,3
Усього за розділом II	**1595**	**5 195**	**2,6**	**6 406**	**2,8**	**1 211**	**0,1**	**123,3**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість:								
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	1 380	0,7	1 603	0,7	223	0,0	116,2
за товари, роботи, послуги	1615	3 821	1,9	3 548	1,5	-273	-0,4	92,9
за розрахунками з бюджетом	1620	1 605	0,8	2 530	1,1	925	0,3	157,6
за у тому числі з податку на прибуток	1621	856	0,4	1 564	0,7	708	0,2	182,7
за розрахунками зі страхування	1625	732	0,4	903	0,4	171	0,0	123,4
за розрахунками з оплати праці	1630	2 748	1,4	3 458	1,5	710	0,1	125,8
за одержаними авансами	1635	732	0,4	2 466	1,1	1 734	0,7	336,9
за розрахунками з учасниками	1640	1 043	0,5	1 301	0,6	258	0,0	124,7
Поточні забезпечення	1660	2 798	1,4	2 843	1,2	45	-0,2	101,6
Інші поточні зобов'язання	1690	84	0,0	116	0,1	32	0,0	138,1
Усього за розділом III	**1695**	**14 943**	**7,6**	**18 768**	**8,1**	**3 825**	**0,5**	**125,6**
Баланс	**1900**	**196 486**	**100,0**	**231 557**	**100,0**	**35 071**	**0,0**	**117,8**

Так само, як і в минулому 2019 р. підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» вважається фінансово стійким та здійснює стабільну виробничо-господарську діяльність, є прибутковим та здатним реалізовувати інвестиційні проєкти за рахунок самофінансування своїх інвестиційних потреб. Структура активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2020 рр. свідчить про стабільну виробничо – господарську діяльність підприємства (рис. 2.5).

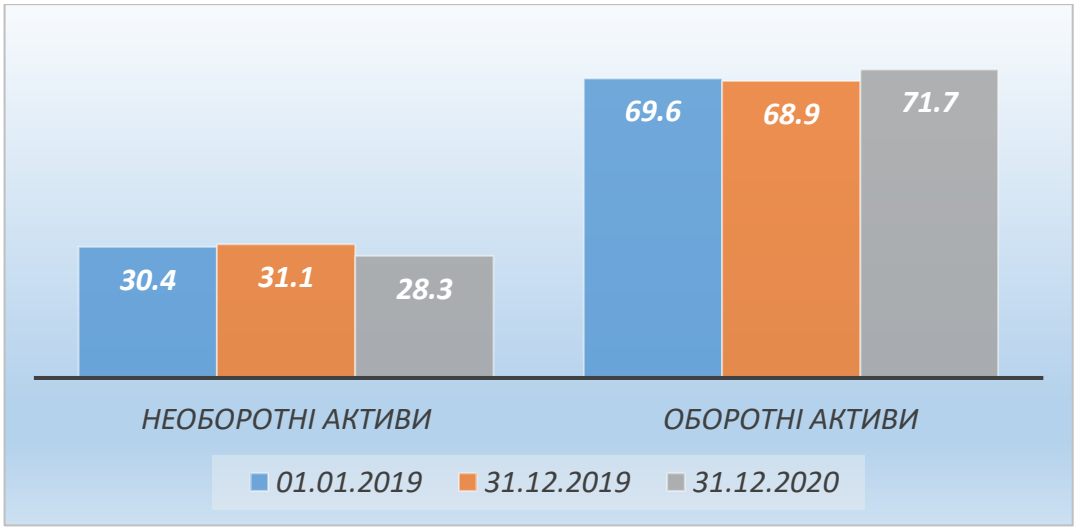

Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Аналіз складу, структури та динаміки активів і капіталу підприємства у 2021 році представлений в табл. 2.5 – 2.6. У складі та структурі активів відбулись такі зміни: в об'єкти нематеріальних активів підприємство інвестувало впродовж року 504 тис.грн., що свідчить про достатню фінансову забезпеченість поточної діяльності і спроможність інвестувати грошові кошти у об'єкти інтелектуальної власності; зростає інтенсивність інвестування в основні засоби за рахунок власних джерел; так первинна вартість основних засобів впродовж 2021 року зросла на 38157 тис.грн.; поступово знижується обсяг довгострокової дебіторської заборгованості; питома вага необоротних активів на початок року становила 28,3%, а на кінець року вже 41,9%, але це є нормальною структурою активів зважаючи на те, що ми аналізуємо промислове підприємство хімічної галузі, продукція якого є матеріалоємною, енергоємною та має технології, які потребують

великих обсягів обладнання, будівель та споруд виробничого призначення. У складі та структурі капіталу відбулись такі зміни: спостерігається зниження обсягу нерозподіленого прибутку, що свідчить про збиткову діяльність у 2021 році, що примусило підприємство покривати збитки нерозподіленим прибутком; зросли також довгострокові пенсійні зобов'язання на 2359 тис.грн. за період 2021 року.

Динаміка структури активів за період 2019 – 2021 рр. представлена на рис. 2.6.

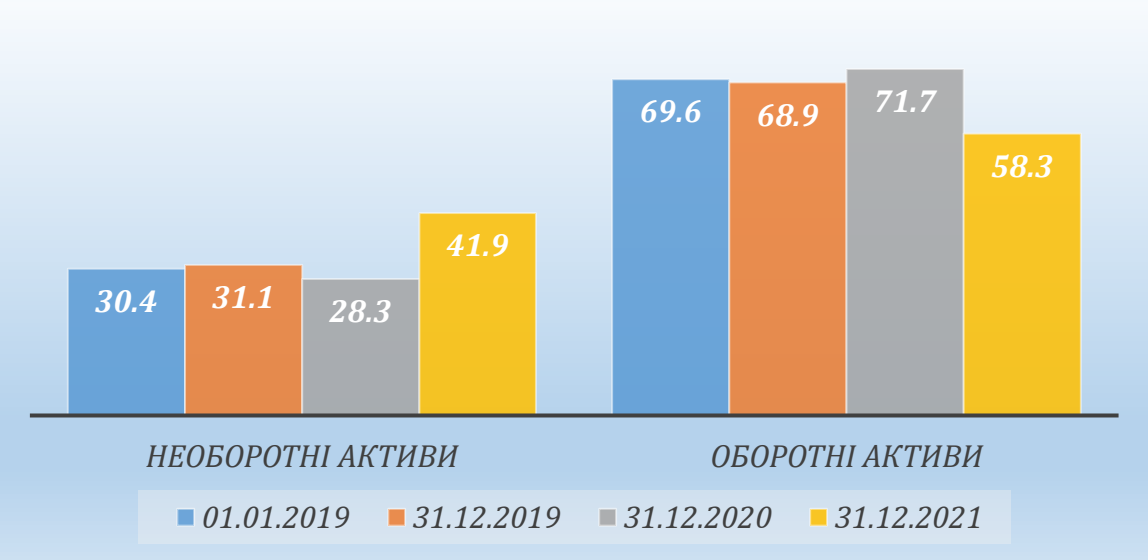

Рис. 2.6. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

На рис. 2.7 представлена динаміка структури капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2021 рр.

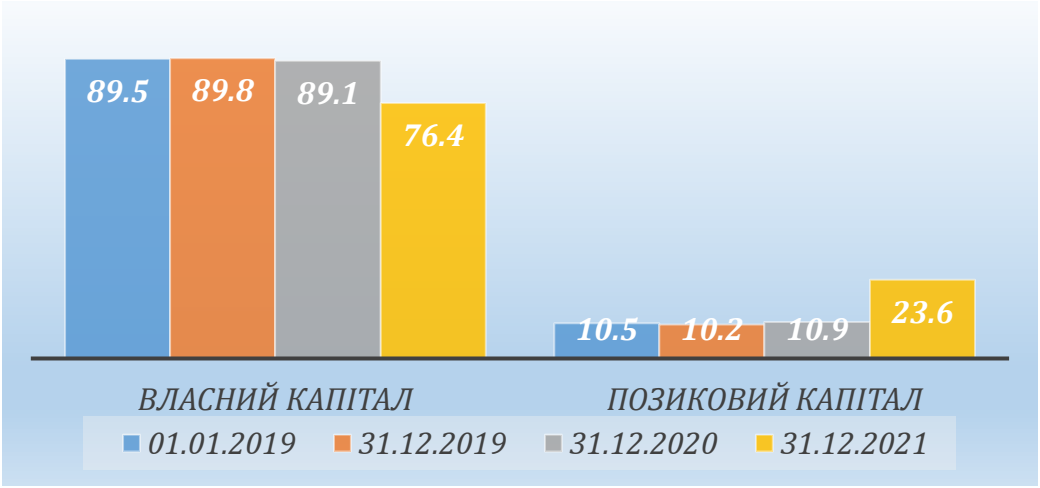

Рис. 2.7. Динаміка структури капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Таблиця 2.5

Аналіз складу, структури та динаміки активів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1000	1 464	0,6	1 968	0,9	504	0,2	134,4
первісна вартість	1001	1 469	0,6	1 976	0,9	507	0,2	134,5
накопичена амортизація	1002	5	0,0	8	0,0	3	0,0	160,0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5 862	2,5	4 045	1,8	-1 817	-0,8	69,0
Основні засоби:	1010	56 365	24,3	85 572	37,6	29 207	13,3	151,8
первісна вартість	1011	103 255	44,6	141 412	62,1	38 157	17,5	137,0
знос	1012	46 890	20,3	55 840	24,5	8 950	4,3	119,1
Інвестиційна нерухомість:	1015	219	0,1	215	0,1	-4	0,0	98,2
первісна вартість	1016	266	0,1	266	0,1	0	0,0	100,0
знос	1017	47	0,0	51	0,0	4	0,0	108,5
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	394	0,2	308	0,1	-86	0,0	78,2
Відстрочені податкові активи	1045	1 225	0,5	3 171	1,4	1 946	0,9	258,9
Усього за розділом I	1095	65 529	28,3	95 279	41,9	29 750	13,6	145,4
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	70 835	30,6	65 764	28,9	-5 071	-1,7	92,8
Виробничі запаси	1101	43 141	18,6	22 222	9,8	-20 919	-8,9	51,5
Незавершене виробництво	1102	5 151	2,2	1 679	0,7	-3 472	-1,5	32,6

Готова продукція	1103	22 453	9,7	41 863	18,4	19 410	8,7	186,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	34 837	15,0	27 664	12,2	-7 173	-2,9	79,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	1130	1 243	0,5	1 435	0,6	192	0,1	115,4
з бюджетом	1135	7 788	3,4	21 182	9,3	13 394	5,9	272,0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0,0	4 354	1,9	4 354	1,9	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 762	2,1	1 821	0,8	-2 941	-1,3	38,2
Гроші та їх еквіваленти	1165	45 387	19,6	12 774	5,6	-32 613	-14,0	28,1
Інші оборотні активи	1190	1 167	0,5	1 657	0,7	490	0,2	142,0
Усього за розділом II	1195	166 019	71,7	132 576	58,3	-33 443	-13,4	79,9
Баланс	1300	231 548	100,0	227 576	100,0	-3 972	0,0	98,3

Таблиця 2.6

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2021 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	109	0,0	109	0,0	0	0,0	100,0
Резервний капітал	1415	594	0,3	594	0,3	0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	204 347	88,3	173 139	76,1	-31 208	-12,2	84,7
Усього за розділом I	1495	205 050	88,6	173 842	76,4	-31 208	-12,2	84,8
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення								
Пенсійні зобов’язання	1505	6 406	2,8	8 765	3,9	2 359	1,1	136,8
Усього за розділом II	1595	6 406	2,8	8 765	3,9	2 359	1,1	136,8
III. Поточні зобов’язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість:								
за довгостроковими зобов’язаннями	1610	1 603	0,7	2 157	0,9	554	0,3	134,6
за товари, роботи, послуги	1615	3 548	1,5	23 069	10,1	19 521	8,6	650,2
за розрахунками з бюджетом	1620	2 530	1,1	982	0,4	-1 548	-0,7	38,8
за у тому числі з податку на прибуток	1621	1 564	0,7	0	0,0	-1 564	-0,7	0,0
за розрахунками зі страхування	1625	917	0,4	1 046	0,5	129	0,1	114,1
за розрахунками з оплати праці	1630	3 458	1,5	3 613	1,6	155	0,1	104,5
за одержаними авансами	1635	2 466	1,1	629	0,3	-1 837	-0,8	25,5
за розрахунками з учасниками	1640	1 301	0,6	6 944	3,1	5 643	2,5	533,7
Поточні забезпечення	1660	4 130	1,8	6 392	2,8	2 262	1,0	154,8
Інші поточні зобов’язання	1690	139	0,1	137	0,1	-2	0,0	98,6
Усього за розділом III	1695	20 092	8,7	44 969	19,8	24 877	11,1	223,8
Баланс	1900	231 548	100,0	227 576	100,0	-3 972	0,0	98,3

Результати аналізу активів та капіталу підприємства впродовж 2019 – 2021 рр. надає змогу зробити такі висновки: підприємство має достатній фінансовий та виробничий потенціал та стабільної і фінансово стійкої господарської діяльності; негативні тенденції зниження фінансової стійкості виявились наприкінці 2021 року, що спричинило зміну структури активів та капіталу в бік зростання короткострокових зобов'язань та часткової капіталізації активів (питома вага необоротних активів суттєво зросла до 41,9%); негативною ознакою погіршення фінансової стійкості є збитки, які виникли у підприємства у 2021 році (Звіт про фінансові результати).

У лютому 2022 року рф розв'язала повномасштабну війну в Україні і всі підприємства вимушені були пристосовуватись до умов війни. Не виключенням став і ПрАТ «Запоріжсклофлюс», тому аналіз активів та капіталу у 2022 році необхідно провести окремо і співставлення змін в активах і капіталі за результатами роботи у 2022 році є неспівставними з результатами у попередніх періодах.

У складі та структурі активів у 2022 році відбулись такі зміни: за рахунок зниження обсягу незавершених капітальних інвестицій впродовж 2022 р. на 677 тис.грн., подальшої амортизації необоротних активів, відбулось зниження обсягу необоротних активів у складі активів. Так, їх вартісний обсяг знизився на 8 675 тис.грн. (табл. 2.7), однак питома вага необоротних активів зросла з 41,7% на початок 2022 року до 54,6 % на кінець 2022 р. Це пояснюється структурним зрушенням у складі активів. У зв'язку з початком війни та зниженням комерційної активності, порушенням логістичних зв'язків та окупацією Запорізької області. У звязку з суттєвим падінням обсягу продажів продукції у 2022 р., обсяг оборотних активів знизився. Так, на початок 2022 року запаси складали 66862 тис.грн., а на кінець року – лише 49249 тис.грн., темп росту склав 73,7%.

У складі запасів зріс обсяг залишків незавершеного виробництва, що пов'язано з втратою ринків збуту та порушенням ланцюгів постачань.

Таблиця 2.7

Аналіз складу, структури та динаміки активів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2022 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1000	1 968	0,9	1 965	1,2	-3	0,4	99,8
первісна вартість	1001	1 976	0,9	1 976	1,2	0	0,4	100,0
накопичена амортизація	1002	8	0,0	11	0,0	3	0,0	137,5
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4 045	1,8	3 368	2,1	-677	0,4	83,3
Основні засоби:	1010	85 572	37,4	77 755	49,0	-7 817	11,6	90,9
первісна вартість	1011	141 412	61,8	143 626	90,5	2 214	28,7	101,6
знос	1012	55 840	24,4	65 871	41,5	10 031	17,1	118,0
Інвестиційна нерухомість:	1015	215	0,1	210	0,1	-5	0,0	97,7
первісна вартість	1016	266	0,1	266	0,2	0	0,1	100,0
знос	1017	51	0,0	56	0,0	5	0,0	109,8
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	308	0,1	220	0,1	-88	0,0	71,4
Відстрочені податкові активи	1045	3 171	1,4	3 086	1,9	-85	0,6	97,3
Усього за розділом I	1095	95 279	41,7	86 604	54,6	-8 675	12,9	90,9
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	66 862	29,2	49 249	31,0	-17 613	1,8	73,7
Виробничі запаси	1101	23 320	10,2	29 686	18,7	6 366	8,5	127,3
Незавершене виробництво	1102	1 679	0,7	4 143	2,6	2 464	1,9	246,8
Готова продукція	1103	41 863	18,3	15 420	9,7	-26 443	-8,6	36,8
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	27 664	12,1	4 375	2,8	-23 289	-9,3	15,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								
за виданими авансами	1130	1 435	0,6	148	0,1	-1 287	-0,5	10,3
з бюджетом	1135	21 182	9,3	6 671	4,2	-14 511	-5,1	31,5

у тому числі з податку на прибуток	1136	4 354	1,9	4 354	2,7	0	0,8	100,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 821	0,8	933	0,6	-888	-0,2	51,2
Гроші та їх еквіваленти	1165	12 774	5,6	9 462	6,0	-3 312	0,4	74,1
Інші оборотні активи	1190	1 657	0,7	1 253	0,8	-404	0,1	75,6
Усього за розділом II	1195	133 395	58,3	72 091	45,4	-61 304	-12,9	54,0
Баланс	1300	228 674	100,0	158 695	100,0	-69 979	0,0	69,4

На початок 2022 року залишки обсягів НЗВ складали 1679 тис.грн., а на кінець року – вже 4143 тис.грн., темп росту – 246,8%. Також зниження обсягу виробництва призвело до падіння залишків готової продукції на складах підприємства з 41863 тис.грн. на початок року до 15420 тис.грн. на кінець 2022 р. Можемо констатувати зниження виробничої та комерційної активності ПрАТ «Запоріжсклофлюс», що пояснюється повномасштабною війною в Україні. У звязку з перерахованими негативними чинниками впливу на господарську діяльність ПрАТ «Запоріжсклофлюс», змінилась політика відносно дебіторської заборгованості. Високі ризики відвантаження продукції з відтермінуванням отримання грошових коштів змусили підприємство запровадити більш «жорсткий» платіжний механізм. Так, залишки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги за рік знизились на 26443 тис.грн., темп росту склав 36,8%. Звісно обсяг дебіторської заборгованості знизився і з причини падіння обсягу виробництва, але ризикованість операцій з відтермінуванням платежів є постійно у «полі зору» менеджерів з фінансів.

Практично на 90% знизилась дебіторська заборгованість за виданими авансами і склала на кінець 2022 р. 148 тис.грн.; аналогічна тенденція спостерігається і відносно інших статей дебіторської заборгованості. У зв'язку з не синхронністю платежів впродовж важкого 2022 р., на рахунках підприємства залишились грошові кошти в обсязі близько 10 млн.грн., але це не є проблемою для підприємства тому, що вони надійшли і зберігаються на рахунках. Вартість оборотних активів на кінець 2022 р. склала 72091 тис.грн., що на 61304 тис.грн. менше за їх вартість на початок року. Загальна вартість активів також має негативну тенденцію до зниження з 228674 тис.грн. до 158695 тис.грн., темп росту складає 69,4%.

Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у розрізі необоротних та оборотних активів представлена на рис. 2.8.

Таблиця 2.8

Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «ЗАПЛОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2022 р.

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
		тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	109	0,0	109	0,1	0	0,0	100,0
Резервний капітал	1415	594	0,3	594	0,4	0	0,1	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	174 237	76,2	122 519	77,2	-51 718	1,0	70,3
Усього за розділом I	1495	174 940	76,5	123 222	77,6	-51 718	1,1	70,4
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення								
Пенсійні зобов’язання	1505	8 765	3,8	6 309	4,0	-2 456	0,1	72,0
Усього за розділом II	1595	8 765	3,8	6 309	4,0	-2 456	0,1	72,0
III. Поточні зобов’язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість:								
за довгостроковими зобов’язаннями	1610	2 157	0,9	2 151	1,4	-6	0,4	99,7
за товари, роботи, послуги	1615	23 069	10,1	12 285	7,7	-10 784	-2,3	53,3
за розрахунками з бюджетом	1620	982	0,4	464	0,3	-518	-0,1	47,3
за розрахунками зі страхування	1625	1 046	0,5	395	0,2	-651	-0,2	37,8
за розрахунками з оплати праці	1630	3 613	1,6	1 478	0,9	-2 135	-0,6	40,9
за одержаними авансами	1635	629	0,3	2 170	1,4	1 541	1,1	345,0
за розрахунками з учасниками	1640	6 944	3,0	2 047	1,3	-4 897	-1,7	29,5
Поточні забезпечення	1660	6 392	2,8	8 110	5,1	1 718	2,3	126,9
Інші поточні зобов’язання	1690	137	0,1	64	0,0	-73	0,0	46,7
Усього за розділом III	1695	44 969	19,7	29 164	18,4	-15 805	-1,3	64,9
Баланс	1900	228 674	100,0	158 695	100,0	-69 979	0,0	69,4

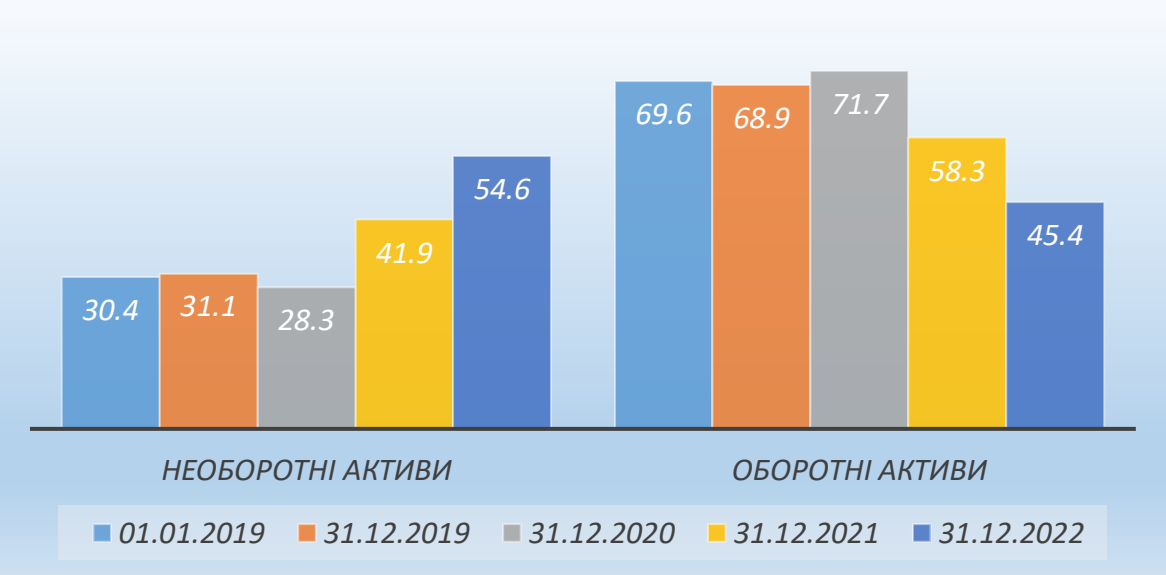

Рис. 2.8. Динаміка структури активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Зміни в структурі власного капіталу (табл. 2.8) у 2022 р. свідчать про зниження обсягу нерозподіленого прибутку на 51718 тис.грн., що знижує фінансові можливості підприємства для інвестиційного розвитку за рахунок власних коштів, але це, можливо, є захисний механізм підприємства для збереження його фінансового потенціалу в умовах війни. Поточна кредиторська заборгованість впродовж 2022 р. зазнала таких змін: забов'язання за короткостроковим кредитом залишились в обсязі 2151 тис.грн. станом на 31.12.2022 р.; кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги знизилась на 10784 тис.грн. і склала 12285 тис.грн., тобто тем її зниження складає практично 48%; зросла кредиторська заборгованість за одержаними авансами практично у 2,5 разів, що може бути результатом невиконання певних послуг з причини кризи на виробництві; тенденцію до зниження має кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками (з 6944 тис.грн. до 2047 тис.грн.). Загальний обсяг поточної кредиторської заборгованості знизився на 15805 тис.грн., темп росту склав 64,9%.

Динаміка структури капіталу (у розрізі власного та позикового капіталу) представлена на рис. 2.9.

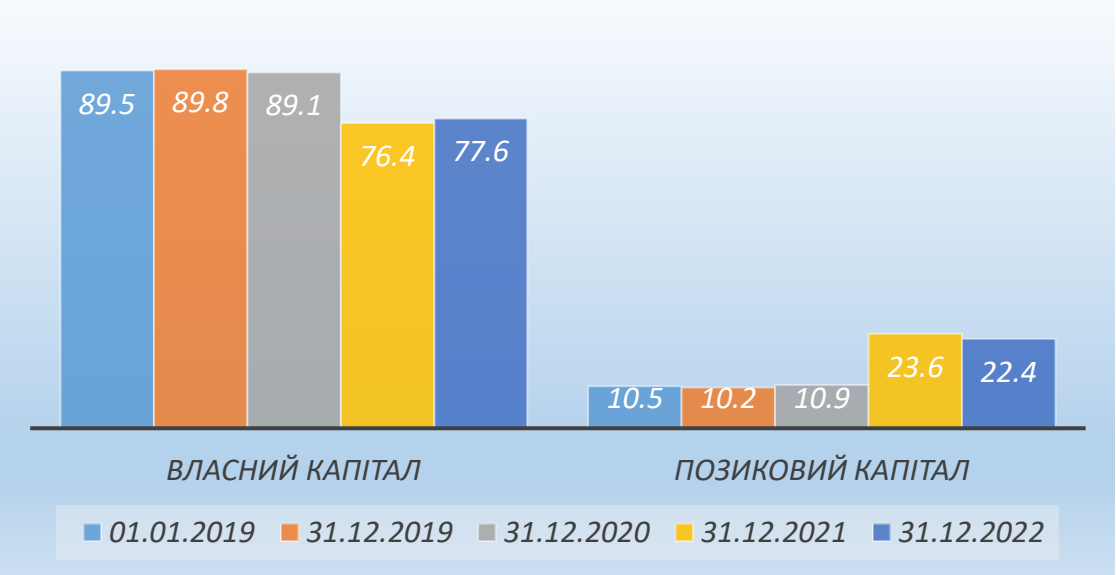

Рис. 2.9. Динаміка структури капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Узагальнюючи результати аналізу активів та капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2022 рр. можемо констатувати таке: не дивлячись на початок повномасштабної війни у 2022 р., підприємство працює і має запас фінансової міцності, але падіння обсягів виробництва та реалізації продукції, негативно позначається та комерційній активності, що вимушує підприємство вживати оперативних заходів захисту своєї безпеки.

Для з'ясування впливу змін у активах та капіталу на фінансові результати діяльності підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс», проведемо горизонтальний та вертикальний аналіз Звіту про фінансові результати в період 2020 – 2022 р., а результати аналізу представимо в табл. 2.9 – 2.12.

Аналіз звіту про фінансові результати у 2020 – 2021 рр. представлено у табл. 2.9 – 2.10. Чистий дохід від реалізації продукції має позитивну тенденцію зростання з 376398 тис.грн. у 2020 р. до 4877057 тис.грн. у 2021 р., темп росту чистого доходу становить 129,4%. Собівартість реалізованої продукції зростає більшим темпом росту, а саме 154,8%. В результаті валовий прибуток знизився у порівнянні з 2020 роком практично у два рази і склав 54897 тис.грн проти 97214 тис. грн. у 2020 році.

Таблиця 2.9

Аналіз складу, структури та динаміки фінансових результатів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2021 р.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	376398	487057	100,0	100,0	110659	0,0	129,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(279184)	(432160)	-74,2	-88,7	-152976	-14,5	154,8
Валовий: прибуток	2090	97214	54897	25,8	11,3	-42317	-14,5	56,5
Валовий: збиток	2095	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Інші операційні доходи	2120	31680	14102	8,4	2,9	-17578	-5,5	44,5
Адміністративні витрати	2130	(20955)	(23708)	-5,6	-4,9	-2753	0,7	113,1
Витрати на збут	2150	(25602)	(24807)	-6,8	-5,1	795	1,7	96,9
Інші операційні витрати	2180	(38779)	(36362)	-10,3	-7,5	2417	2,8	93,8
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	43558	0	11,6	0,0	-43558	-11,6	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	0	(15878)	0,0	-3,3	-15878	-3,3	0,0
Інші фінансові доходи	2220	69	52	0,0	0,0	-17	0,0	75,4
Фінансові витрати	2250	(676)	(869)	-0,2	-0,2	-193	0,0	128,6
Інші витрати	2270	(153)	(38)	0,0	0,0	115	0,0	24,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	42798	0	11,4	0,0	-42798	-11,4	0,0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	0	(16733)	0,0	-3,4	-16733	-3,4	0,0

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(8071)	1946	-2,1	0,4	10017	2,5	-24,1
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	34727	0	9,2	0,0	-34727	-9,2	0,0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	0	(14787)	0,0	-3,0	-14787	-3,0	0,0

Таблиця 2.10

Аналіз елементів операційних витрат ПрАТ «ЗАПЛОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2021 р.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у операційних витратах		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Матеріальні затрати	2500	210 986	389 176	62,3	74,2	178 190	11,9	184,5
Витрати на оплату праці	2505	64 208	79 961	19,0	15,2	15 753	-3,8	124,5
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 880	15 430	3,8	2,9	2 550	-0,9	119,8
Амортизація	2515	7 903	9 128	2,3	1,7	1 225	-0,6	115,5
Інші операційні витрати	2520	42 774	30 951	12,6	5,9	-11 823	-6,7	72,4
Разом	2550	338 751	524 646	100,0	100,0	185 895	0,0	154,9

За вирахуванням адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат фінансовий результат від операційної діяльності у 2021 році склав 15878 тис.грн. збитків, а чистий збиток 2021 року дорівнює 14787 тис.грн. Такі збитки і спричинили зниження залишків по рядку «1420» нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – у власному капіталі Балансу. В цілому можна констатувати, що підприємство станом на кінець 2021 року має достатню фінансову стабільність завдяки накопиченому обсягу нерозподіленого прибутку, однак є фінансові проблеми із забезпеченням поточної діяльності фінансовими ресурсами, що може привести до кризового фінансового стану у майбутньому. Звертає на себе увагу і структура елементів операційних витрат (табл. 2.10). Так, питома вага матеріальних витрат у звітному 2021 році становить 74,2%, а у минулому 2020 р. – 62,3%; темп росту матеріальних витрат – 184,5%. Тоді як темп росту витрат на оплату праці у звітному 2021 році становить лише 124,5%. Аналіз фінансових результатів 2022 р. має такі результати: обсяги продажу знизились з 487057 тис.грн. до 106782 тис.грн., тобто темп росту становить 21,9% (падіння складає 78,1%). Собівартість реалізованої продукції також має аналогічний темп росту (21,1%), що свідчить про відсутність стрімкого зростання собівартості. Обсяг валового прибутку у 2022 р. склав лише 15671 тис.грн., що є занадто малим для підтримки діяльності такого промислового підприємства. Адміністративні витрати, які практично не залежать від обсягу виробництва і є постійними витратами, знизились не значно (у 2021 році складали 15200 тис.грн., а у 2022 р. – 14919 тис.грн.). Темп росту адміністративних витрат дорівнює 70%. Витрати на збут були скорочені і у 2022 р. склали 6423 тис.грн. проти 24807 тис.грн. у 2021 р., темп їх росту становить 25,9%. Фінансовий результат від операційної діяльності має від’ємне значення і дорівнює 46809 тис.грн. збитків, тобто збитки у 2022 р. зросли суттєво і темп їх росту становить 316,7%. Чистий збиток 2022 р. складає 51718 тис.грн. і це на 38029 тис.грн. більше збитків 2021 р. Таким чином, фінансові результати 2022 р. свідчать про фінансову кризу, яка

спричинена війною та порушенням нормального режиму роботи підприємства, яка розташоване у прифронтовому м. Запоріжжя.

Тенденції елементів операційних витрат у 2022 р. представлені в табл. 2.12. Стрімке падіння обсягу виробництва позначилось на обсязі матеріальних витрат, темп росту яких у 2022 р. становить 17,4%. Темп росту витрат на оплату праці становить 52,4%. Загалом ж темп росту операційних витрат становить 30,9%. Ми бачимо, що падіння обсягу виробництва та продажу продукції у 2022 р. викликало порушення пропорцій у витратах, особливо в тих, які є постійними витратами і практично не залежать від обсягу виробництва. Зростання цих витрат на одиницю виробу збільшило збитки підприємства у кризовому 2022 р.

Динаміка основних фінансових результатів представлена на рис. 2.10.

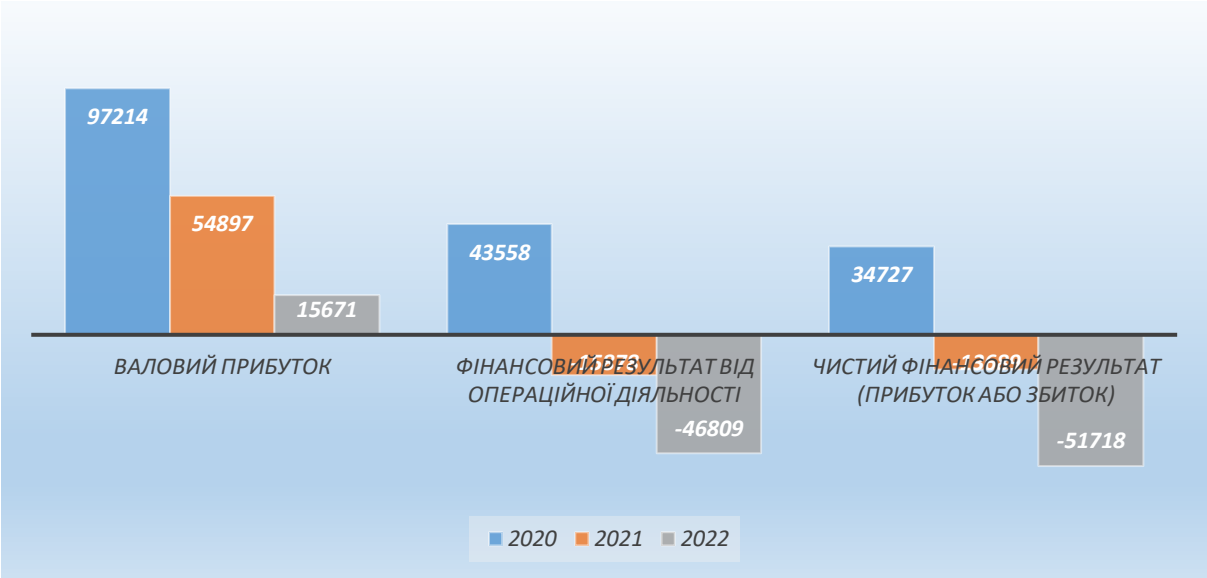

Рис. 2.10. Динаміка основних фінансових результатів ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

За результатами аналізу активів, капіталу та фінансових результатів ми можемо констатувати, що 2022 рік – рік початку повномасштабної війни рф проти України став кризовим для промислового підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс», яке, як і інші підприємства промислового регіону Запорізького краю, пристосовується до умов функціонування, які враховують ризики війни.

Таблиця 2.11

Аналіз складу, структури та динаміки фінансових результатів ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2022 р.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	487057	106782	100,0	100,0	-380275	0,0	21,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(432160)	(91111)	-88,7	-85,3	341049	3,4	21,1
Валовий: прибуток	2090	54897	15671	11,3	14,7	-39226	3,4	28,5
Валовий: збиток	2095	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Інші операційні доходи	2120	15200	14919	3,1	14,0	-281	10,9	98,2
Адміністративні витрати	2130	(23708)	(16597)	-4,9	-15,5	7111	-10,6	70,0
Витрати на збут	2150	(24807)	(6423)	-5,1	-6,0	18384	-0,9	25,9
Інші операційні витрати	2180	(36362)	(54379)	-7,5	-50,9	-18017	-43,4	149,5
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(14780)	(46809)	-3,0	-43,8	-32029	-40,8	316,7
Інші фінансові доходи	2220	52	42	0,0	0,0	-10	0,0	80,8
Фінансові витрати	2250	(869)	(2169)	-0,2	-2,0	-1300	-1,8	249,6
Інші витрати	2270	(38)	(2697)	0,0	-2,5	-2659	-2,5	7 097,4
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(15635)	(51633)	-3,2	-48,4	-35998	-45,2	330,2
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1946	(85)	0,4	-0,1	-2031	-0,5	-4,4
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(13689)	(51718)	-2,8	-48,4	-38029	-45,6	377,8

Таблиця 2.12

Аналіз елементів операційних витрат ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» у 2022 р.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у операційних витратах		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Матеріальні затрати	2500	389 176	67 556	74,2	41,7	-321 620	-32,5	17,4
Витрати на оплату праці	2505	79 961	41 918	15,2	25,9	-38 043	10,7	52,4
Відрахування на соціальні заходи	2510	15 430	8 655	2,9	5,3	-6 775	2,4	56,1
Амортизація	2515	9 128	10 038	1,7	6,2	910	4,5	110,0
Інші операційні витрати	2520	30 951	33 954	5,9	20,9	3 003	15,0	109,7
Разом	2550	524 646	162 121	100,0	100,0	-362 525	0,0	30,9

2.3. Дослідження методом коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності та рентабельності ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Умови сьогодення ще раз доводять, що на діяльність підприємств мають вплив не тільки і не стільки економічні чинники, як політичні, соціальні, демографічні, медичні, інформаційні. Повномасштабне вторгнення і війна росії з Україною, короновірусна пандемія, зміна індустріальної парадигми, нової моделі світосприйняття зумовили значніший вплив на світову економіку, особливо на українську, ніж все більш поглиблювані глобалізаційні процеси та кризи. Управління бізнес-процесами підприємства потребує реорганізації з метою адаптації до нових реалій. В таких надскладних умовах функціонування особливої значущості набуває своєчасне дослідження фінансового стану, зокрема, застосування коефіцієнтного фінансового аналізу, як дієвого інструменту фінансового менеджменту.

Результати розрахунків коефіцієнтів оцінки ліквідності та платоспроможності представлені в табл. 2.13. Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів на початок 2019 р. становив від'ємну величину, тобто поточні активи були менше поточних зобов'язань, що свідчило про високу залежність підприємства від позикових коштів у поточній діяльності. У всіх подальших періодах коефіцієнт має низьке, але позитивне значення. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2019 р. становив 6,6 – 6,7 відповідно на початок та кінець року; у 2020 р. – 6,6 на кінець 2020 р.; у 2021 р. – 2,5 станом на кінець року; у 2022 р. – 2,03 станом на кінець 2022 р., тобто покриття оборотних активів оборотними зобов'язаннями суттєво знизилось. Про це свідчить і коефіцієнт покриття (табл. 2.13). Коефіцієнт швидкої ліквідності не відповідає рекомендованому рівню і має хвилеподібний характер, що свідчить про нестабільність співвідношення швидколіквідних та абсолютно ліквідних активів до короткострокових зобов'язань. Такий

характер коефіцієнту може свідчити про нестійку поточну платоспроможність. Щодо коефіцієнту абсолютної ліквідності, то впродовж досліджуваного періоду рівень коефіцієнту або відповідає рекомендованому рівню (2022 р.), або значно вище за рекомендований рівень (2020 – 2021 рр.), тобто на рахунках підприємства на дату складання балансу достатньо грошових коштів для погашення найбільш термінових зобов'язань. Звертає на себе увагу частка оборотних коштів в активах підприємства. Ми аналізували цей показник у п.2.2, але в табл. 2.13 він наведений як індикатор ліквідності та платоспроможності. Показник має тенденцію до зниження з 69,6% на початок 2019 р. до 45,4% на кінець 2022 р., тобто питома вага оборотних активів знизилась на 24,2% - пункти – це результат падіння обсягів виробництва та продажу продукції у звязку з початком повномасштабної війни у лютому 2022 р.

Поточна платоспроможність (абсолютна величина) свідчить про перевищення короткострокових зобов'язань над платіжними засобами, які є у розпорядження підприємства на дату складання балансу. Така ситуація потребує проведення додаткового дослідження коефіцієнтів фінансової стійкості. Результати розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за період 2019 – 2022 рр. представлено в табл. 2.14. Не дивлячись на те, що частка власних оборотних коштів у покритті запасів є нестабільною (стрімко знижується до 74,4 тис.грн.), коефіцієнт фінансової автономії знаходиться у межах рекомендованого рівня впродовж всього досліджуваного періоду.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу поступово знижується з 0,6 на 01.01.2019 р. до 0,3 на 31.12.2022 р. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу зростає з 0,1 станом на 01.01.2019 р. до 0,2 станом на 31.12.2022 р., але таке зростання не є критичним з точки зору фінансової стійкості. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів на початок 2019 р. складає 0,118, а на кінець 2022 р. – 0, 288, однак таке зростання не є критичним з точки зору залежності підприємства від позикового капіталу. В

цілому фінансова стійкість ПрАТ «Запоріжсклофлюс» знаходиться на достатньому рівні.

Таблиця 2.13

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Найменування показника	Період аналізу								
	01.01.2019	31.12.2019	+,-	31.12.2020	+,-	31.12.2021	+,-	31.12.2022	+,-
маневреність власних оборотних засобів	-3,090	0,851	3,941	0,848	-0,003	0,593	-0,247	0,508	-0,089
коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	6,619	6,719	0,100	6,595	-0,124	2,467	-3,798	2,032	-0,451
коефіцієнт покриття - Кп	9,235	9,055	-0,180	8,846	-0,209	2,948	-5,315	2,472	-0,494
коефіцієнт швидкої ліквідності	4,533	3,461	-1,072	5,072	1,611	1,486	-3,256	0,783	-0,697
коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) (Кал)	1,274	1,036	-0,238	2,418	1,382	0,284	-1,975	0,324	0,040
частка оборотних коштів в активах, відсотків	69,6	68,9	-0,8	71,7	2,8	58,3	-13,4	45,4	-12,9
поточна платоспроможність	-1 734	-4 661	-2 927	20 213	24 874	-40 960	-59 849	-26 011	14 949

Таблиця 2.14

Аналіз показників фінансової стійкості ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Найменування показника	Період аналізу								
	01.01.2019	31.12.2019	+,-	31.12.2020	+,-	31.12.2021	+,-	31.12.2022	+,-
частка власних оборотних коштів у покритті запасів, відсотків	166,7	137,8	-29,0	198,8	61,1	119,5	-77,8	74,4	-44,8
коефіцієнт фінансової автономії	0,895	0,898	0,003	0,891	-0,007	0,764	-0,122	0,776	0,011
коефіцієнт фінансової залежності	1,118	1,114	-0,004	1,122	0,008	1,309	0,180	1,288	-0,019
коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,63	0,653	3,058	0,682	0,029	0,452	-0,228	0,297	-0,158
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,105	0,102	-0,003	0,109	0,007	0,236	0,122	0,224	-0,011
коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,010	0,085	0,075	0,098	0,013	0,092	-0,006	0,073	-0,019
коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,032	0,013	-0,019	0,018	-0,011	0,029	-0,001	0,028	-0,020
коефіцієнт структури позикового капіталу	0,283	0,258	-0,025	0,254	-0,004	0,163	-0,079	0,178	0,015
коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,118	0,114	-0,004	0,122	0,008	0,309	0,180	0,288	-0,019
показник фінансового левериджу	0,118	0,114	-0,004	0,122	0,008	0,309	0,180	0,288	-0,019

Таким чином, за період 2019 – 2021 рр. рівень фінансової стабільності (стійкості) ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є нормальний та такий, що не знижується нижче критичного. Але наявність збитків за результатами господарської діяльності у 2021 – 2022 рр. викликає необхідність проведення додаткових досліджень з метою фінансової стабілізації діяльності підприємства в умовах повномасштабної війни.

Результати аналізу показників ділової активності (табл. 2.15) свідчать про таке: фондовіддача знижувалась відповідно до падіння обсягу виробництва з 7,% у 2018 р. до 1,3 у 2022 р. Така динаміка підтверджує зниження ефективності використання основних засобів за рахунок падіння обсягу виробництва, що викликане подіями повномасштабної війни. Час обороту дебіторської заборгованості зріс з 39 дн. у 2018 р. до 109 дн. у 2022 р., що також пояснюється проблемами з платоспроможністю покупців (замовників) продукції, що потребує більш ретельного ставлення до питання управління дебіторською заборгованістю. Час обороту запасів так само зріс з 65 дн. у 2018 р. до 229 дн. у 2022 р., тобто уповільнення обороту запасів спричинено втратою частки замовників, на виконання замовлень для яких вже були придбані сировина та інші ТМЦ. Таке уповільнення обороту слабо ліквідних активів негативно впливає на оборотність активів та на платоспроможність підприємства. Ці дві передумови спричинили уповільнення оборотності кредиторської заборгованості. Так, час обороту КЗ у 2018 р. становив 21 дн., а вже у 2022 р. – 176 днів. Аналіз складових фінансового циклу дає змогу порахувати його тривалість: ТФЦ у 2018 р. становить 65 днів, а в 2022 р. – 229 днів, тобто у 2022 р. підприємство має проблеми з наявністю грошових коштів для забезпечення поточної діяльності впродовж 229 днів, що може потребувати залучення кредитних ресурсів.

Динаміка тривалості фінансового циклу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» представлена на рис. 2.11.

Таблиця 2.15

Аналіз показників ділової активності ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Найменування показника	Період аналізу								
	2018 р.	2019 р.	+,-	2020 р.	+,-	2021 р.	+,-	2022 р.	+,-
фондовіддача, гривень / гривень	7,537	7,382	-0,155	6,967	-0,415	6,863	-0,104	1,308	-5,555
оборотність коштів у розрахунках (ОКРО), оборотів	9,172	9,200	0,028	8,886	-0,314	9,603	0,717	3,298	-6,305
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	*39*	*39*	*0*	*41*	*1*	*37*	*-3*	*109*	*72*
оборотність запасів, оборотів (ОЗО)	5,544	3,933	-1,611	3,599	-0,334	6,332	2,733	1,569	-4,763
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	*65*	*92*	*27*	*100*	*8*	*57*	*-43*	*229*	*173*
час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	*21*	*24*	*3*	*29*	*5*	*33*	*4*	*176*	*143*
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	86	116	30	129	14	90	-39	406	315
тривалість фінансового циклу, днів	***65***	***92***	***27***	***100***	***8***	***57***	***-43***	***229***	***173***
оборотність власного капіталу, оборотів	2,561	2,168	-0,393	1,967	-0,201	2,571	0,604	0,716	-1,855
оборотність сукупного капіталу, оборотів	2,296	1,943	-0,353	1,759	-0,184	2,122	0,363	0,551	-1,571
коефіцієнт стійкості економічного росту	0,180	0,106	-0,074	0,204	0,098	0,009	-0,195	-0,420	-0,429

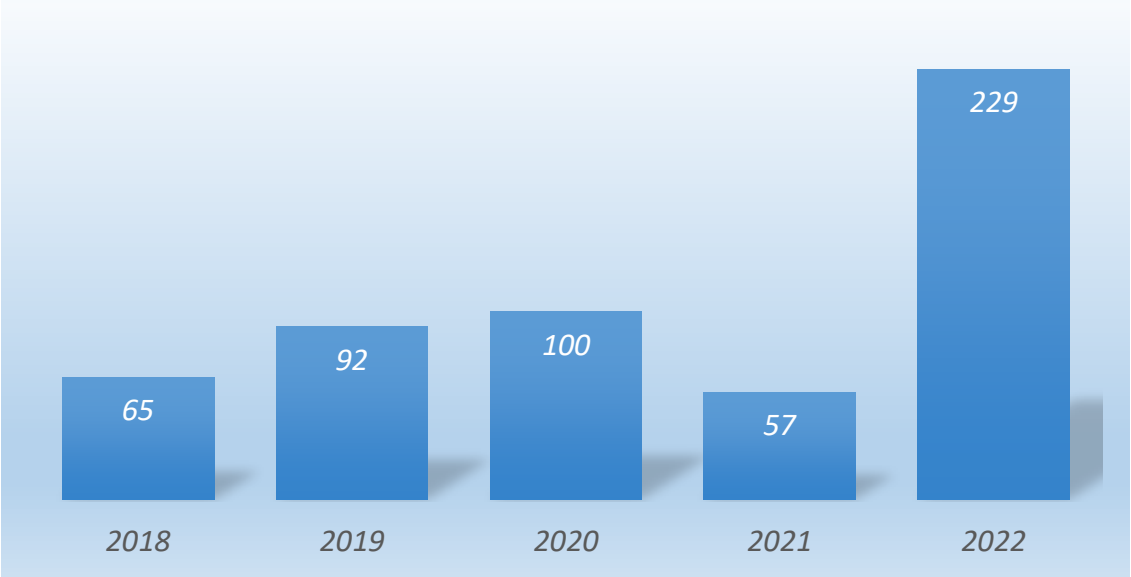

Рис. 2.11. Динаміка тривалості фінансового циклу ПрАТ «Запоріжсклофлюс»

Аналіз показників рентабельності (табл. 2.16) свідчить про таке: рентабельність продукції у 2018 – 2020 рр. становила 29,1%, 26,4% та 35,4%, тобто підприємство мало достатній запас фінансової міцності та ефективну політику ціноутворення, а у 2021 р. рентабельність продукції знизилась до 12,7% у звязку з і зростанням цін на матеріальні ресурси та енергоресурси, а у 2022 р. рентабельність продукції склала 17,2%, але навіть невелике зростання рентабельності не покращило фінансовий стан підприємства тому, що рівень рентабельності низький і вплив негативних чинників достатньо сильний (втрата ринків збуту, втрата логістичних зв'язків, повномасштабна війна та руйнування інфраструктури, втрата кваліфікованого персоналу тощо). Інші показники рентабельності у 2021 – 2022 р. мають від'ємне значення з причини збитків господарської діяльності, які були проаналізовані у п. 2.2 магістерської роботи.

Управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» потребує розробки управлінських рішень щодо фінансової стабілізації, які враховують критичний стан підприємства, що продовжує працювати у прифронтовому м. Запоріжжя і потребує державної підтримки.

Таблиця 2.16

Аналіз показників рентабельності (збитковості) ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС»

Найменування показника	Період аналізу								
	2018 р.	2019 р.	+,-	2020 р.	+,-	2021 р.	+,-	2022 р.	+,-
рентабельність продукції, відсотків	29,1	26,4	-2,6	35,4	9,0	12,7	-22,1	17,2	4,5
рентабельність діяльності, відсотків	6,570	3,392	-3,178	9,6	6,2	-3,0	-12,3	-48,4	-45,6
рентабельність активів, відсотків	15,086	6,590	-8,496	16,8	10,3	-6,4	-23,3	-26,7	-20,3
рентабельність власного капіталу, відсотків	16,826	7,353	-9,473	18,8	11,5	-7,8	-26,6	-34,7	-26,9
період окупності власного капіталу	5,943	13,600	7,657	5,307	-8,293	-12,812	-18,119	-2,883	9,929

Висновки до розділу 2

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла. З силікату натрію власного виробництва підприємство виробляє і реалізує рідке скло, як наливом, так і фасоване. Підприємство веде свою історію з 1947 року. Завод розташований на лівому березі річки Дніпро близько до річкового порту, вантажної залізничної станції і автомагістралі м. Запоріжжя. На підприємстві діють два основні цехи: флюсоваренний, що складається з відділення з випуску флюсу і відділення по випуску силікату натрію, і цех світлотехнічного скла. Допоміжні цехи - цех природоохоронних об'єктів, транспортний, ремонтно-механічний.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів, використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на

підприємстві, як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов'язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були зварювальні флюси. В останні роки, завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» застосовує різні схеми поставок продукції: зі складу заводу; на кордон України до пунктів, погоджених з клієнтом; безпосередньо на ринок кінцевого споживача.

Узагальнюючи результати аналізу активів та капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2022 рр. можемо констатувати таке: не дивлячись на початок повномасштабної війни у 2022 р., підприємство працює і має запас фінансової міцності, але падіння обсягів виробництва та реалізації продукції, негативно позначається та комерційній активності, що вимушує підприємство вживати оперативних заходів захисту своєї безпеки. За результатами аналізу фінансових результатів ми можемо констатувати, що 2022 рік – рік початку повномасштабної війни рф проти України став кризовим для промислового підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс», яке, як і інші підприємства промислового регіону Запорізького краю, пристосовується до умов функціонування, які враховують ризики війни.

Таким чином, за період 2019 – 2021 рр. рівень фінансової стабільності (стійкості) ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є нормальний та такий, що не знижується нижче критичного. Але наявність збитків за результатами господарської діяльності у 2021 – 2022 рр. викликає необхідність проведення додаткових досліджень з метою фінансової стабілізації діяльності підприємства в умовах повномасштабної війни.

Управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» потребує розробки управлінських рішень щодо фінансової стабілізації, які враховують критичний стан підприємства, що продовжує працювати у прифронтовому м. Запоріжжя і потребує державної підтримки.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «ЗАПОРІЖСКЛОФЛЮС» В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Обмеження та пріоритети розвитку галузей промисловості України в умовах війни та повоєнного відновлення

Попри високу стійкість та адаптацію значної частки промислових підприємств до складних умов роботи під час війни, промисловість залишається у важкому стані, а позитивна динаміка у 2023 – 2024 рр. значною мірою зумовлена вкрай низькою базою порівняння 2022 р. Відновлення у галузях промисловості гальмується як об'єктивними зовнішніми чинниками, пов'язаними з веденням бойових дій, так і цілою низкою внутрішніх проблем та перешкод. До основних обмежень розвитку у промисловості належать, зокрема, наступні [53].

Високі фінансово-економічні ризики, що ускладнює процес відновлення промислових підприємств через брак можливостей фінансування їхньої діяльності ресурсами банківської системи, Державного та місцевих бюджетів, іноземних країн-партнерів та міжнародних організацій, власними коштами. Середньозважена процентна ставка депозитних корпорацій за кредитами у національній валюті у жовтні 2023 р. у переробній промисловості становила 18,7 %, у добувній – 20,8 % (у середньому по економіці – 19,1 %). За січень–червень 2023 р. 27,5 % великих та середніх підприємств промисловості отримали збитки на суму 119 млрд грн, що є найбільшим обсягом збитків серед видів економічної діяльності за цей період і стає на заваді фінансуванню відновлення і розвитку підприємств.

Подальше згортання інвестиційних процесів у промисловості. Відновлення зруйнованої під час бойових дій промислової інфраструктури та здійснення структурної модернізації потребують різкого збільшення обсягів інвестування. Так, за оцінкою Світового банку, потреби України на

відновлення складають 411 млрд дол. США. Проте, в умовах бойових дій, що тривають, українська промисловість так само є малопривабливою для приватних інвесторів. У разі збереження високих безпекових ризиків у середньостроковому періоді інвестиційна криза може стати затяжною, тоді як кошти Державного бюджету та міжнародних організацій переважно спрямовуватимуть у оборонні, гуманітарні, інфраструктурні проєкти, які є пріоритетними в умовах війни. Недооцінення ролі промисловості у повоєнному відновленні при формуванні інвестиційних проєктів та пакетів міжнародної допомоги призводить до суттєвого гальмування економічного відновлення. Так, дані Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) засвідчують, що у поствоєнних країнах у виробничий сектор спрямовувалося лише 8 % міжнародної допомоги. Мізерна частка донорського фінансування промисловості у проєктах повоєнної реконструкції балканських країн (<3 %) спричинила слабкі темпи відновлення, зростання торговельного дефіциту, безробіття та тіньового сектора.

Недостатність промислових потужностей та інфраструктури внутрішнього перероблення сировинної продукції. Основні прибутки у товарному виробництві традиційно забезпечуються сировинним експортом, найбільшу частку якого утворюють продукція сільського господарства, руди та метали. Високі прибутки від сировинного експорту та складні умови ведення бізнесу в Україні не мотивували підприємства до налагодження перероблення сировини всередині країни, зробивши економіку уразливішою до зовнішніх шоків. З початком війни перекриття основних експортних каналів та відповідне зниження обсягів експорту у рази знизило прибутки підприємств та надходження до Державного бюджету. Проте, навіть попри суттєве звуження експортних можливостей, у 2022 р. за межі України вивозилося 65,1 % усіх видобутих металевих руд та близько третини інших корисних копалин, 55,3 % вироблених в Україні напівфабрикатів металургії

(готової металургійної продукції – 25,1 %), 74,5 % продукції лісопильного та стругального виробництв.

Нарощування дефіциту кадрів у промисловості. Скорочення пропозиції трудових ресурсів у промисловості відбувається внаслідок масового виїзду громадян України після початку війни за кордон, мобілізації та участі у бойових діях персоналу промислових підприємств. Зростання кадрового голоду засвідчують дані Державної служби зайнятості щодо кількості претендентів на одну вакансію, яка станом на 01.01.2023 р. у добувній промисловості становила 3 особи, у переробній – 6 осіб, а у січні–жовтні 2023 р. – 1 та 0,9 особи відповідно. Брак робочої сили внаслідок мобілізації або виїзду за кордон співробітників у вересні 2024 р. посів перше місце серед перешкод для ведення бізнесу. Згідно з даними ІЕД (Інститут економічних досліджень і політичних консультацій), на цю проблему скаржився 61% опитаних підприємств. Проте в серпні 2024 р. цей показник був навіть вищим і становив 63%. Вочевидь, ця проблема стала головною для бізнесу [54]. Водночас бізнесу стає дедалі важче шукати кваліфікованих працівників – про це повідомили 55,1% підприємців (52,6% місяцем раніше), що є черговим рекордом. Некваліфікований персонал знайти простіше, але й це викликає труднощі у 39,2% опитаних (39,2%). При цьому погіршилися очікування бізнесу щодо трудових ресурсів. Частка підприємств, яка планувала зростання зайнятості в найближчі три-чотири місяці 2024 р., зменшилася з 14,6% у серпні 2024 р. до 12,1% у вересні цього ж року, звільняти співробітників планували 9,8% проти 8% місяцем раніше. Також відбулося суттєве збільшення частки бізнесів, які планують збільшити кількість працівників у вимушених відпустках — з 3,8% до 13,9%. На другому місці в переліку перешкод для бізнесу перебуває «небезпечно працювати», його показник зріс із серпня 2024 р. на 10% і становив 56% у вересні 2024 р.

Таким чином, до обмежень розвитку галузей промисловості на сьогодні можна віднести такі: високі фінансово-економічні ризики; відсутність

інвестиційних процесів у промисловості з причини продовження руйнування інфраструктури рф; недостатність промислових потужностей, які відповідають вимогам сучасності, зокрема, вимоги екологічної безпеки; зростання дефіциту висококваліфікованих кадрів у промисловості.

Для забезпечення роботи промисловості в умовах війни на державному рівні протягом 2022–2024 рр. реалізовано низку заходів, які стосувалися, зокрема, забезпечення релокації виробничих потужностей; підтримки створення і розвитку переробних підприємств, індустріальних парків; реалізації подальших кроків у напрямі євроінтеграції; заходи державної підтримки бізнесу [55].

Уряд 30 серпня 2024 р. схвалив Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва (МСП) на період до 2027 р. [56] та затвердив операційний план заходів щодо її реалізації на 2024–2027 роки. Її розробили фахівці Міністерства цифрової трансформації та Офісу розвитку підприємництва та експорту. Затвердження Стратегії пов’язане з необхідністю задовольнити нагальні потреби бізнесу, ураховуючи поширення інклюзивності та сприяння бізнес-активності жінок, осіб з інвалідністю, ВПО та ветеранів. Узгоджена з бізнесом, громадським сектором та експертами Стратегія визначає ключові напрями державної політики у сфері малого та середнього підприємництва, зокрема організацію процесів відновлення зруйнованого бізнесу за принципом «*build back better*». Стратегія відповідає рекомендаціям ОЕСР, змісту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Національному плану з енергетики та клімату на період до 2030 р., деталізує напрями розвитку української економіки в частині створення складних ланцюгів доданої вартості та розвитку переробної промисловості.

1. Підтримка держави у сфері сприяння здійсненню міжнародної діяльності. На підставі розпорядження Уряду України від 21 червня 2024 р. № 573-р «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2019 р. № 76» [57], НБУ [58] своєю постановою від 09 липня

2024 р. № 84 «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 14 травня 2019 року № 67» визначив нові граничні терміни для здійснення зовнішньоекономічних розрахунків. З метою підсилити стійкість сектора безпеки та оборони, скасовано граничні терміни для здійснення розрахунків за товар військового і подвійного використання та обладнання, що їх імпортують виконавці державних контрактів з оборонних закупівель. Ці зміни стосуються й імпорту відповідних товарів та обладнання з метою створити та/або розширити виробничі потужності для виготовлення товарів оборонного призначення в межах виконання таких контрактів із державними замовниками. Передбачено, що підприємства, які виконуватимуть державні контракти, буде внесено до електронного реєстру учасників відбору та виконавців державних контрактів (договорів).

Нові правила Угоди про «Транспортний безвіз» [59] із ЄС запрацювали з 12 липня 2024 р. Ці правила стосуються всіх перевізників, водії яких повинні мати документи, що підтверджують наявність ліцензії на перевезення, а на лобовому склі вантажних транспортних засобів мають бути розміщені спеціально виготовлені наліпки-маркування. Порожні вантажівки, що вирушають за товаром до ЄС, повинні також мати підтверджувальні документи.

Попри війну, українське підприємництво демонструє позитивну динаміку щодо набуття статусу Авторизованих економічних операторів (АЕО) [60], яка не лише зіставна з динамікою більшості країн ЄС, але інколи її перевищує. Статус АЕО надає найвищий ступінь довіри до суб'єкта господарювання та можливість проходити митні процедури за спрощеною формою. Також підприємства отримують переваги в міжнародній торгівлі, що успішно компенсує ускладнення на кордоні, які виникають унаслідок зовнішніх обставин. На 01.08.2024 р., за чотири роки участі в програмі, 48 компаній отримали 50 авторизацій АЕО. Є всі підстави для дальшого розвитку позитивної динаміки отримання українським бізнесом авторизацій АЕО. Наявність на поточний момент на розгляді в Держмитслужбі 31 заяви

підтверджує зацікавленість підприємців розвивати нові можливості ведення торгівлі та наближення до європейських стандартів ведення зовнішньоекономічної діяльності.

2. *Підтримка держави у сфері дерегуляції.* 17 липня 2024 р. Верховна Рада прийняла законопроєкт № 7331 [61], який має сприяти спрощенню процесів започаткування бізнесу та ведення господарської діяльності в період воєнного стану. Тепер суб'єкти господарювання в період воєнного стану зможуть проводити окремі види господарської діяльності (крім високоризикових), використовуючи декларативний принцип – подавати до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та ЦНАПів лише декларації про провадження господарської діяльності, без отримання документів дозвільного характеру та ліцензій. Декларації вважатимуть чинними в період дії воєнного стану та до кінця календарного року, у якому воєнний стан припинено або скасовано, але не менше 3 місяців з дня його скасування. Також на період воєнного стану скасовано планові перевірки органів ліцензування щодо додержання вимог законодавства у сфері ліцензування.

3. *Підтримка фінансової спроможності підприємств з боку держави.* Для зміцнення енергетичної незалежності Уряд ухвалив рішення щодо розширення державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %» [62] – бізнес почав отримувати кредити на придбання енергетичного обладнання, упровадження на підприємствах альтернативних джерел енергії та газової електрогенерації. Так, на придбання газотурбінних, газопоршневих чи біогазових установок максимальна сума кредиту може сягати 150 млн грн на термін до 10 років під 7 %. Для розбудови власної генерації підприємства великого бізнесу зазвичай можуть отримати кредити сумою понад 150 млн грн до 25 млн євро (1,12 млрд грн), терміном до 7 років під 13,5 % річних, або UIRD 3M + 0,5 % на перший рік користування кредитом; кожен наступний рік ставка стає рухомою, але не може перевищувати UIRD 12M + 3 %. На 2 вересня 2024 р. з початку року підприємці отримали за програмою

«Доступні кредити 5–7–9 %» 15 781 кредит на 59,1 млрд грн (у т. ч. від банків державного сектора економіки – 11 987 кредитів на 31 млрд грн). З початку повномасштабного вторгнення бізнес отримав 59 923 кредитів на 236,4 млрд грн (у т. ч. банки державного сектора – 45 021 кредит на 121,4 млрд грн), на такі цілі: 24,35 млрд грн – інвестиційні; 63,49 млрд грн – поповнення оборотних коштів; 39,49 млрд грн – сільськогосподарськими товаровиробниками; 20,52 млрд грн – на перероблення сільгосппродукції; 57,56 млрд грн – антивоєнні цілі; 17,28 млрд грн – підприємствами в зоні високого воєнного ризику. Станом на 30 грудня з початку 2024 р. у межах державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %» [63] підприємці отримали 24 746 кредитів на 93,1 млрд грн (від банків державного сектора економіки – 18 081 кредитів на 45,3 млрд грн).

4. *Підтримка у сфері податкового адміністрування.* Президент підписав Закон про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства (законопроєкт № 11084) («Клуб білого бізнесу» [6]).Для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства (унесені до переліку юридичні особи, *ФОП*и, резиденти «Дія.City»), які відповідають критеріям щодо рівня сплати податків та рівня заробітної плати, вищих за середні по галузі, передбачено отримання таких переваг: поширення на них дії мораторію на документальні перевірки, крім деяких видів; скорочення термінів проведення камеральної та документальної перевірок у цілях бюджетного відшкодування (5 календарних днів); скорочення строків надання індивідуальних податкових консультацій (5 календарних днів); закріплення за підприємством комплаєнс-менеджера, взаємодію з яким можна здійснювати засобами дистанційного зв’язку (у т. ч. в режимі відеоконференції). Крім того, платник, який зробив відповідний запит, протягом 5 днів може одержати повідомлення про наявну

у ДПС податкову інформацію, що свідчить про наявність у діяльності платника податкових ризиків, та отримати консультацію щодо їх усунення.

5. *Підтримка у сфері налагодження комунікацій «держава-бізнес».* Міністерство економіки за консультації з фахівцями Ради бізнес-омбудсмена за сприяння МЦТУ (Міністерство цифрової трансформації України) завдяки проєкту «Підтримка цифрової трансформації» за підтримки USAID і UK Dev запускає бета-версію платформи для збору зворотного зв'язку від бізнесу «Пульс», яка є частиною ініційованої Президентом України політики «Зроблено в Україні». Метою створення є запровадити єдиний цифровий інструмент для підвищення прозорості відносин держави та бізнесу з метою підвищити якість державних послуг. Платформа надаватиме підприємцям можливість поділитися досвідом взаємодії з контролювальними органами й звернутися по допомогу онлайн. При цьому Уряд матиме можливість отримати інформацію про реальний стан речей у сфері надання державних послуг, отримавши об'єктивну інформацію у формі, яка дозволяє здійснити різноманітний аналіз на підставі великих даних. Залишивши відгук на «Пульсі», підприємець формує заявку з метою виправлення проблеми й отримає зворотний зв'язок у своєму онлайн-кабінеті. Всі відгуки будуть зацифровані, і з цих даних буде розраховано Entrepreneur Satisfaction Score (Індекс задоволеності підприємців). *Бета*-тестування охоплюватиме дані по 22 держорганах, згодом «Пульс» дасть змогу оцінити більшість державних сервісів.

Отже, підтримка українського підприємництва є одним з пріоритетів державної політики в напрямі повоєнного відновлення національної економіки для підвищення стійкості сектора безпеки та оборони, підтримки стратегічних галузей промисловості тощо. Держава пропонує підприємствам можливості для підвищення конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках та докладає зусиль для побудови ефективної взаємодії з бізнесом, розробляючи та впроваджуючи платформи для збору зворотного зв'язку щодо ефективності роботи державних органів з метою швидкого

реагування на проблеми, які виникають у бізнеса. Для ПрАТ «Запоріжсклофлюс» серед запропонованих заходів державної підтримки є підтримка держави у сфері сприяння здійсненню міжнародної діяльності, тобто оптимізація зовнішньоторговельних операцій; підтримка держави у сфері дерегуляції; підтримка фінансової спроможності підприємств у частині пільгового кредитування, що дозволить знизити витратну частину у складі собівартості продукції; підтримка у сфері податкового адміністрування; розвиток державно-приватного партнерства. Держава станом на грудень 2024 р. продовжує політику дерегуляції, що сприятиме підвищенню ділової активності підприємств промисловості.

3.2. Удосконалення методичного підходу до управління капіталом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту

Стійкість промисловості в умовах війни та повоєнного відновлення визначається її здатністю ефективно протистояти загрозам, викликам і ризикам війни, адаптуватися до змін воєнної обстановки без значної втрати функціональності суб’єктів промисловості, зв’язків між ними, а також формувати підґрунтя економічного зростання і розвитку у довгостроковій перспективі. Стійкість промисловості під час війни означає її спроможність виконувати функції підтримки обороноздатності країни, безперебійного виробництва продукції для внутрішнього ринку, участі у міжнародному обміні товарами та міжнародній економічній співпраці. Детермінантами стійкості промисловості у повоєнний період є забезпечення відбудови і реконструкції країни, задоволення інвестиційних і споживчих потреб вітчизняних галузей і населення, збереження експортної орієнтації із залученням до глобальних ланцюгів створення доданої вартості. Векторами довгострокової стійкості промисловості є формування нової технологічної структури промисловості та посилення конкурентних позицій України у несировинних сегментах світового виробництва з урахуванням упровадження

принципів Цілей сталого розвитку, дотримання курсу на низьковуглецевий розвиток і «зелений» перехід, досягнення євроінтеграції [53].

Всі ці принципи реалізуються лише в умовах оптимальної структури капіталу, яка забезпечує підприємству спроможність функціонувати та отримувати прибуток.

Для ефективного управління капіталом необхідно щоб на підприємстві ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була сформована система аналітичного забезпечення, адже саме формування аналітичної інформації про капітал потрібне для прийняття необхідних управлінських рішень. Аналітичне забезпечення необхідно також для моніторингу зовнішніх факторів макросередовища і внутрішніх факторів мікросередовища з метою підвищення ефективності системи управління власним капіталом підприємства. Результати такого аналізу дозволяють підвищити ефективність управлінських рішень щодо забезпечення: а) максимізації прибутку. Реалізація даної мети досягається при умові наявності у підприємства необхідної суми фінансових ресурсів, сформованої при мінімальному рівні фінансових витрат; раціонального їх розміщення та ефективного використання; б) фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, що сприяє тривалому безризиковому розвитку підприємства та поступальному розширенню обсягів його господарської діяльності; в) максимізації ринкової вартості підприємства.

Модель управління капіталом за визначеними напрямами та виділеними для кожного з них показниками та методами їх дослідження, представлена на рис. 3.1 [52]. На нашу думку, в умовах підвищених ризиків втрати капіталу під час війни, застосування запропонованої моделі управління дозволить підвищити якість управлінських рішень та їх оперативність.

Як бачимо, першим етапом аналізу капіталу підприємства, з якого доцільно розпочинати, може бути аналіз його наявності в цілому і за окремими видами та елементами капіталу та його структури. Даний вид аналізу спрямований на оцінку динаміки капіталу підприємства за загальним обсягом, складом та структурою; аналізу руху капіталу; оцінку складу

джерел фінансування майна підприємства тощо (див. п. 2.2 магістерського дослідження).

Аналіз капіталу підприємства

Етап 1: Аналіз наявності та структури капіталу

Аналіз динаміки капіталу за обсягом, складом та структурою	Аналіз руху капіталу та інтенсивність його оновлення	Оцінка складу джерел фінансування майна підприємств
Показники:		
наявності та структури капіталу	руху капіталу	фінансування активів та платоспроможності
Методичні прийоми:		
горизонтальний та вертикальний аналіз, порівняння, абсолютні, відносні величини, тощо	балансовий, порівняння, індексний, абсолютні та відносні величини	фінансових коефіцієнтів, порівняння, індексний

Етап 2: Аналіз ефективності використання капіталу підприємства

Оцінка оборотності капіталу	Оцінка рентабельності капіталу
Показники:	
оборотності капіталу (у днях і кількості оборотів)	рентабельності капіталу (загальної та чистої)
Методи і прийоми:	
фінансових коефіцієнтів, порівняння, індексний, групування, абсолютні, відносні, середні величини	

Етап 3: Факторний аналіз наявності та ефективності використання капіталу підприємства в цілому і за окремими його видами та елементами

Оцінка впливу змін складу та структури капіталу на платоспроможність підприємства	Оцінка впливу зміни чинників на оборотність та рентабельність капіталу підприємства, рівень реінвестування прибутку
Показники:	
складу і структури капіталу, платоспроможності підприємства	оборотності та рентабельності капіталу, реінвестування прибутку та показники, що обумовлюють їх зміну
Методи і прийоми:	
порівняння, детермінованого і стохастичного факторного аналізу	

Етап 4: Оптимізація структури капіталу підприємства

За критерієм максимізації рентабельності власного капіталу	За критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу	За критерієм мінімізації рівня фінансового ризику
Показники:		
що формують ефект фінансового левериджу	вартості капіталу	складу активів підприємства та джерел їх фінансування
Методи і прийоми:		
порівняння, абсолютні, відносні величини, фінансових коефіцієнтів	порівняння, абсолютні, відносні, середні величини	балансовий, порівняння, абсолютні і відносні величини

Етап 5: Пошук резервів покращення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання та забезпечення сталого економічного зростання та фінансової безпеки підприємства

Етап 6: Формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів

Рис. 3.1. Модель управління капіталом за технологією фінансового менеджменту [52]

Такий аналіз доцільно проводити за допомогою методів вертикального та горизонтального аналізу, він передбачає зіставлення даних балансу щодо капіталу підприємства та його складових на кінець та початок періоду. Горизонтальний аналіз дозволяє розкривати зміни обсягу та складу капіталу за звітний період, а вертикальний – його структурні зміни. Проведений нами аналіз за цією методикою дозволив встановити деякі тенденції, які загрожують фінансовій стійкості підприємства

Після обчислення змін обсягу, складу та структури капіталу підприємства доцільно оцінити його рух за певний період в розрізі надходження та вибуття капіталу. Необхідно зазначити, що цьому напрямку дослідження не надається належної уваги в літературі, але він є досить важливим, бо дозволяє оцінити інтенсивність оновлення капіталу.

Наступним етапом аналізу капіталу підприємства може бути оцінка ефективності його використання. Така оцінка на кількісному рівні зазвичай може бути зроблена за двома напрямками: – оцінка рівня ефективності використання капіталу підприємства (в цілому і за окремими його видами); – оцінка ступеня виконання плану і динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання. За даним напрямком оцінку ефективності використання капіталу підприємства пропонується здійснювати на базі обчислення фінансових коефіцієнтів оборотності (в днях і кількості оборотів) та рентабельності капіталу підприємства. Далі – на базі зіставлення темпів зміни основних економічних показників господарювання та величини капіталу, авансованого в активи підприємства. В ході аналізу, доцільно також проводити факторний аналіз наявності та ефективності використання капіталу підприємства в цілому і за окремими його видами та елементами. Він передбачає визначення впливу окремих факторів (причин) на певний, результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. Можна оцінювати: вплив змін складу та структури капіталу на платоспроможність підприємства або ж вплив зміни

чинників на оборотність та рентабельність капіталу підприємства, рівень реінвестування прибутку, тощо.

В рамках запропонованої методики аналізу капіталу підприємства (рис. 3.1) досить важливим напрямком є оптимізація структури капіталу. Вона є важливим етапом стратегічного аналізу капіталу, який полягає у визначенні такого співвідношення між вартістю власного капіталу та вартістю коштів, залучених на основі повернення їх у майбутньому, що залучаються на основі їх повернення, за якого досягається максимальна ефективність діяльності компанії. У процесі оптимізації структури капіталу необхідно враховувати кінцевий результат діяльності підприємства, тобто фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. Оптимальне співвідношення між власним і позичковим капіталом визначається для кожного компанії індивідуально в залежності від її особливостей. Підчас розрахунку оптимального співвідношення власного та позичкового капіталу необхідно враховувати не тільки вже відпрацьовані методи оптимізації структури капіталу, але й показники резерву капіталу, рентабельності капіталу та кредитоспроможності підприємства.

Фінансовий леверидж виникає у разі використання підприємствами позикових засобів фінансування, плата за які постійна. Фінансовий леверидж має місце, коли компанія залучає позичковий капітал. Іншими словами, за рахунок позичкового капіталу підприємство підвищує ефективність використання власного капіталу. Високий фінансовий леверидж вказує на високий рівень ризику, що може призвести до банкрутства.

Для ПрАТ «Запоріжсклофлюс», яке використовує короткостроковий кредит у розмірі 2150 тис.грн. з річною процентною ставкою 22,5% (з додатковими витратами на обслуговування боргу – це 24,5%). Фінансові витрати на обслуговування кредиту у 2021 році склали 869 тис.грн. (страхові платежі, платіж за управління кредитом, відсоткові платежі, деякі штрафні санкції). При застосуванні умов пільгового кредитування (7%) річні витрати

на обслуговування фінансового боргу можуть скласти близько 200 тис.грн., що дозволить вивільнити близько 350 тис.грн. на рік, що для підприємства є суттєвим резервом обігових коштів для забезпечення поточної господарської діяльності.

Завершуватися аналітична оцінка капіталу підприємства має пошуком та впровадженням в практику господарюючих суб'єктів резервів щодо покращення складу та структури джерел фінансування активів, поліпшення ефективності використання капіталу, забезпечення сталого зростання та фінансово-економічної безпеки підприємств.

В контексті забезпечення ефективної взаємодії підсистеми аналізу в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємства та інтеграції руху інформаційних потоків важливою є якісна організація аналітичного процесу та його технічне забезпечення. Під організацією аналізу капіталу підприємства, слід розуміти взаємозалежну сукупність його внутрішніх структурних підрозділів, які послідовно впорядковують та вдосконалюють аналітичний процес, розробляють та приймають управлінські рішення стосовно капіталу та несуть відповідальність за результати таких рішень. Зміст системи цілеспрямованих дій щодо впорядкування й удосконалення аналітичного процесу визначається технологічними етапами (підготовчий, основний, заключний), і закріпляється відповідним внутрішнім регламентом – програмою аналізу. Програма аналізу по суті являє собою основні напрями аналітичних досліджень капіталу, які були розглянуті вище і представлені у вигляді структурно-логічної моделі (рис. 3.1). Нині проведення аналізу неможливо уявити без сучасних технічних засобів і відповідного програмного забезпечення.

Отже, запропонована модель управління капіталом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту дозволяє: ефективно організувати аналітичний процес стосовно наявності та ефективності використання капіталу підприємства, оптимізації його структури; забезпечити обґрунтування резервів поліпшення складу та

структури капіталу, підвищення ефективності його використання для забезпечення економічного зростання; досліджувати заходи з практичної реалізації виявлених резервів та формувати альтернативні пропозицій щодо вибору та прийняття ефективних управлінських рішень в умовах ризиків війни.

3.3. Управління дебіторською заборгованістю в напрямку підвищення рівня ділової активності ПрАТ «Запоріжсклофлюс» та мінімізації ризиків війни

Управління заборгованістю підприємства передбачає розробку плану-графіку роботи з дебіторами щодо інкасації заборгованості, яка базується на інвентаризації заборгованості, її ранжуванні за строками, забезпеченості та надійності повернення. Вдосконалення економічного та фінансового інструментарію системи управління дебіторською заборгованістю передбачає розроблення ефективних механізмів, спрямованих на оптимізацію обсягів та структури заборгованості, формування ефективних принципів та стандартів кредитної політики, скерованих на підвищення ефективності використання капіталу підприємства, вкладеного в дебіторську заборгованість, а також побудову ефективної системи управління інкасацією дебіторської заборгованості з оптимальною швидкістю її погашення, мінімальними ризиками та максимальним результатом для підприємства.

Аналіз дебіторської заборгованості у складі активів ПрАТ «Запоріжсклофлюс» та розрахунок тривалості фінансового циклу надає підстави стверджувати, що підприємству необхідно удосконалити політику управління дебіторською заборгованістю. Отже, підприємство повинно здійснювати управління дебіторською заборгованістю у таких напрямах:

- посилення контролю за нею через створення на підприємстві спеціальних під розділів;
- здійснення аналізу стану дебіторської заборгованості;

- розроблення ефективних схем проведення розрахунків зі споживачами;
- запровадження схем погашення дебіторської заборгованості;
- зміцнення платіжної дисципліни на підприємстві, запобігання утворенню дебіторської заборгованості в майбутньому;
- розроблення та вжиття плану заходів з реструктуризації дебіторської заборгованості та координації у цій сфері.

В умовах євроінтеграції та війни потребує вдосконалення систематизація підходів до управління дебіторською заборгованістю для вітчизняних підприємство загалом і для ПрАТ «Запоріжсклофлюс», зокрема.

Таблиця 3.1

Аналіз дебіторської заборгованості ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2022 р.

Актив	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в ОА, %	тис. грн	частка в ОА, %	тис. грн	частки в ОА, %	темп росту, %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	27 664	49,0	4 375	26,5	-23 289	-22,5	15,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	1 435	2,5	148	0,9	-1 287	-1,6	10,3
з бюджетом	21 182	37,5	6 671	40,5	-14 511	3,0	31,5
у тому числі з податку на прибуток	4 354	7,7	4 354	26,4	0	18,7	100,0
з нарахованих доходів	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1 821	3,2	933	5,7	-888	2,4	51,2
Усього	56 456	100,0	16 481	100,0	-39 975	0,0	29,2

Аналіз дебіторської заборгованості у 2022 р. (кризовий рік для підприємства) свідчить про суттєве зниження дебіторської заборгованості, але це не є результатом прискорення оборотності оборотних активів. Це результат втрати ринків збуту, втрати платоспроможних замовників, порушення логістичних ланцюгів постачань і т.д. Тому оновлений підхід до управління дебіторською заборгованістю повинен, перш за все, ґрунтуватись

на мінімізації ризиків втрати вартості дебіторської заборгованості; власних грошових коштів, які вкладено у дебіторську заборгованість.

Варто звернути увагу на питання розробки певного алгоритму управління дебіторською заборгованістю для вітчизняних підприємств. Ці та інші питання сьогодні потребують дослідження та як найшвидшого вирішення. Слід зазначити, що наявність дебіторської заборгованості пов'язана з пошуком компромісного рішення між ризиком та доходністю. Її оптимальний розмір визначається порівнянням доходів, які підприємство розраховує отримати при певному рівні інвестованих у дебіторську за боргованість коштів, з витратами, які воно буде нести для цього. Формалізовані процедури та моделі поведінки підприємства з існуючими та потенційними контрагентами щодо реалізації їм активів із відстроченням платежу та стягненням заборгованості за своєю суттю і є управлінням дебіторською заборгованістю підприємства, яка в свою чергу є складовою менеджменту підприємства. Відомо, що дебіторська заборгованість як елемент оборотних активів підприємства має динамічний характер та варіабельність. Її розмір та якість залежить від певної сукупності факто рів макро- та мікросередовища [64, с. 27].

Важливою методичною проблемою оцінювання стану боргових відносин між підприємствами та ефективності управління дебіторською забор гованістю є визначення її якості. Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність. «Якість» дебіторської заборгованості слід розглядати з урахуванням економічної вигідності даної дебіторської заборгованості певного суб'єкта господарювання. Показником якості дебіторської заборгованості пропонується вважати частку прострочених боргів у загальному її обсязі, що дасть змогу характеризувати стан боргових відносин між підприємствами на різних рівнях [65, с. 365]. Для забезпечення платоспроможності, ліквідності, прибутковості підприємства шляхом створення ефективного механізму

управління дебіторською заборгованістю передбачається виконання таких етапів управління (рис. 3.2).

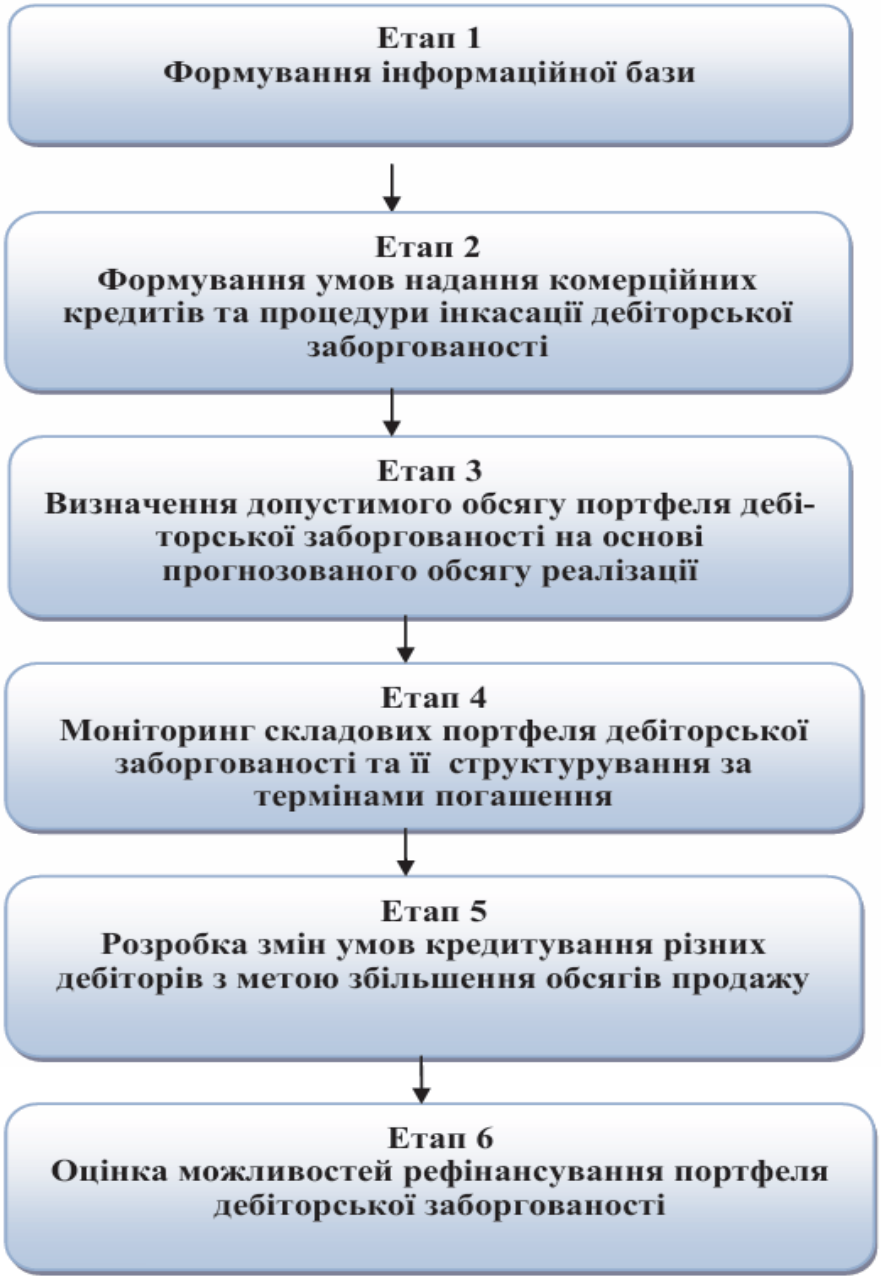

Рис. 3.2. Етапи управління дебіторською заборгованістю [66]

На нашу думку, механізм управління дебіторською заборгованістю – це здійснення ціле спрямованого впливу на обсяг дебіторської заборгованості за допомогою інструментів впливу для досягнення оптимального складу та структури, враховуючи при цьому фактори та ризики, з якими стикається

підприємство. У статті [66] запропоновано механізм управління дебіторською заборгованістю (рис. 3.3).

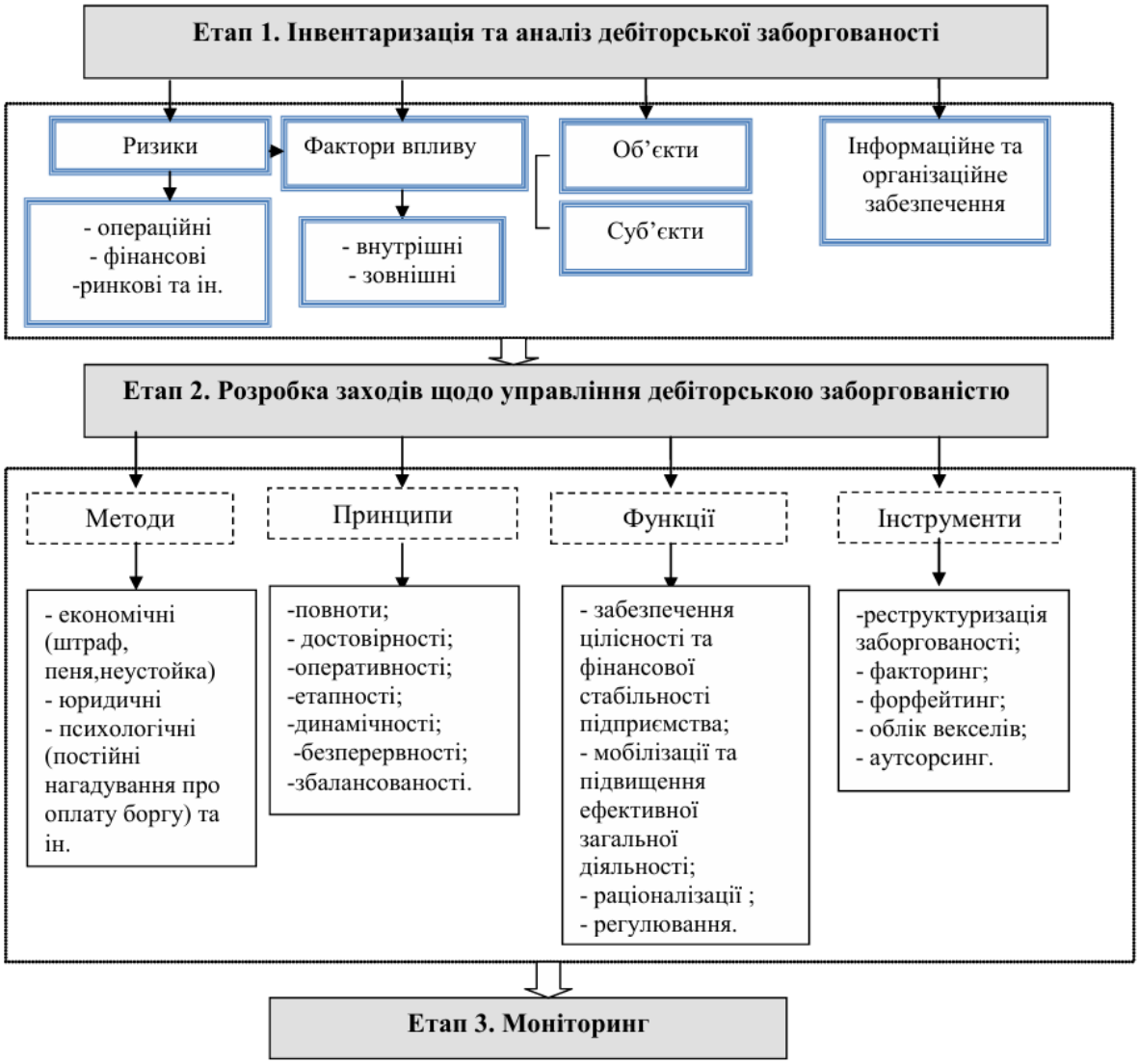

Рис. 3.3. Механізм управління дебіторською заборгованістю [66]

Результативне управління дебіторською заборгованістю дозволить охарактеризувати фінансове становище у сучасних реаліях і приймати важливі стратегічні рі шення зі стабілізації стану на ринку та зниження витрат. Основна мета управління дебіторською заборгованістю – максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості; мінімізація ризиків втрати грошових коштів, інвестованих у дебіторську заборгованість. Досягти цієї мети можна за допомогою правильної організації методики аналізу і

впровадження ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, спрогнозувати надходження коштів. Запропонований механізм містить складові, одночасна дія яких дозволить оптимізувати розмір дебіторської заборгованості, мінімізувати втрати через неповернення боргів та отримати стабільний прибуток в результаті досягнення цілей підприємства. Структура даного механізму управління дебіторською заборгованістю свідчить про ефективну взаємодію всіх елементів та дозволить забезпечити фінансову стабільність підприємства навіть в таких важких умовах, в яких сьогодні функціонують промислові підприємства м. Запоріжжя.

Висновки до розділу 3

Підтримка українського підприємництва є одним з пріоритетів державної політики в напрямі повоєнного відновлення національної економіки для підвищення стійкості сектора безпеки та оборони, підтримки стратегічних галузей промисловості тощо. Держава пропонує підприємствам можливості для підвищення конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках та докладає зусиль для побудови ефективної взаємодії з бізнесом, розробляючи та впроваджуючи платформи для збору зворотного зв’язку щодо ефективності роботи державних органів з метою швидкого реагування на проблеми, які виникають у бізнеса. Для ПрАТ «Запоріжсклофлюс» серед запропонованих заходів державної підтримки є підтримка держави у сфері сприяння здійсненню міжнародної діяльності, тобто оптимізація зовнішньоторговельних операцій; підтримка держави у сфері дерегуляції; підтримка фінансової спроможності підприємств у частині пільгового кредитування, що дозволить знизити витратну частину у складі собівартості продукції; підтримка у сфері податкового адміністрування; розвиток державно-приватного партнерства. Держава станом на грудень 2024

р. продовжує політику дерегуляції, що сприятиме підвищенню ділової активності підприємств промисловості.

Запропонована модель управління капіталом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту дозволяє: ефективно організувати аналітичний процес стосовно наявності та ефективності використання капіталу підприємства, оптимізації його структури; забезпечити обґрунтування резервів поліпшення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання для забезпечення економічного зростання; досліджувати заходи з практичної реалізації виявлених резервів та формувати альтернативні пропозицій щодо вибору та прийняття ефективних управлінських рішень в умовах ризиків війни. Результативне управління дебіторською заборгованістю дозволить охарактеризувати фінансове становище у сучасних реаліях і приймати важливі стратегічні рі шення зі стабілізації стану на ринку та зниження витрат. Основна мета управління дебіторською заборгованістю – максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості; мінімізація ризиків втрати грошових коштів, інвестованих у дебіторську заборгованість. Досягти цієї мети можна за допомогою правильної організації методики аналізу і впровадження ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, спрогнозувати надходження коштів. Запропонований механізм містить складові, одночасна дія яких дозволить оптимізувати розмір дебіторської заборгованості, мінімізувати втрати через неповернення боргів та отримати стабільний прибуток в результаті досягнення цілей підприємства. Структура даного механізму управління дебіторською заборгованістю свідчить про ефективну взаємодію всіх елементів та дозволить забезпечити фінансову стабільність підприємства навіть в таких важких умовах, в яких сьогодні функціонують промислові підприємства м. Запоріжжя.

ВИСНОВКИ

В умовах воєнного стану аналіз фінансового стану та фінансових результатів набуває значно більшої актуальності, оскільки наявність прибутку надає можливість підприємствам сплачувати податок на прибуток, який розглядається як одне із ключових надходжень до Держбюджету України. Але більш важливими є показники рентабельності, адже вони дозволяють визначати ефективність авансування коштів у підприємство та безпосередню раціональність їхнього використання. До цієї групи показників відносяться коефіцієнти рентабельності: активів, власного капіталу, сукупного капіталу, продукції; валова, операційна та чиста рентабельність продажу та інші види рентабельності. Коефіцієнти рентабельності в складних умовах, з якими стикнулись підприємства у 2022 р., є одними з найголовніших показників на які є необхідність орієнтуватися при здійсненні діяльності за умови збереження співробітників та оптимального рівня платоспроможності. Також, допустимим є і праця на межі беззбитковості для підприємств, що витрачають свої прибутки на підтримку фронту.

Основною умовою забезпечення підвищення ефективності діяльності та фінансової стабільності будь-якого підприємства є якісна та своєчасна діагностика його фінансового стану. Саме тому в сучасних умовахфінансовий аналіз являється одним з основних інструментів управління фінансовою діяльністю будь-якого підприємства.Безумовно, діяльність будь-якого підприємства в умовах війни повинна бути виваженою і враховувати численну кількість ризиків та непередбачуваних обставин. Фінансовий аналізпідприємства повинен будуватися на можливості формування «фінансових подушок безпеки», які дозволять швидко реагувати на непередбачувані ситуації, зокрема на можливу втрату майна, трудових та матеріальних ресурсів, на пошук альтернативних варіантів заробітку та можливість кооперацій з іншими учасниками ринку. Війна дозволила активувати абсолютно нові види діяльності, які

дозволяють багатьом підприємствам не тільки вижити, але й закріпитися на ринку, а в майбутньому завоювати лідерські позиції. Саме тому тіпідприємства, які в умовах війни постійно слідкують за зовнішніми викликами і відповідно до них налаштовують операційну діяльність, мають змогу вижити. Відповідно до цілей роботи підприємства будується і його фінансова система, що визначає актуальність нашого дослідження.

Фінансовий менеджмент в умовах викликів сьогодення має здебільшого антикризовий характер. Серед особливостей можна відзначити наявність серйозних слабопрогнозованих й неконтрольованих зовнішніх ризиків та появу нових можливостей, пов'язаних зі зміною структури попиту, демографії, грантових програм від міжнародних організацій та уряду України та рішень ЄС, що покращують можливості збуту продукції. Вихідною позицією є ідентифікація головних фінансових викликів та ризиків, з якими стикається підприємство, його адаптація до нових реалій ринку. З боку фінансового менеджменту важливим вбачається розробка підходів до оцінки фінансового стану, в тому числі експрес-аналіз через ключові показники і більш детальний підхід у розрізі окремих груп фінансових показників: майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, ділової активності. Це є основою вчасного реагування на можливі загрози фінансовому положенню підприємства, важливим підґрунтями формування його кредитоспроможності. При цьому основним завданням фінансового менеджменту є опрацювання можливостей залучення фінансових ресурсів, включаючи програми державної підтримки і міжнародних партнерів, та забезпечення їх ефективного використання. Фінансовий менеджмент за таких умов повинен враховувати ризики та нові можливості, бути гнучким й оперативно реагувати на ситуацію, що постійно змінюється, маючи заздалегідь пророблені варіанти для можливих альтернативних ліній її розвитку.

Збалансоване використання ресурсів на промислових підприємствах допоможе зменшити екологічний вплив виробництва, сприятиме сталому

використанню ресурсів та допоможе підприємствам адаптуватися до викликів сьогодення, пов’язаних із змінами клімату та іншими факторами. Отже, тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств, свідчать про значне перетворення процесів в сучасному бізнес-середовищі. Модернізація та інновації стають домінуючими факторами, спрямованими на підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Зростає увага до енергоефективності, експортної орієнтованості та розвитку ІТ-технологій. Підвищується значущість управління ланцюгами постачання та логістикою для оптимізації виробництва. Забезпечення балансу між цими напрямками сприятиме створенню стійкого та інноваційного промислового сектору, здатного впоратися з викликами сучасності та забезпечити сталість економіки.

Підприємство ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є найбільшим і єдиним виробником силікату натрію (брили) в Україні, одним з найбільших світових виробників зварювальних плавлених флюсів, а також виробником посуду з пресованого безбарвного скла. З силікату натрію власного виробництва підприємство виробляє і реалізує рідке скло, як наливом, так і фасоване. Підприємство веде свою історію з 1947 року. Завод розташований на лівому березі річки Дніпро близько до річкового порту, вантажної залізничної станції і автомагістралі м. Запоріжжя. На підприємстві діють два основні цехи: флюсоваренний, що складається з відділення з випуску флюсу і відділення по випуску силікату натрію, і цех світлотехнічного скла. Допоміжні цехи - цех природоохоронних об'єктів, транспортний, ремонтно-механічний.

В останні роки відзначається стійка тенденція зростання обсягів виробленої продукції і поліпшення економічних показників діяльності підприємства. Цьому в чималому ступені сприяє висока кваліфікація і досвід інженерів і робітників заводу, розробка в тісній співпраці з Інститутом електрозварювання ім. Є.О. ПАТОНА і впровадження прогресивних методів виробництва, інтенсифікація та автоматизація виробничих процесів,

використання сучасних інноваційних механізмів фінансування (завод є учасником технопарку “Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” Національної Академії Наук України), вдосконалення структури управління.

У 2020 р. на ПрАТ «Запоріжсклофлюс» була впроваджена інтегрована система менеджменту (ІСМ) та система екологічного менеджменту (СЕМ) згідно міжнародного стандарту ISO 14001:2015. На ПрАТ «Запоріжсклофлюс» особлива увага приділяється контролю якості сировини та матеріалів, що надходять, і продукції, що відвантажується, дотримання встановлених технологій на всіх ділянках виробництва. З метою збереження провідних позицій на ринку, та підвищення конкурентоспроможності, на підприємстві, як зазначалось, розроблена і впроваджена Система менеджменту якості у відповідності з новою версією ISO 9001:2015 на розробку, виробництво та збут зварювальних флюсів, силікату натрію розчинного, скла натрієвого рідкого, посуду зі скла та розсіювачів скляних. Сертифікація проведена відповідно до затвердженої у TUV NORD CERT методики аудитування та сертифікації. Вся продукція, що випускається ПрАТ «Запоріжсклофлюс», сертифікована.

ПрАТ «Запоріжсклофлюс» пов’язують міцні ділові відносини з споживачами з багатьох країн світу. Найбільш великими країнами-споживачами є Італія, Нігерія, Англія, Німеччина, Казахстан, Болгарія, Грузія, Латвія, Узбекистан. Завод пропонує на експорт всі види своєї продукції: зварювальні флюси, силікати натрію з різними модулями, посуду сортову з пресованого скла, чашки Петрі. Основним експортним продуктом завжди були зварювальні флюси. В останні роки, завдяки інтенсивній маркетинговій політиці, відбулося також істотне збільшення частки експорту у виробництві скловиробів і особливо силікату натрію. ПрАТ «Запоріжсклофлюс» застосовує різні схеми поставок продукції: зі складу заводу; на кордон України до пунктів, погоджених з клієнтом; безпосередньо на ринок кінцевого споживача.

Узагальнюючи результати аналізу активів та капіталу ПрАТ «Запоріжсклофлюс» у 2019 – 2022 рр. можемо констатувати таке: не дивлячись на початок повномасштабної війни у 2022 р., підприємство працює і має запас фінансової міцності, але падіння обсягів виробництва та реалізації продукції, негативно позначається та комерційній активності, що вимушує підприємство вживати оперативних заходів захисту своєї безпеки. За результатами аналізу фінансових результатів ми можемо констатувати, що 2022 рік – рік початку повномасштабної війни рф проти України став кризовим для промислового підприємства ПрАТ «Запоріжсклофлюс», яке, як і інші підприємства промислового регіону Запорізького краю, пристосовується до умов функціонування, які враховують ризики війни.

Таким чином, за період 2019 – 2021 рр. рівень фінансової стабільності (стійкості) ПрАТ «Запоріжсклофлюс» є нормальний та такий, що не знижується нижче критичного. Але наявність збитків за результатами господарської діяльності у 2021 – 2022 рр. викликає необхідність проведення додаткових досліджень з метою фінансової стабілізації діяльності підприємства в умовах повномасштабної війни.

Управління фінансовим станом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» потребує розробки управлінських рішень щодо фінансової стабілізації, які враховують критичний стан підприємства, що продовжує працювати у прифронтовому м. Запоріжжя і потребує державної підтримки.

Підтримка українського підприємництва є одним з пріоритетів державної політики в напрямі повоєнного відновлення національної економіки для підвищення стійкості сектора безпеки та оборони, підтримки стратегічних галузей промисловості тощо. Держава пропонує підприємствам можливості для підвищення конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках та докладає зусиль для побудови ефективної взаємодії з бізнесом, розробляючи та впроваджуючи платформи для збору зворотного зв’язку щодо ефективності роботи державних органів з метою швидкого реагування на проблеми, які виникають у бізнеса. Для ПрАТ

«Запоріжсклофлюс» серед запропонованих заходів державної підтримки є підтримка держави у сфері сприяння здійсненню міжнародної діяльності, тобто оптимізація зовнішньоторговельних операцій; підтримка держави у сфері дерегуляції; підтримка фінансової спроможності підприємств у частині пільгового кредитування, що дозволить знизити витратну частину у складі собівартості продукції; підтримка у сфері податкового адміністрування; розвиток державно-приватного партнерства. Держава станом на грудень 2024 р. продовжує політику дерегуляції, що сприятиме підвищенню ділової активності підприємств промисловості.

Запропонована модель управління капіталом ПрАТ «Запоріжсклофлюс» за технологією фінансового менеджменту дозволяє: ефективно організувати аналітичний процес стосовно наявності та ефективності використання капіталу підприємства, оптимізації його структури; забезпечити обґрунтування резервів поліпшення складу та структури капіталу, підвищення ефективності його використання для забезпечення економічного зростання; досліджувати заходи з практичної реалізації виявлених резервів та формувати альтернативні пропозицій щодо вибору та прийняття ефективних управлінських рішень в умовах ризиків війни.

Результативне управління дебіторською заборгованістю дозволить охарактеризувати фінансове становище у сучасних реаліях і приймати важливі стратегічні рішення зі стабілізації стану на ринку та зниження витрат. Основна мета управління дебіторською заборгованістю – максимізація прибутку підприємства шляхом управління процесами формування та інкасації дебіторської заборгованості; мінімізація ризиків втрати грошових коштів, інвестованих у дебіторську заборгованість. Досягти цієї мети можна за допомогою правильної організації методики аналізу і впровадження ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, спрогнозувати надходження коштів. Запропонований механізм містить складові, одночасна дія яких дозволить оптимізувати розмір дебіторської заборгованості, мінімізувати

втрати через неповернення боргів та отримати стабільний прибуток в результаті досягнення цілей підприємства. Структура даного механізму управління дебіторською заборгованістю свідчить про ефективну взаємодію всіх елементів та дозволить забезпечити фінансову стабільність підприємства навіть в таких важких умовах, в яких сьогодні функціонують промислові підприємства м. Запоріжжя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінантний індикатор фінансової безпеки підприємств. URL: https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/1409/1539 (дата звернення: 12.12.2024).

2. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Особливості аналізу фінансового стану підприємств в умовах воєнного стану. URL: https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/476/472 (дата звернення: 12.12.2024).

3. Бегун С.І. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства: статистична оцінка. Економічний часопис СНУ імені Лесі Українки. 2020, № 3 (23). С. 168-176. DOI: https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-168-176

4. Готра В. В., Ріпич В. В., Дячок А. В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 219-223.

5. Денисенко М.П., Зазимко О.В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. Агросвіт. 2015, № 10. С. 52-58. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

6. Кальна Т.А. Прийоми фінансового аналізу: переваги та недоліки. Економічний аналіз. 2014, Т. 15(2). С. 13-18. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_15%282%29__4 (дата звернення: 10.10.2024).

7. Ковтуненко Ю.В. Методичні основи аналізу фінансового стану промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 8/2. С. 40-41.

8. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнногостану. Економіка та суспільство. 2022. №4 3. DOI:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77

9. Куцай Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. MODERN ECONOMICS. 2021. № 25. С.92-97. DOI:https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-14

10. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств: підручник. Київ: ЦУЛ, 2013. 504 с.

11. Присяжна Л. Держава надаватиме пільгові кредити бізнесу, який через війну втратив свої виробничі потужності. URL: https://biz.ligazakon.net/news/214681_derzhava-nadavatime-plgov-krediti-bznesu-yakiy-cherezvynu-vtrativ-svo-virobnich-potuzhnost (дата звернення: 12.10.2024).

12. Слуцкий Б. У Мінфіні розповіли, що відбувається з кредитуванням бізнесу під час війни. URL: https://www.unian.ua/war/v-rossii-nachali-soobshchat-o-pervyh-pogibshih-v-ukraine-iz-chislanedavno-mobilizovannyh-12007674.html (дата звернення: 10.12.2024).

13. Сорока Й.Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств в сучасних умовах господарювання. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2015. Вип. 2. С. 363-367. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_2_63

14. Стащук О., Жигар Н. Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Економічний часопис ВНУ імені Лесі Українки. 2022, № 3 (31), С. 12-17. DOI: https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-03-12-17.

15. Чепка В., Свідерська І., Гавриленко Ю. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. Інвестиції:практика та досвід. 2020, № 19-20. С. 96-102.

16. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені запискиТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018, № 3. С. 173–180.

17. Проскуріна Н. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1761/1697 (дата звернення: 12.12.2024).

18. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 9. С. 92–100.

19. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. Економіка. Управління. Інновації.2014. № 1 (11). С. 1–7.

20. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 233–235.

21. Косарєва І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. № 19. С.101–106.

22. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. Приазовський економічний вісник. 2018. № 2 (07). С.66–69.

23. Юрій Е.О., Руснак Т.В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С.560–565.

24. Юнацький М.О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232 (дата звернення: 24.12.2024).

25. Наказ Міністерства економіки України «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства» № 1361 від 26.10.2020 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1361665-10#Text (дата звернення 10.10.2024).

26. Бражна Л.В. Аналіз розвитку та фінансового стану підприємств у військовий період. URL: http://ema.ztu.edu.ua/article/view/277574 (дата звернення: 10.12.2024).

27. Нікольчук Ю. Фінансовий менеджмент під час війни. URL: https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/354/334 (дата звернення: 12.12.2024).

28. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/(дата звернення: 12.11.2024).

29. Дрік, І., & Бєлозерцев, В.(2023). ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ У БІЗНЕСІ. Innovation and Sustainability, (1), 239–245. https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.239.245

30. Жигалкевич Ж. М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

31. Жорнова А. О. Управління фінансовим станом підприємства в умовах воєнного стану. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу», 17-19 квітня 2024 р.; Національний університет «Києво-Могилянська академія»[та ін.]. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. Т. 1. С. 570-573.

32. Захарова Н. Фінансовий менеджмент та його особливості в умовах воєнного стану. Економічні горизонти, 2023. No4(26). С. 38-47.

33. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Травень 2024 року. URL:https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyy-chas-traven-2024-roku(дата звернення: 20.11.2024).

34. Максімова М.В. Система фінансового менеджменту в умовах розвитку цифрової економіки. Ефективна економіка. 2019. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7064 (дата звернення: 09.11.2024).

35. Непочатенко О.О., Пташник С.А. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/13.pdf (дата звернення 18.11.2024).

36. Олійник О.В., Морозова Г.С. Фінансовий менеджмент: навч. посібник/ ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Х., 2020. 248 с.

37. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-stratehichnykh-haluzey-promyslovosti (дата звернення: 24.01.2025).

38. Бобиль В.В., Дехтяр С.С. Економічний розвиток промислових підприємств в умовах фінан сової нестабільності: європейський досвід та украї н ські реалії. Ефективна економіка. 2021. №5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8875 (дата звернення : 12.12.2024).

39. Грозний І.С. Аналіз підходів до управ ління розвитком промислового підприємства. Еко номіка природокористування та охорони навколиш нього середовища. 2012. Вип. 224. Т. XIII. С. 51-57.

40. Коваленко Н.В. Управління розвитком промислових підприємств: теоретичний складник. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 6(74). С. 71-83.

41. Кривов'язюк І.В. Тенденції розвитку промислового комплексу України на початку ІІІ тисячоліття. Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал. 2012. № 12. С. 14-17.

42. Мариненко Н.Ю. Тенденції розвитку промислових підприємств України в сучасних умо вах. Ефективна економіка. 2016. №1. URL: https://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4724 (дата звернення: 24.12.2024).

43. Мельник Л.М. Забезпечення сталого розвитку машинобудівних підприємств засобами управління бізнес-процесами: теорія, методологія, практика : монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2018. 365 с.

44. Прохорова В.В., Ус Ю.В., Обидєннова Т.С. Управління структурними перетвореннями підприємств на основі ресурсно-функціонального підходу. Харків: типографія», 2016. 185 с.

45. Видавництво «Смугаста Райко Д.В., Цейтлін Л.М. Чинники впли ву на розвиток промислового підприємства. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. № 3. С. 149-159.

46. Соколюк Г.О. Структурно-динамічний аналіз розвитку підприємств промислового сектора економіки України. Економічний простір, 2020. № 156. С. 159-165.

47. Чобіток В.І. Стратегічно-цільовий комплекс інтелектуалізації управління холістичним розвитком промислових підприємств. Бізнес Інформ. 2020. № 3. С. 423-430.

48. Актуальні тенденції розвитку вітчизняних промислових підприємств. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2023/4/EV20234_180-187.pdf (дата звернення: 24.12.2024).

49. Офіційний сайт ПрАТ «Запоріжсклофлюс». URL: https://www.steklo-flus.com/ (дата звернення: 23.11.2024).

50. Активи підприємства: теоретичне визначення та економічна сутність. URL: https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/306/279 (дата звернення: 17.01.2025).

51. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2016/12.pdf (дата звернення: 17.01.2025).

52. Аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-15 (дата звернення: 15.01.2025).

53. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич,

А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.] ; за загальн. ред. Я. А. Жаліла – Київ : НІСД, 2024. – 104 с. – https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.03. URL: https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/priorytety-rozvytku-realnoho-sektora-v-umovakh-viyny-ta (дата звернення: 26.12.2024).

54. Кадровий голод: брак працівників уперше очолив рейтинг проблем бізнесу. URL: https://rau.ua/novyni/kadrovij-golod-rejting-problem/ (дата звернення: 07.12.2024).

55. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Липень – серпень 2024 р. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyy-chas-lypen-serpen-2024-roku (дата звернення: 10.10.2024).

56. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках. Розпорядження КМУ від 30 серпня 2024 р. № 821-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 30.08.2024).

57. Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2019 р. № 76. Розпорядження КМУ від 21 червня 2024 р. № 573-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 10.10.2024).

58. Постанова Правління НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_09072024_84 (дата звернення: 10.10.2024).

59. Угода між Україною та ЄС «Про вантажні перевезення автомобільним транспортом». URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/97/261bc523c91b6c5c680fcd44533f4028_1663320692.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

60. 4 роки програми АЕО в Україні: попри війну бізнес продовжує демонструвати європейські темпи долучення. URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/4_roki_programi_aeo_v_ukraini_popri_viinu_biznes_prodovzhuie_demonstruvati_ievropeiski_tempi_doluchennia-4720 (дата звернення: 10.10.2024).

61. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період воєнного (надзвичайного) стану в Україні. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39529 (дата звернення: 09.09.2024).

62. Українські банки почали видавати перші кредити на розвиток альтернативних джерел енергії за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». https://www.kmu.gov.ua/news/ukrainski-banky-pochaly-vydavaty-pershi-kredyty-na-rozvytok-alternatyvnykh-dzherel-enerhii-za-prohramoiu-dostupni-kredyty-5-7-9-iuliia-svyrydenko (дата звернення: 09.09.2024).

63. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Грудень 2024 р. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyy-chas-hruden-2024-r (дата звернення: 23.01.2025).

64. Білик М. Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. 2003. – № 12. – С. 24–36.

65. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2000. – 720 с.

66. Гуменюк М.М. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/273.pdf (дата звернення: 11.12.2024).

ДОДАТКИ